16 HAZİRAN 1956

Sene : 3, Cilt: VII, Sayı : 110

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuan

Sene: 3, Cilt: VII, Sayı: 110

Rüzgârlı Sok. Ovehan

Kat: 3 Daire: 7

P\ *K. 582 — Ankara*

Tel: 15221 (Başyazar)

18992 (Yazı İşleri ve İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

Neşriyat Müşaviri

Metin TOKER

İmtiyaz sahibi ve fazı işlerini fiilen idare eden mesul müdür :

Yusuf Ziya ADEMHAN

Umumî Neşriyat Müdürü :

Hamdi AVCIOĞLU

*

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür ;

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

Osman ÖZCAN

. ASSOCIATED PRESS

TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

*

Mûessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone *Şartları :*

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	34 lira

İlân Şartları :

4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Yeni Matbaa — Ankara

Denizciler Cad. 23/B.

Basıldığı tarih:14.6.1956

Kapak resmimiz:

Cihad Baban

İki aşk arasında

-Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Peki, resmi makam sahiplerini küçük düşürebilecek, onlara gösterilmesi gerekli saygıyı sarsabilecek neşriyat yapmak, katta yabancı muhabirlerin bu neviden havadisleri kendi gazetelerine bildirmeleri yasaktır da Türkiyenin dışında Türk basınım topyekûn kötülemek vatandaşlar için hak, milletvekilleri için de vazife midir? Bilhassa milletvekilleri için vazife midir ki iktidarın orsanı, D.P. nin İzmir milletvekili Nuriye Pınarı hizaya davet edecek bir tek satırı esirgemiştir? Zafer gazetesinin böyle mevzularda ne derece hassas olduğunu bilmiyen yoktur. Bizim hakkımızda bir yabancı gazetede en ufak tenkid yazısı çıktı mı, yahut C.H.P. nin Genel Sekreteri B.B.C. nin mikrofonunda kendisine Türkiyede radyoda konuşmak hakkının verilmediğini belirtti mi Zafer gazetesinin başyazarları korkunç bir yaylım ateşi açarlar. Böyla davranan satılmıştır, alçaktır, vatan hainidir, yahudi ajanıdır, suiniyet erbabıdır. Böyle davrananın maksadı, Türkiyeyi küçük düşürmektir. Biz, kendi işlerimizi kendi aramızda hallederiz. Dışarıya çıkıp da jurnalde bulunmak, bize yakışmaz.

Fakat günlerdir bakıyoruz, Zafer gazetesinde Nuriye Pınarın ağzından dünyanın en büyük ajansıyla yeryüzünün dört köşesine yayılan parlak fikirlerden bir tek satırla dahi bahis yok. Nuriye Pınar, ayağının tozuyla Amerikaya vardığında gazeteciler etrafım sarıyor. Bütün Amerika için, Türkiyede cereyan eden en mühim hadise basınla alakalı kanunlarda yapılan tadilat ve konulan tahditlerdir. O bakımdan muhabirler sayın milletvekilinin fikrini öğrenmek istiyorlar. Sayın milletvekili de Türk gazetecilerinin tahsilsiz, kültürsüz, sorumsuz çocuklar olduğunu söylüyor ve bunların şereflere, itibarlara tecavüz ettiklerini belirtiyor. Amerikalı muhabirlerin ağızları bir karış açık kalmışsa, mazur görmek lazımdır. Buradaki o "tahsilsiz, kültürsüz, sorumsuz çocuklar" dahi bir Amerikalı milletvekili gelip de kendi memleketinin basınını kötüleseydi şaşıp kalmaktan başka şey yapamazlardı. Amerikalı gazeteciler de, bizimkiler de hayatlarında çok kadın milletvekili görmüşlerdir. Ama her halde hiç birinin kulağı Nuriye Pınarın ağzından çıkan sözler neviinden sözleri duymamıştır. Bu bakımdan D. P. nin İzmir milletvekili basın tarihinde kendisine bir yer yapmıştır ve her halde unutulmazlığı sağlamıştır.

*

A ma doğrusu istenilirse, kabahati dışarda sarfedilen o sözlerden ziyade, içerde sarfedilen bazı başka sözlerde aramak daha doğru olmaz mı? Nuriye Pınarı tanıyanlar onun hangi saikle böyle konuştuğunu anlamakta elbette ki güçlük çekmemişlerdir. Sayın milletvekili, partisinin yüksek kademelerinde esen havaya kendisini intibak ettirmeye daima itina göstermemiş inidir? Bizim kanaatimizce Başbakan Adnan Menderes gazetecileri son zamanda yaptığı şekilde kötülememeliydi. Bizim kanaatimizce Başbakan Adnan Menderes hakimleri bir gece yarısı Meclis kürsüsünden itham etmemeliydi. Gazetecilerden de, hakimlerden de şikâyeti olması son derece tabiiydi. Bizim de kendisinden şikâyetlerimiz vardır. Ama o nasıl kendisi hakkındaki tenkidlerin bir muayyen şekilde, bir muayyen seviyede yapılmasını istiyorsa - ki bunda haklı olmadığını söylemek imkânsızdır - aynı şekilde kendi şikâyetlerini de iltibasa mahal vermiyecek tarzda yapmalıydı. Bakınız, iltibas nasıl vuku buluyor? Bakınız, Menderesten fazla Menderesciler ne yolda beyanat yapmaya başlıyorlar? Yarın, bir başka milletvekilinin Amerikaya gittiğinde kendisine hâkimlerin tekaüde sevkedilmesi hadisesi sorulduğunda "bırakınız onları, bizim hakimlerimiz tahsilsiz, kültürsüz, sorumsuz, partizan kimselerdir" diye cevap vermiyeceğinden emin olunabilir mi?

Mesele, Türkiyede yolu açmamaktır. Bir hükümet başkanının, istediği kanunları Meclise getirirken taraftarları arasında bazı zümre ve meslekler aleyhinde bir hava varmış hissini yaratması şart değildir. Hattâ kendisini o zümre ve meslekler mensuplarının aleyhindeymiş gibi göstermesi dahi zararlıda*. Su dakikada Adnan Menderesin Nuriye Pınar tarafından düşünülmeksizin sarfedilmiş sözlerden dolayı memnuniyet duyduğu akla gelebilir mi? Ama o sözlerin kaynağının, kendisi tarafından memleketin dahilinde söylenmiş başka sözler olduğunu hissetmesi elbette ki Başbakanı daha fazla üzecektir. Adnan Menderesin Başbakanlıktan başka D.P. Genel Başkanlığı sıfatı vardır. O sıfatla D.P. milletvekili sayın bayandan izahat istemesi ve gelecek izahat karşısında bir vaziyet alması son derece faydalı olacaktır. Bunu yapmasını kendisine hararetle tavsiye ederiz.

D.P. içinde bir çok kimse, hislerine kapılarak "yalan mı söylemiş" diye düşünmüş olabilir. Yalan mı, bilinmez. Fakat bizce tamamiyle yanlıştır. Türk gazetecileri Nuriye Pınarın tarif ettiği kimseler değildir. Zaten bugün, bahis mevzuu hadise karşısında sorulacak sual şudur: "Doğru mu yapmış?" Bunun cevabını en ziyade selâhiyetle D.P. Genel Başkanı verebilir.

Saygılarımızla AKİS

U L A Ş T I R M A

İnönünün Çankayadaki evi
Telefonu televizyona benziyor

Telefonlar

Kayıptan gelen sesler

Geçen haftanın ortasında Ankarada, harikulade bir hadise cereyan etti. Hadise şu anda bütün garabetini muhafaza ediyordu ve zihinlerde bir izah şekli bulunamamıştı. Çarşamba günü öğleden sonra, hattâ akşam üzeri İsmet İnönünün Çankayadaki evinden biri telefon etmek istemişti. Ahizeyi kaldırdı, her zamanki gibi "çevir" işareti olan uzun düdük sesi geldi. Fakat düdüğün arkasında bazı konuşmalar seziliyordu. Telefon etmek isteyen kimse ilk rakamı çevirdi. Düdük sesi tabiatiyle durdu. O zaman, sanki kulaktaki bir hoparlörmüş gibi konuşmalar bütün berraklığı ile işitilmeye başlandı. Türkiye Büyük Millet Meclisindeki müzakereler duyuluyordu. Sanki har tipler evin içinde konuşuyorlardı. Ses o kadar temiz geliyordu.

Evdekiler şaşırdılar. İçlerinden bazıları müzakerelerin başım takip etmişler,- sonra Çankayaya dönmüşlerdi.. Tecrübeyi tekrarladılar. Hep aynı netice elde ediliyordu. Düdük sesi işitildiği zaman bir rakam çevrildiğinde telefon Türkiye Büyük Mililet Meclisinin kürsüsündeki mikrofona bağlanıyordu. Yalnız hatiplerin sesi değil, salondaki gürültüler de rahat rahat işitiliyordu. İsmet İnönünün evinden bu suretle müzakereler gece geç vakte kadar takip edilebildi. Hüseyin Balık konuştu, Adnan Menderesle karşılıklı birbirlerine laf attılar, sonra Başbakan kürsüye geldi, basın hürriyetinin kısılmasını bütün kalbiyle tasvip ettiği anlaşılan ve gazeteci olduğunu söyleyen bir başka demokrat milletvekili nutuk irat etti, muhalifler cevaplar verdiler. Sanki 21540 numaralı telefon o gece bir nevi televizyon haline gelmişti. Eğer kürsüye çıkanların yüzleri de görülebilseydi, evdekilerin keyfine diyecek olmıyacaktı.

Bu, geceye kadar böylece devam etti, fakat sonra büyü bozuldu. Sadece büyü bozulmadı, telefon toptan bozuldu ve konuşulmaz hal aldı. Zaten 21540 numaralı telefon, pek şakacı bir telefondu. Zaman zaman arızaya uğruyor, zaman zaman garip; sesler karışıyor, müdahaleler oluyor, tamirler ediliyor, gene bozukluk başlıyor, numara dışardan aranılabiliyor, fakat evden dışarısı aranamıyor, elhasıl bir keşmekeştir gidiyordu. Fakat Mecliste Basın Kanunlariyle ilgili tadilatın müzakere edildiği gece olanlar şimdiye kadar hiç olmamıştı. Evdekiler, telefonlarının böyle bir hassa da taşıdığım o gece anladılar; Bu muhakkak ki telefon abonelerinin karşılaştığı hadiselerin en tuhafı idi.

Fişten çekilen telefon

Evlerinde telefon olanların numara benzerlikleri yüzünden yahut kasten uğadıkları azizliklerin hele abone siyasi bir şahsiyetse ardı arası kesilmezdi. Gece yarısı uyandırılıp kendilerinden §u veya. bu mesele hakkında fikirleri sorulur, istifa edip et-' medikleri tahkik olunurdu. Bir defasında istifa edip etmediği sualine bir. bakan, geç vakit telefonla uyandırılışına çok kızmış olacak ki; bilimi yorum, Başbakana sorun" diye cevap vermişti. Siyasi şahsiyetlerin çoğu ve umumiyetle iktidar mensupları telefonla rahatsız edilmemek için fisi çekmekten başka çare bulamamışlardı. Menderes IV. Kabinesi Bakanlarından birinin istifa ettiği şayiaları ortaya çıkınca bu haberi tahkik etmek isteyen bir gazeteci Bakanı evinde arıyordu. Telefon uzun uzun çalıyor, cevap verilmiyordu. Gazeteci, Bakanın evde olduğunu garaja telefon edip öğrenmişti. Bakanın şoförü "beyfendiyi" biraz önce bırakmıştı. 02 numaralı telefon (arıza) 21904 numaralı telefonun bozuk olmadığını söylüyordu. Demek ki Bakan o gece rahatsız edilmek istemiyordu. Bir başka Bakan bir gece kan* disinden mühim bir husus hakkında izahat isteyen gazetecilere telefonda şöyle bir cevap vermişti: "Bu saatte beni ne için rahatsız ediyorsunuz?" Saat 11 i geçmemişti. Telefon siyasi şahsiyetler için belki can sıkıcı, asap bozucu bir vasıta olabilirdi. Fakat hakikatte insanların en çok isine yarayan medeni vasıtalardan biriydi.

Gazetecilik ve telefon

Siyaset adamlarının zaman zaman çok canlarım sıkmasına rağmen telefon gazetecilerin mesleki faaliyetlerinde en çok istifade ettikleri vasıtaydı. Haberlerin büyük Ur kısmı telefonla alınıp veriliyordu. 08 numarayı en çok arayan, İstanbul haltım en fazla işgal eden gazeteciler, yurtta olup bitenleri de bütün teferruatiyle öğrenmek imkânına sahip olanlar da 03 operatörleriydi. Muhabirlerin gazeteleriyle yaptıkları konuşmaları 03 operatörleri isterlerse dinliyebilirler veya başka bir numaraya dinletebilirlerdi. Telefonun gazetecilik bakımından faydaları yanında en büyük mahzuru buydu. Buna mukabil gazeteci de bazan tesadüfi olarak mühim hadiseleri telefonla öğrenebilirdi. Bunun en güzel örneklerinden biri İkinci Dünya Harbinde İkinci Cephenin açılısında olmuştu. Taarruzun başlıyacağı gün, son derece gizli tutuluyordu. Bütün dünya ajansları ve belli başlı gazeteler en usta muhabirlerini londraya göndermişlerdi. İkinci Cephenin açılacağı gün Müttefik Kuvvetler Kumandanlığı karargâhı bir arı kovam gibiydi. Yüzlerce muhabir yayınlanacak olan resmi tebliği bekliyordu. Fakat o dakikalarda Reuter Ajansı İkinci Cephe hareketinin muvaffak olduğunu ve müttefik kuvvetlerin süratle ilerlediklerini bütün dünyaya yayıyordu. Muhabirler tebliğ yayınlanıp da gazetelerine telefon ettikleri zaman bu hakikati öğrenmişlerdi. Reuter Ajansının bir "Monitoring" radyo dinleme servisi vardı. Burada bütün radyo ve radyo telefon konuşmaları dinleniyordu. O gün de "Monitoring" servisi iki Alman karargahı arasındaki radyo telefon konuşmasını yakalamış ve dinlemiş, bu suretle Reuter bu mühim haberi dünyaya yayan ilk ajans olmuştu. Yabancı muhabirler bazan telefonu meslekdaşlarının haber vermelerine mani olmak için de

kullanırlardı. Böyle bir hadise de İkinei Dünya Harbinin ilk yıllarında olmuştu. Bir muhabir kendi-gazetesine" mühim bir haberi ulaştırdıktan sonra telefonla karşı tarafa İncilden parçalar okumak suretiyle tak telefon hattını saatlerce işgal etmiş ve rakiplerini bu suretle atlatmıştı.

Telefon derdi

Bütün medeni vasıtalar gibi telefon da Türkiyeye İstanbuldan girmiş ve yayılmıstı. Bu yüzden en eski şebeke de İstânbuldaydı. Şehrin nüfusu defalarca arttığı halde şebekeye pak cüz'i ilâveler yapılmıştı. Hatlar adamakıllı eskimişti. Şebeke, kaldıramıyacağı kadar ağır bir yük altında çalışmak zorundaydı. Bu yüzden telefon konuşmaları biribirine karışıyor, insan karşısındakine bir türlü meram anlatamıyordu. Meselâ Heybeliada ile konuşmak İstanbullular için bir mesele oluyordu. Telefonla Heybeliyi bulmak için sarfedilen zaman zarfında oraya gidilebiliri!. Bu vaziyet senelerden beri böyle devam edip' gidiyor, İstanbul halkı bu telefon derdinden bir türlü kurtulamıyordu. Fakat asıl-derdin büyüğü telefona ihtiyacı olanların telefon bulamamasıydı. Bunlar her telefon almak isteyen vatandaş gibi telefon müdürlüğüne müracaat ediyorlar, kendilerine bir sıra numarası veriliyor ve böylece telefonlarım beklemeğe başlıyorlardı. Bu beklemenin ne kadar devam edeceği hakkında ilgililer hiç bir şey söyliyemiyorlardı. Çünkü bu bekleme telefonun yerine başka bir âletin icad edileceği güne kadar da sürebilirdi. Sabırla dört beş sene bekliyenlerin sayısı çoktu. Bunların en dayanıklısı Üsküdarda oturan ve 14 seneden beri telefon bekliyen Nail .Kırâli'ydi. İlk . müracaat edşinde sırada 470 inciydi. Kendisinden sonra müracaat ederek telefon 'alanların sayısı 80 den fazlaydı. Fa-, kat o sabırla bekliyordu. Bir gün na da sıra gelecekti.

Bu sıkıntı İstanbulda belki dünyanın başka yerlerinde esi bulunmayan bir alışverişin ortaya çıkmasına sebep oldu. Telefonlar yüksek hava paraları ile devredilmeğe başlandı. Meselâ İstanbulda yeni muayenehane açan bir doktorun telefona ne kadar ihtiyacı olduğunu tekinin etmek zer değildir. Böyle müşkül durumda kalan ve mesleği icabı muhakkak telefon almak zorunda olanlar, eninde sonunda kesenin ağzım açmağa mecbur oluyorlardı. İlk zamanlar bir devir işi 700-800 liraya hallediliyordu. Sonra fiatlar yavaş yavaş yükseldi. Son zamanlarda İstanbulda semt durumuna göre, 2500-3000 lira hava parası ödeyenlere bile rastlandı.

Bu sıkıntı Ankaranın da bazı semtlerinde görülüyordu. Meselâ Yenişehirde, Ulus meydanında, Bahçelievlerde telefon almağa imkan yoktu. Telefon almak zorunda olanlar İstanbuldaki gibi bir miktar hava parası ödemekten başka çare bulamıyorlardı. Fakat bu "hava parası" İstanbuldaki kadar yüksek değildi. Zaten Ankaranın telefon şebekesi muntazam ve genişlemeğe müsaitti. Şehir büyüdükçe ve nüfus arttıkça şebekeye ilâveler yapılabiliyordu. Asıl mesele İstanbulun telefonlarım düzeltmek meselesiydi. İstanbul için bazı tedbirler düşünülüyordu. Apartmanlara, iş hanlarına otomatik santral konacak ve bunlara bir numara verilecekti. Bu suretle bu gibi yerlerden alınacak diğer numaralar da ihtiyas sahiplerine tahsis. olunacaktı. Bu karar tatbik mevkiine konursa şehirde 30 binden fazla telefon numarasının açılacağı ileri sürülüyordu. Halbuki telefon için sıra bekliyenlerin sayısı. 80.000 civarındaydı. Bu suretle hiç değilse bekleyenlerden üçte birinden fazlasının ihtiyacı karşılanmış olacaktı.

İstanbul için düşünülen tedbirler, telefon şebekesini halkın ihtiyacı nisbetinde genişletmek gibi normal tedbirler değil, telefon tesislerinin kullanılış şeklinde değişiklik yapılması esasına dayanan tedbirlerdi, Hakikatte bu tedbirler geçici olmaktan ileri gidemezdi. Meselenin şehrin gelecekteki genişleme imkânları da göz Önünde tutularak bir plân çerçevesinde ele alınması lâzımdı. Bu işler batı memleketlerinde öteden beri beşer yıllık, onar yıllık inkişaf plânları ile halledilirdi. Bu meselenin bir de yedek parça tarafı vardı. Davanın toptan halledilebilmesi için memlekette telefon şebekelerinin yedek parça ve malzeme ihtiyacım karşılayacak sanayiin kurulması lâzımdı. İstanbulda tatbiki düşünülen üçten çok dairesi olan apartman ve hanlara tek numara verilmesi usulü, Fransada malzeme ve kredi sıkıntısı çekildiği senelerde tatbik edilmişti. Bu abone usulü ile yüzde seksen bir tasarruf sağlayabiliyordu. Fakat çok konuşma yapan aboneler bu usulden memnun kalmamışlardı. Çünkü sıra beklemeleri icap ediyordu. Abone ücretlerinde bir değişiklik yapılmamış, hat masrafı beş abone arasında taksim edilerek alınmıştı.

Bell'in torunu

Geçen ay ortalarında İstanbul'a gelen bir turist "İstanbulluların telefonla konuşmasını bilmediklerini' iddia ediyordu. Bu turist, telefonun mucidi Graham Bell'in torunu Lihan Coville'di. Graham Bell'in damadı olan babası tanınmış coğrafya âlimi Dr. Gilbert Grosvenor seksen yıl önce İstanbulda Rumelihisarında' doğmuştu. Onbeş onaltı yaşlarında Türkiyeden ayrılan Gilbert 64 yıl sonra [doğduğu şehri görmeğe geliyordu. (Kızını, karısını da yanına almıştı. Kızı Lilian büyük babasını gayet iyi ha-ırlıyordu. Büyükannesi sağırdı. Graham Bell karısının kulaklarının duymasını sağlıyacak bir âlet icad etmeğe çalışıyordu. Nihayet bir âlet bulmuştu: Bu yalnız sağırların değil bütün insanların isine yarayan, zamandan büyük tasarruf sağlayan telefondu.

Yeni bir buluş

Son zamanlarda, Paris telefon şebekesinde arızanın yerini ve nevini tayin, ve tesbit eden bir. cihaz kullanılmağa başlandı. "Pentaconta" ismi verilen bu-âlet geniş bir telefon şebekesinin binlerce teferruatı arasında bir arızanın nerede olduğunu ilgili memuruna bir fiş üzerinde gösteriyor ve arızanın süratle giderilmesini temin ediyordu.

Graham Bell'in faydalı icadı

Bazan eğlenceli de oluyor

Adalet

Yeni tasarruflar

Bu hafta çarşamba günü, Zafer gazetesinin okuyucuları Türkiyenin eh mühim havadisini gazetelerinde bulabilmek için hayli aramak zorunda kaldılar. Bir gün evvel Ankara radyosu saat 19 ajansında Adalet Bakanlığının bir tebliğini okumuştu. Tebliğde bildirildiğine göre Temyizin yedi azası dana emekliye sevkedilmişlerdi Bu yedi azadan (biri Başkan Bedri Köker, diğeri Cumhuriyet Başsavcısı Rifat Alabay idi. Bakanlık, tıpkı bundan evvel 16 hakime yaptığı gibi Emeklilik Kanununun bir maddesini tatbik etmişti. Madde, görülen lüzum üzerine bakana, Temyiz Başkam dahil 25 hizmet yılını veya 60 yaşım doldurmuş her hangi bir hakimi tekaüde sevketmek hakkim veriyordu ve tekaüd edilenlerin itiraz hakkı yoktu. Bu sefer haklarında lüzum görülenler arasında Temyiz ikinci başkanlarından Haydar Yücekök ve azalardan Kâmil Coşkunoğlu, Melâhat Ruacan, Faik Uras, İlhan Dizdar vardı.

Zafer gazetesi okuyucularının aranması boşuna değildi. Haber, birinci sayfanın en altonda' tek sütunluk bir başlıkla verilmişti. Halbuki aynı gün, hemen bütün -diğer gazeteler hadiseyi manşetlerle bildiriyorlardı. Gazeteciliğin icabı da bundan başka bir şey değildi. En tarafsız gözle, bir memleketin Temyiz Başkanının görülen lüzum üzerine Başsavcıyla birlikte tekaüde sevkedilmesi büyült başlıklara lâyık bir hadiseydi. Fakat anlaşılıyordu ki D.P. nin yarı resmi organı hadisenin küçümsenmesi taraftarıydı. Fakat havadis, daha duyulduğu anda çok geniş akisler uyandırdı.

Melâhat Ruacan

İlk ve Son

Rifat Alabay makamından ayrılıyor

Göç hazırlığı

Kanuni bir tasarruf

On altı hakimin emekliye ayrılması hadisesi sırasında cereyan edenler hafızalardan henüz silinmemişti. Temyiz Başkam ve azalan Adalet Bakanım toplu halde görmek iste» misler, Adalet Bakam kendilerini kar bul etmemiş, hareketin suç teşkil ettiğini belirtmiş, sonra Temyiz Başkanı Bakanla ve Başbakanla görüşmüştü. O sırada AKİS söyle yazıyordu: "Malûm hadiselerden sonra Başbakan Adnan Menderes Temyiz Başkanı Bedri Kökeri ve Teniyiz âzasından Suad Bertanı Başbakanlıkta kabul etmişti. Nasıl, Temyizdeki tasarruflar hakkında Temyiz Başkanının fikri alınmamış, kendisine danışılmamış mıydı? Buna Başbakanın ne kadar üzüldüğü anlatılamazdı. Fakat icra öyle hareket mecburiyetinde katmıştı; başka çare yoktu". Bedri Köker o gün Başbakanlıktan çıkarken, bir daha Öyle davranılmıyacağına kaniydi. Nitekim, icranın tasarrufunun "tamamiyle" kanuni olduğunu belirtmeyi kabul etmişti. O sıralarda Temyiz Başkanının istifa etmek niyetinde bulunduğu rivayetleri Temyizin içinde dolaşıyordu. Fakat mesele kapanmış sayılmıştı. İşte simdi, icra, bizzat emekliye sevkedilen Temyiz Başkanının tabiriyle tekrar "tâmamiyie kanuni" bir tasarruf yapıyor ve Emeklilik Kanununun meşhur maddesini yeniden tatbik ediyordu. Meselenin hayret uyandıran bir tarafı yoktu. Bunu beklemek lâzımdı.

Alâkanın sebebi

"Tasarrufun büyük alâka toplamasının başka bir sebebi vardı. Bazı bakanlar hakkında Meclis tahkikatı açılmıştı. Meclis, bir Yüce Divanın kurulmasını kararlaştırabilirdi. O takdirde Yüce Divana Temyiz Birinci Başkam başkanlık edecekti. Acaba bu mevkie Meclis kimi seçecekti? Zira, Temyiz Birinci Başkanları bizzat Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafındaki seçiliyordu. Halkı, isimler alakadar ediyordu. Yüce Divanın bir kısım azalarının da Temyizden geleceği malûmdu. Bu bakımdan icranın tasarrufu, merakla süslü bir alakaya yol açtı.

Bunun haricinde, Adalet Bakanının bugün tatbik ettiği Emeklilik Kanununun bahis mevzuu maddesini tenkid ettiği, doğru bulmadığı ve tadili yoluna gidileceğini vaad ettiği de hatırlardaydı. Hakikaten Menderes IV. kabinesinin programında bu yolda yapılmış sarih taahhüt mevcuttu Hattâ bu haftanın başında Mecliste Hür. P. milletvekillerinden Selâhattin Toker söz almış ve tadilâtın ne zaman getirileceğini sormuştu. Selahattin Toker bir de takrir vermiş ve komisyonunun kanun süreyi geçirdiğini belirterek Meclisin resen karar almasını teklif etmişti. Fakat komisyon başkanı İzzet'Akçal kürsüye gelmiş. komisyonunun en geç cuma günü tasarıyı getireceğini bildirmiş, bunun üzerine de Selâhattin Toker takririni geri almıştı. Komisyon-

FAYDADAN BÜYÜK ZARAR

Adnan Menderesin, basın kanunlariyle alâkalı tadilâtın müzakere edildiği gece, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden yalan haber ve havadisler mevzuunda ettiği şikâyetlere katılmıyacak aklı başında vatandaş elbette ki yoktur. Basın, dünyanın hiç bir demokrasisinde yalan imal eden bir makine değildir. Adnan Menderes bu gibi haberlerin doğurduğu mahzurları o gece gayet güzel şekilde, şöyle anlatıyordu:

Seyhan Barajı açılıyor, iki bin koza kesilmiş, 3 vagon istakoz gitmiş, şu yapılmış, bu yapılmış diye yazdılar. Bunların doğru olmadığına dair şiddetli neşriyat yapıldı, ne okra? Amerika efkârı umumiyesine hitap eden çok geniş tirajlı Time Mecmuası, kebap yiyen Türkler, sevk için baraj yapan Türkler diye bizim gazetelerden alıp bu ya-\ lan haberleri kendi sayfalarına nakletti. Bize yardan için karar verecek Amerika efkarı umumiyesine yaydı. Bir defa 2 bin koyan da yalan, iki bin koza da yalan, iki yüz kuzu da yalan.. İstakoz baştan başa yalan. Kim uyduruyor banları? Yok mu doğruya yazacak?

Time mecmuasının bahis mevzuu yazısının milletvekillerine nakledilişinde bir küçük hata vardı. Yazının aslında kebap yediği, zevk için baraj yaptırdığı bildirilen "Türkler" değil. "Menderes" lal Mecmua şahsen Menderesi tenkid ediyordu. Fakat ne olursa olsun bizim gazetelerimizde çıkan bu-mübalâğâlı haberin, sanki doğruymuş gibi Amerika umumi efkârına ya yılması hepimiz için talihsizlikti.

Ama, böyle neşriyatı önliyeceğ mucip sebebiyle basın hürriyetin temelinden zedeleyen, son derece şiddetli tadilâtın getirilmesi talihlilik mi olmuştu? Bakınız, ayn Time mecmuası aynı Amerika umumi efkârına geçen hafta hangi haberi yayıyordu.

Yazı, mecmuanın "Basın" başlığını taşıyan kısmında çıkmıştır ve başlık olarak "Türkiyede dar gömlek" cümlesi seçilmiştir. Yazı da bu dar gömleğin Türk basım için Başbakan Adnan Menderes ta rafından hazırlandığı belirtildikten sonra şöyle denilmektedir:

Hükümet yeni bir basın kanunu tasarısını kendi Demokrat Parti' Meclis Grubundan bir çırpıda geçirdi ve Büyük Millet Meclisinin bir komisyonu bono kabul etti. Bu hafta, tasarı demokratların hâkim bulunduğa Meclisten, beklenildiği veçhile geçerse yeni kanun Türk gazeteci ve naşirlerini çok müşkül bir tercih karşısında bırakacaktır: Menderes rejimine karşı her türlü tenkidden vaz geçmek veya 10.000 araya (resmi kurdan 3.600 dolar) kadar nara cezası ve üç seneye kadar hapis cezasına maruz kalmak. Cezalar hükümet tarafından Türk halkının devlete karşı saygısını sarsacak, onun siyasi ve malt itibarım kıracak mahiyette görülecek her hangi bir neşriyatta bulunmuş gazetecilere tatbik edilecektir. Eğer bir gazete kalka kapalı bîr toplantıdan havadis verir, hattâ buna ima yoluyla yaparsa üç aya kadar bir müddet için kapatılabilecektir ve mensupları bu devre zarfında başka bir mevkuteye yazamıyacak. lardır. Bir mevkutede hücuma uğramış olan şahıslar tekzip için bir misli yer talep edebileceklerdir. Hattâ müvezzi çocuklara bile hükümet hakkında, dolayısiyle şüphe uyandıracak havadisleri bağırmak yasak edilmektedir.

Müteakiben yazıda yeni tadilâtın hakiki mucip sebebi Türkiyenin iyi olmayan ekonomik vaziyetine bağlandıktan, bir çok maddenin yokluğu belirtildikten ve doların karaborsada 12 lira üzerinden muamele gördüğü ifade edildikten sonra denilmektedir ki:

Memleketin hali İstanbul ve Ankaranın ağızlarına sokulmak istenen tıkaca karşı şiddetle itiraz eden muhalif (Cumhuriyetçi) ve müstakil gazeteler tarafından açıkça belirtilmiştir. Muhalefet lide ri, Türkiyenin eski Cumhurbaşkan General İsmet İnönü ikaz etmektedir: "Totaliterliğe doğru gidiyoruz." Tek ümid 1954 ün daha az sıkı basın kanunundan cesaretle ve zekice yakasını kurtaran Türk ga zetecilerinin yeni tahditleri tatbik edilmez kılacak yola bulabilmeleridir.

Bizzat Başbakanın tabiriyle bi--e yardım için karar verecek Amerika umumi efkârına bu haberin yayılması, "Menderesin zevk için baraj yaptığı" havadisinin yayılmasından daha mı az zararlıdır, lütfen söyler misiniz? Üstelik, Time'ın "Basın" kısmı bütün dünya gazetecileri tarafından alâkayla okunduğuna göre zararımızın derecesi daha kolaylıkla anlaşılabilir.

Time'ın havadisi tetkik edildiği zaman mecmuanın bizde cereyan eden hadiseleri ne kadar yakından ve vukufla takip ettiği görülmektedir. Yalan havadis, şahısların şeref ve haysiyetlerine tecavüz... Amerikan basınının bunları tasvip ettiği nasıl iddia olunabilir? Halbuki hükümet tadil tasarısını bu mucip sebeple Meclise sevketmişti. Kanunun, mucip sebebinin hududunu aştığı böylece tarafsız bir ölçüye vurulduğunda da ortaya çıkmaktadır. Tadilâtın faydadan büyük zarar doğurduğunu açıkça yazan Cihad Babana hak vermemek kabil mi? Bugün bütün dünyada memleketlerin rejimleri . basınlarının hürriyeti teraziye vurularak isimlendirilmektedir. Bilhassa. Amerika umumi efkârının basın hürriyetine her şeyden çok ehemmiyet vermesinin sebebi bundan başka Ur şey değildir. Yeni tahditlerin Amerikadan yardım alma şansımızı azalttığına bizzat Menderesin Meclisteki sözlerinden ve onun bahsettiği meşhur Time'ın bu mevzudaki yazısından daha iyi delil bulunabilir mi?

Fakat hepsi bu kadar değildir. Meşhur New-York Times, hakkımızda çok ağır bir başyazı yazmıştır. Bu gazetenin Amerikalı politikacılar üzerindeki tesiri, Ankarada hiç kimsenin meçhulü değildir. New York Times yazısında üzücü kelimeler kullanmıştır. Nihayet bizzat Amerika Dışişleri Bakanı John Foster Dulles bir dostun yapabileceği en munis ikazı yapmaktan kendini alamamıştır. Dulles Amerikanın basın hürriyeti mevzuundaki, görüsünü bilhassa ehemmiyetle belirtmiş ve "tatbikatın beklenece-ği" sözüyle bir açık kapı, bir son şans bırakmayı Amerikanın Türkiyeye beslediği dostluğa daha uygun bulmuştur.

Bu satırları niçin yazıyoruz? Demokrat Partiymiş, Halk Partisiymiş, Hürriyet Partisiymiş.. Bunlar bir. kenara, kepimiz her şeyden evvel Türküz ve bu vatan hepimizindir. Onun menfaatleri her şeyin üstündedir. Basın hürriyetinin eski şekliyle • 1950 den hemen sonraki şekliyle - iadesi elbette ki en büyük arzumuzdur ve o arzunun gerçekleşmesi için gayret sarfetmekten bîr an geri kalmıyacağız. Ama, istediğimiz hürriyete hemen yarın kavuşamıyacağımızı bilecek kadar da realistiz. Başbakan Adnan Menderes, tadilâta itiraz edecek dost yabancıları tatmin için tadilâttan evvel basında çıkan ve mer'i kanunlarla önlenemiyen kötü neşriyat örneklerinden mürekkep bir broşürün yayınlanacağım Meclisteki konuşmasında bildirmişti. Eğer böyle Örnekler mevcutsa, bunlar hemen tercüme edilip yayınlanmalıdır. Hükümeti ikaz etmeyi, dışarda aleyhimizde havanın gittikçe ağırlaştığını haber vermeyi bir vazife biliyoruz. Bu satırların maksadı budur.

Hem Adnan Menderes emin olabilir ki bahis mevzuu örnekler elinde varsa, bu, yabancılardan evvel bizleri tatmin edecektir. İtiraf ederiz ki bu örneklerden bir tek tanesinin . dahi müzakereler. sırasında Meclis kürsüsünden okunmamış olman D.P. için hakikaten talihsizlik olmuştur. Hepimiz, bekliyoruz!

daki müzakereler sırasında emeklilik haddinin 30 yıla, **yaş** haddinin de 65 e çıkarılması kâbul edilmişti.

Fakat kanun halen yürürlükte bulunduğuna göre, tatbiki, elbette hukuken caiz haldeydi. Şimdi Meclis yeni bir Temyiz Başkanı seçecekti. Usûl bazı adayların gösterilmesiydi. Müteakiben milletvekilleri reylerini kullanacaklardı.

İlk kadın aza

Emekliliklerine lüzum görülenler arasında dünyada ilk kadın temyiz azası olarak bundan sadece birkaç sene evvel iktidar organları tarafından methedilen, röportajları yayınlanan Melâhat Ruacan da bulunuyordu. Melâhat Ruacan o mevkie, tabir caizse, bilgisinin ve karakterinin hakkıyla- gelmişti. Türk kadınlığı, hemcinslerinden birinin Adalet mekanizmasının en yüksek organına dahil olması karşısında topyekûn iftihar duymuş ve bunu inkilâpların bir neticesi olarak alkışlamıştı. Fakat Melâhat Ruacanın Temyizden ayrılış lafza, kendisi için oraya gelişinden daha az şerefli değildi ve bundan da İftihar duymak pekâlâ kabildi.

Bir tahkikat talebi daha

İşte, çarşamba günü Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündeminin ilk maddesini teşkil eden ve Menderes III. kabinesinin iki sabık bakanı hakkında Çelik Silolar meselesinden dolayı Meclis Tahkikatı isteyen takrir ele alındığı zaman da müstakbel Temyiz Başkanının kim olacağı suali bu yüzden zihinlerdeydi. Takrir C.H.P. milletvekillerinden Hasan Erdoğan tarafından verilmişti. Mesele D.P. grubunda da münakaşa mevzuu olmuş, bakanların izahatı orada tatminkâr bulunmamıştı. O tarihlerde gazeteler Muammer Obuz veya Rüştü Özal gibi D.P. li milletvekillerinin de ortaya deliller, koyduklarını yazmışlardı. Bu dellillerden sonra D.P. Grubu, kararı Meclis Umumi Heyetine bırakmış ve . kendi azaları konuşmakta serbest bırakılmıştı.

Diğer taraftan Muhalefet bu takriri gündeme aldırabilmek için yorucu gayretler sarfetmişti. Hasan Erdoğan bir çok vesikaya malik bulunduğunu bildiriyor ve davasından emin görünüyordu.

Ama köprülerin altından çok su geçmişti. Meclis müzakereleri sırasında D.P. grubunda vesikalar ortaya attıkları gazetelerde yazılmış olan milletvekillerinden hiç biri kürsüde - hattâ salonda - görünmedi. Bütün eller Hasan Erdoğan'ın takririnin aleyhinde kalktı - Başbakanınki dahil - ve Meclis tahkikatının açılmaması, D.P. milletvekillerinin ittifakiyle kararlaştırıldı.

Muhalefet

Konuşanlar ve konuşmıyanlar

Hadise geçen haftanın sonunda, Çanakkalenin şirin bir kazasında cereyan etti. Kaza Biga kazasıydı. C. H. P. nin ateşli Genel Sekreteri Kasım Güleğe, daha kaza merkezine yaklaşılırken D.P. lilerin bir gösteri--ine hazır bulunması ihtar olunmuştu. Bu, iktidar partisi için bir "mu--kabelei bilmisil" olacaktı. Takalarına D.P. ' rozetlerini takacaklar ve muhalefet liderini öyle karşılıyacaklardı. C.H.P. liler de, Cumhurbaşkanının şehri ziyareti sırasında ayni şeyi yapmamışlar mıydı? Aradaki fark şuydu: Muhalefetin hareketi sürpriz olduğundan kaza merkezinin D.P, teşkilâtı gafil avlanmıştı. Halbuki Kasım Güleğin ziyareti vesilesiyle yapılan hazırlık evvelden duyulmustu. Bu bakımdan tesiri C.H.P. Genel Sekreteri üzerinde büyük olmadı.

Kasım Gülek

"New-Look"

Zaten doğrusu istenilirse Kasım Gülek bu gibi manevraları boşa çıkaracak kadar pişkindi. Şehrin girip yerinde yakalarında D.E. rozeti taşıyan vatandaşlar görünce, memnuniyetini izhar etti. Demek karşı partilitwler de kendisini dinlemiye gelmişlerdi. Tenevvür edecekler, C.H.P. nin görüşlerim . öğreneceklerdi.. Muhalefet için bundan iyi şey bulunurmuydu?

Hakikaten miting büyük bir olgunluk içinde geçti. Kasım Gülek yeni kanunların çerçevesi dahilinde konuşuyordu. Demokrat Bigalıların ise, parti mücadelesini bir sportmen görüşle anladıkları ortaya çıktı; zira rakiplerini sükûnetle dinlediler. Hiç bir esef verici hadise cereyan etmedi, bilâkis taraflar miting meydanından dost bir şekilde ayrıldılar. Alâka uyandırıcı olan cihet, Biga gibi bir vakitler D.P. nin kalesi olan kazada Muhalefetin kaydetmiş olduğu büyük terakkiydi. Kasım Güleğin seyahatinin sonunda, sadece . Bigada değil, aynı şekilde vaktiyle yüzde yüz demokrat olan bölgelerde halkın bu partiden soğumuş bulunduğu C.H.P. Genel Sekreterine karşı gösterilen sıcak ve yakın alâkadan anlaşılıyordu.

Zafer'e gelen haberler

Bunu anlamak için D.P. organı Zafer'i okumak kâfiydi. Zafer, Bigalıların Güleğe iltifat etmediğini, mitingin fiyaskoyla neticelendiğini yazıyordu. Fakat sadece o yazı bile, hakikatlerin pek de belirtildiği gibi olmadığım gösteriyordu. Haberin başında, Gülegin konuşacağı meydanda 2-3 bin kişinin toplandığı, ancak bunun 500 kadarının Halk Partili olduğu, mütebakisinin göğüsleri rozetli demokratlardan müteşekkil bulunduğu, bunların da, C.H.P. Genel Sekreteri konuşmaya başlayınca meydanı terkettikleri bildiriliyordu. Halk Partilileri taşıyan otobüslerin adedi de 4 veya 5 idi.

Fakat gazete, bu haberin altında Biga'nın D.P. ilçe başkanının bir telgrafım koymuştu. Telgrafta şunlar belirtiliyordu: Gülek 15 otobüs ve taksiyle karşılanmıştı, miting meydanında göğüslerinde D.P. rozeti taşıyan 3 bin kişi vardı, meydanda 5 bin kişi bulunuyordu, bunun ise ancak 800 ü C.H.P. liydi, Güleği 30-40 kişi alkışlamıştı!

Birbirini tutmayan iki- yazıdan anlaşılan, mitingin çok alaka topladığından ibaretti. Bigada bunlar cereyan ederken. Nazilli ve Aydın halkı da C.M.P. Genel Başkam Osman Bölükbaşının etrafım sarmış, ona sevgi tezahüratı yapıyordu. Osman Bölükbaşı yeni bir usul bulmuştu: Mecliste yaptığı konuşmaları, vatandaşlarına telden dinletiyordu. Kendi tabiriyle bu, 'Diktafonlu demokrasi Devri" idi. Halk Bölükbaşıya büyük alaka gösteriyor, onun, yeni kanun-

Osman Bölükbaşı

Diktafonlu hatip

larla da sesinin kesilmemiş olması karşısında sevincini belirtiyordu. Bölükbaşı ve Gülek, muhalefetin konuşan iki hatibi oldular. Tabii, Hür. P. nin idealist ve genç milletvekillerinden başka..

Dut yiyen bülbüller

Fakat muhalefet demek, Bölükbaşı ve Gülek mi demekti? Bilhassa C.H.P. Kurultayı Parti Meclisine kıymetli azalarını getirmişti. Millet meselâ Şemseddin Günaltayın, meselâ Faik Ahmet Barutçunun, meselâ İsmail Rüştü Aksalın basın kanunlarında yapılan tadilât hakkında ne düşündüklerini öğrenmeyi pek isterdi. Ancak üstadlar, bir fikir beyan etmediler.. Köşelerinde, susmuş oturuyorlardı. Konuşan, gene o, beğenilmiyen Kasım Gülekti. C.H.P. Genel Sekreteri bu suretle tekrar ispat etyen şekilde konuşmaya cevaz vermektedir ve tenkid hürriyeti Türkiyeden tamamiyle kalkmış, değildir. Hattâ Kasım Gülek, yeni kanunlara uymakta öylesine maharetli davranmıştı ki Zafer gazetesinin başyazarlarından Bahadır Dülger bile kendisim hararetle tebrik etmekten geri kalmamıştı. Ne var ki bu, D. P. den ziyade Dülgerin fikrinden ibaretti. D. P. mitinglerin yeni ölçüler içinde devamından dahi memnun değildi.

Gazeteler uzun zamandan beri İçtimaatı Umumiye Kanununda da değişiklikler yapılacağım yazıyorlardı. Başbakan Adnan Menderesin bu acık hava toplantılarından ettiği şikâyetler de henüz unutulmamıştı. Menderes üç şeyden dert yanmıştı: basın, hâkimler ve miting hatipleri. Basınla alâkalı kanunlar Meclisten geçirilmiştir bir çok hakim tekaüde sevke-

Ş. Günaltay -İ. R. Aksal - F. A. Barutçu

Bekleyen dervişler

ti ki eski parti içinde bir muhalif liderin çalışması gerektiği gibi çalışacak tek şahsiyet kendisidir. Onun da teşrii masuniyeti yoktu, onun da yakasına yapışılabilir ve mahkemeye verilebilirdi. Ama kanunlar her türlü sözü menedinceye kadar bir muhalefet liderinin vazifesi konuşmaktı. Şu anda Şemseddin Günaltayın bir Parti Meclisi heyetinin başında yurdu dolaşması gerekmez miydi? Faik Ahmet Barutçu, vatandaşlarım tenvir etmemeli miydi? V İsmail Rüştü Aksalın bir konuşma dahi yapmaması doğru muydu? Ama, hayır! Devlet adamı vasfı taşıdıkları ümid edilen bu zevat, maalesef mücadele kudretinden ve dinamizminden man* rum bulunduklarını belli ediyorlardı.

C.M.P. için de vaziyet aynıydı. Gerçi Osman Bölükbaşının teşrii masuniyeti vardı ama, öteki liderler de pek âlâ seslerini duyurabilirlerdi. Gerek Gülek, gerek Bölükbaşı göstermişlerdi ki yeni kanunlar bir muaydilmişti. Şimdi, sıranın mitinglerde olduğunu tahmin etmek zor değildi. D.P. Meclis Grubunun basınla alâkalı kanunları çıkardığı geceki havası düşünülünce, 'böyle bir talebe D.P. milletvekillerinin hayır demiyecekleri ortadaydı.

Bilhassa Meclisin tatile girmesinden önce İçtimaatı Umumiye Kanununda değişiklik yapılması ve yaz aylarında muhalefetin çalışmalarının mümkün mertebe kısılmaya gayret edilmesi hiç kimseyi şaşırtmamalıdır. Müzakereler sırasında Nusret Kirişçioğlunun ve fikir arkadaşlarının D.P. milletvekillerini tatmin edecek mucip sebepleri ifadede güçlük çekmiyecekleri aşikârdır.

Eğer bu tahminler tahakkuk ederse, muhalefetin - frenkçe tabirle- "New-look" çalışması da fayda vermiyecek ve Gülekle Bölükbaşı icad zekâlarını yeni baştan kullanıp başka yollar bulmak Borunda kalacaklardır.

B.M.M.

Yatırımdan ağırlamaya

Geçen haftanın sonunda cuma günü öğleden sonra, uykusuz geçen bir gecenin ferdasında - o gece basınla alâkalı kanunlarda yapılan tadilat kabul edilmişti - Meclis toplandığında kanun yapma vazifesine devam etti. Basın kanunlarından sonra ele alınan ilk tasarı "1956 mali yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası" adını taşıyordu. Tasarı süratle kanunlaştı, üzerinde ne muhalif ve ne de muvafık bir tek milletvekili söz almak lüzumunu hissetmedi. Muhalefet kırmızı oy verdi ama bu, daha ziyade bir alışkanlığın neticesiydi.

Halbuki celseye başkanlık eden Fikri Apaydın tasarının mevzuunu bildirdiğinde Parlamento muhabirlerinden bir çoğunun gözleri kısa boylu, esmer, gözlüklü bir milletvekilini aramıştı. Aranan milletvekili, Zonguldağı temsil eden D.P. li Sebati Atamandı. Sebati Ataman Bütçe Komisyonunun raporunda, tasarıya muhalif olduğunu bildiriyordu. Parlamento muhabirleri onun kürsüye çıkıp fikirlerini müdafaa etmesini beklemişlerdi. Fakat Sebati Ataman görünmedi. O görünmeyince de tasarı beş dakika içinde kanunlaştı.

Tasarıyla bir münakale yapılıyordu. Yani bütçeye bağlı cetvellerin birinden para alınıyor, bu para başka bir cetvele aktarılıyordu. Cetveller A-l ve A-2 işaretini taşıyordu. Paranın miktarı ise 600 bin liraydı. Böyle münakaleler her zaman yapılırdı ama bu seferki bir hususiyet arzediyordu ve meselenin müzakeresi sırasında bilhassa demokrat milletvekillerinin söz alması iyi olurdu. Zira tasarıyla "yatırımlar için Devlet Hava Meydanları İşletmesi Umum Müdürlüğüne" ayrılan fasıldan 600 bin lira düşülüyor ve bu, nereye ekleniyordu biliyor musunuz? "Devlet reisleri, misafirleri ve ecnebi elçilerin ağırlanma masrafları" faslına. Hayret etmemek kabil değildi. Yatırımlar için para bulamadığımız bildiriliyordu, hükümet tasarrufa azami derecede riayet edilmesi lüzumunu müdafaa ediyordu, sonra da bütçede böyle münakaleler yapılıyordu. Evet, hayret etmemek hakikaten kabil değildi.

Meclise tasarı 21.4.1956 tarihi ve Başbakan Vekili Ethem Menderesin imzasiyle sevkedilmişti. Hükümetin esbabı mucibesinde sadece şu denilmekteydi "Bu yıl memleketimizi ziyaret edecek olan İran Şehinşahı ile Pakistan ve Alman Reisicumhurlarının ağırlama masraflarım karşılamak üzere mezkur kanun lâyihası hazırlanmış bulunmaktadır." Bütçe Komisyonu ise mazbatasını 39.5.1956 tarihinde yazmıştı. Yani. İran Şehinşahının ziyareti sona erdikten sonra.. Bu suretle masraflar tahsisatın çık-

Kapaktaki Gazeteci

Cihad Baban

Basınla alâkalı kanunlarda yapılan tadilât bahis mevzuu olduğa sırada, görüşüldüğünde ve kabulünden sonra bir gazeteci D.P. milletvekili bulunduğu halde fikrini ısrarla söylemekten caymadı. Fikri şuydu: D.P. hata etmiştir. Bahis mevzuu gazeteci bundan iki sene evvel Menderes hükümeti meşhur 6334 sayılı kanunu bazı gazete başyazarlarının tam tasvibiyle geçirirken de bizzat Başbakana yapılanın yanlışlığını anlatmaya çalışmıştı. Hattâ o zaman Başbakan, müstakil başyazarlar kanuna taraftarken kendi milletvekilinin niçin kraldan fazla kralcılık yaptığını anlıyamamıştı. Ama unutmuştu ki Cihad Baban gazetecidir ve onun milletvekilliği sıfatı geçici bir etiketten başka şey değildir. Eski Tasvir'in, bugünkü Tercüman'ın başyazarı mürekkep yalamış olmanın tabii icabından başka şey yapmıyordu.

Cihad Baban, kendi kendisini yetiştirmiş bir insandır. Babıâliye muhabir, sekreter yardımcısı olarak girmiş, az zamanda yükselerek gazete sahibi olmuştu. Bununla da kalmamış, bazı arkadaşlarına mesleğin kapılarını açmış, onları da yetiştirmeye çalışmıştı. Meselâ Bahadır Dülger bunlardan biridir. Tercüman gazetesinin bugünkü başyazarı bir yandan hukuk tahsilini ikmal ederken, diğer taraftan da gazetelerde gece çalışıyor ve ailesinin geçimini sağlıyordu. Zira iyi. fakat zengin olmayan bir ailedendi. Son Posta, Cumhuriyet, Teni Sabah. Tasviri Efkâr Cihad Babanın çalıştığı gazeteler arasındadır. Oralarda mesleğin hemen her sahasiyie ülfet peyda etmiş, iyi bir gazeteci olmanın vasıflarını kazanmıştır. Nitekim Tasvir gazetesine ortak olarak girişi de bunun neticesidir.

Babıâlide Tasvir ve onun yavrusu Son Saat bir çok gazeteci için "ilk kapı" olmuştur. Bugünün tanınmış bir çok siması ilk kalem denemelerini oralarda yapmışlardır. Hattâ oradan milletvekili çıkanlar Mecliste eksik değildir. 1946 ile 1950 arasındaki mücadele yıllarında Cihad Baban ve onun başında bulunduğu gazeteler demokrasi davasının en hararetli müdafileri olmuşlardır. Tasvir'in ve Son Saat'in başına devamlı felâketler gelmiş, o zamanki kanunlar en sert şekilde bu iki gazeteye karsı tatbik edilmiştir. Cihad Babanın bugün basın hürriyetini kısıcı bulduğu kanunlar karşısındaki reaksiyonunun kaynağını, o zaman gördüğü muamelede ve uğradığı haksızlıklarda aramak lâzımdır. Basın hürriyetinin kıymetini, zararını görerek anlayanların kolay kolay fikir değiştirmeleri kabil değildir.

Bugün 45 yaşında olan Cihad Baban, 1946 da İstanbul milletvekili olarak Meclise girmiş, müteakip iki devrede İzmiri temsil etmiştir. Uzun müddet Dışişleri Komisyona başkanlığı yapmış, Parlamentolar Birliğinin İdare heyeti başkanlığında bulunmuştur. Cihad Baban, D.P. 1946 ruhundan ayrılınca uzunca müddet bocalamıştır. Ne yapacağını, nasıl davranacağını kestirememiş, böylece ne İsayı memnun edebilmiştir, ne de Musayı. Ama şimdi her şey göstermektedir ki basınla alâkalı mevzuat Tercüman gazetesi başyazarının gözlerini açmıştır. Bunun neticesi olarak İzmir milletvekilinin cephesini seçmiş olduğu ve gayesinin tıpkı batı demokrasilerinde olduğu gibi, parti içinde kalarak partiye hakim olan ve fakat kendisinin tasvip etmediği gidişle elinden geldiği kadar mücadele etmekten ibaret bulunduğu anlaşılmaktadır.

Onun tasavvurlarını taşıyan bir çok hakiki D.P. linin bugün Hür. P. saflarında çalıştığım hatırlamak, Cihad Babanın müstakbel akibeti hakkında da kolayca fikir verebilir.

---

masından önce yapılmış oluyordu. Komisyon münakaleyi kabul etmişti. Fakat hükümetin - istediği başka bir şey daha vardı: Bütçeye bağlı R işaretli cetvelin Dışişleri Bakanlığı kısmma bir formülün eklenmesi. Formül şuydu: "Bu ziyaretler dolayısiyle verilecek ziyafet,, hediye, bahşiş, nakliye. masrafları ile ziyafetin gerektirdiği her türlü masraflar ye misafirlerin, ikametine tahsis edilecek saray ve köşklerin tamir ve tefriş masrafları bu tertipten ödenir. Bu suretle yapılacak masraf ve tediyeler 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu hükümlerine tabi tutulmaz."

Komisyon istisnaiyet teşkil edecek bu hükümlerin tedvinine lüzum olmadığı kararına varmış ve o maddeyi tayyetmişti. İşte Meclisin sessizce kabul ettiği münakale huydu.

Büyük **bir para**

Bütçe Komisyonunun raporunda belirtildiğine göre müzakereler şırasında Dışişleri Bakanlığının temsilcisi izahat vermişti. İzahata nazaran "1956 yılı bütçesinin ihzarı turasında memleketimizi ziyaret edecek Devlet balkanları hakkında bir işar vaki olmadığından dolayı normal sarfiyata tekabül eden tahsisat vaz'edilmiş ve bilahare 1956 yılı esnasında vukubulacak ziyaretler için gereken masrafları karşılamak üzere mali yıl içinde mevcut tahsisatın kifayet etmiyeceği cihetle bu fasla tahsisat ilâvesi zaruri görülmüş bulunmaktadır". Fakat bu izahata bakıp, bahis mevzuu fasılda ufak bir paranın bulunduğu sanılmamalıdır. Dışişleri Bakanlığının Temsil ve Ağırlama masrafları için bütçede zaten 1 milyon 14 bin 500 lira vardır ve bunun 1 milyon lirası Devlet başkanları, misafirleri ve ecnebi elçileri ağırlama masrafıdır. Demek ki simdi bu. 1 milyon 600 Un liraya çıkarılmakta ve ek 600 bin lirası yatırım kısmından kesilmektedir.

Gönül isterdi ki bir kaç demokrat milletvekili hareketi tasvip etmediklerini Meclis kürsüsüne çıkıp ifade etsinler. Fakat olmadı.

Çok uzayan ziyaretler

Zira son senelerde Devlet ziyaretleri delâlet ettikleri mânadan başka mahiyet almışlardı ve bu hal halk arasında üzüntü yaratıyordu. Böyle bir üzüntüden ise, en ziyade D. P. zarar görüyordu. Devlet başkanlarının memleketimizi resmen ziyaret etmeleri sadece memnunluk uyandırır, fakat bu ziyaretlerin batı memleketlerinde olduğu gibi üç, nihayet dört güne indirilmesine mutlak zaruret vardır. İki haftalık devlet ziyareti, oralarda görülmüş şey değildir. Nitekim İngiliz Kraliçesi son hafta zarfında İsveçi resmen ziyaret etmiştir. Seyahatin resmi kısmı dört gün sürmüştür. Kral ailesi o kısmı müteakip daha bir müddet, hususi surette İsveçte kalmıştır. Usul budur. Sonra, resmi ziyaret esnasında büyük kafileler teşkiliyle muhtelif şehirlere gidilmesi, geçitler tertip edilmesi, şehirlerin taklarla süslenmesi, ışıklandırılması da doğru değildir.

Zaten iki haftalık devlet ziyaretleri de misafirleri sıkmaktan başka netice vermez. Gelenler buraya şatafatla gezdirilmek maksadiyle değil, iki millet arasındaki dostluğu artırmak maksadiyle gelmektedirler. Eğer İran hükümdarları sade. fakat vakur bir şekilde ağırlansalardı, büyük masraflar İhtiyar olunmasaydı ve gelecek olan diğer devlet başkanlarına da mütevazi programlar tertiplenmesi kararlaşsaydı. yatıranlar için Devlet Hava Meydanları İşletmesi Umum Müdürlüğüne ayrılan 600 bin lira o islere sarfedilir, Dinişleri Bakanlığı bütçesindeki 1 milyon lira da yeterdi. Hem unutmamak lâzımdır ki gösterişi çok merasimler de Milli Müdafaa Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı ve muhtelif belediyelerle Devlet İktisadî Teşekküllerinin bütçelerinden milyonunun çok üstünde paralar sarfedilmektedir.

Sebati Atamanın Meclis kürsüsünden bu masum tenkidleri yapması. hakikaten çok yerinde vs çok faydalı olurdu.

B A S I N

Sovyet Rusya

Bir vasıta

Sovyet basın tarihinde en mühim tarih 5 Mayıs 1912 dir. O gün St. Petersburg'da Sovyet gazetelerinin en önemlisi, Bolşevik'lerin merkezî organı olan Pravda'nın ilk sayısı çıkıyordu. Gazetenin kurucu başyazarları Lenin, Stalin ve Molotof'tu. Pravda'nın doğum günü olan 5 mayıs şimdi bütün Sovyetler Birliğinde "Basın Günü" olarak kutlanmaktadır. O gün çıkan gazete ve dergilerde Lenin'in basının vazifelerini özetleyen şu sözlerine rastlanır: "Basın sadece kollektif bir propaganda ve uyarma vasıtası değil, aynı zamanda kollektif bir teşkilâtlandırma organıdır." Gazete hakkındaki bu dar görüş Sovyet gazeteciliğinin amentüsü gibi muhafaza edilmektedir. Sovyet basını, bu sebeple haber vermek de dahil olmak üzere bütün vazifelerini bir yana bırakarak propagandacı, uyarıcı ve teşkilâtlandırıcı olmaya çalışır. Varlığının sebebi, Sovyet gazetelerinin her "Basın Günü" ilân etmekten bıkıp usanmadıkları gibi, devlete ve partiye hizmet etmektir. 1860 yılı "Basın Günü" nde Komünist Partisi Merkez Komitesi Propaganda ve Uyarma Dairesi Başkan Yardımcısı Strepukof'un yazdığı makalenin başlığı basının Sovyetlerdeki anlamına uygun bir örnektir: "Parti ve hükümet kararlarının tatbiki için kütlelerin seferber olmasını sağlayan kuvvetli bir vasıta".

Bu vasıta doğrudan doğruya parti hiyerarşisi tarafından kontrol edilir. Sovyet gazetelerinin çoğunluğu Komünist Partisinin resmî organlarıdır. Bu gazetelerin yazı işleri mü dürleri ve başyazarları, o bölgerdeki parti teşkilâtının idare heyetleri tarafından tayla edilirler. Çoğu zaman yazı işleri müdürleri ve başyazarlar bizzat idare heyetlerinde vazifelidirler. Başyazarların seçiminde Komünist Partisinin yetki hudutları, parti organı olmayan gazeteleri de içine alır. Memleketteki bütün başyazarların ve yazıişleri müdürlerinin tayini, terfii veya azli, gazetenin bulunduğu bölgedeki parti teşkilatı idare kurulunun tasvibi ile olur. Bu islerde parti üst kademelerinin kontrolunu sağlamak amaciyle, bir başyazar tayin edilirken daha üst kademedeki bir parti teşkilâtı idare heyetinin muvafakati alınır. Mahallî gazetelere yapılacak tayinlerin eyalet veya cumhuriyet parti komiteleri tarafından tasdiki lâzımdır. Eyalet veya cumhuriyet gazetelerine yapılacak tayinleri ise bizzat Merkez Komitesi tasdik eder.

Günlük gazete okuyucuları •

Parti teşkilâtı tarafından kontrol edilen Sovyet basım maddi bir kuvvet olmakla beraber, Sovyet kaynakları bu kuvvetin enini boyunu açıklamakta mütereddit davranırlar. Son yıllar içinde yayınlanan adetler, gazete sayısını "7000 den fazla" ile "8000 den fazla", okuyucu sayısını ise 43 milyon ile 47 milyon arasında göstermektedir. Bu bilgi gazetelerin çıkış müddetlerine göre teferruatı ihtiva etmemektedir. Günlük, haftada üç defa, haftada iki defa, haftalık' gazete ve dergilerin sayıları ve günlük satışları bir arada gösterilmiştir. Son zamanlarda Sovyetler Birliğini ziyaret eden Encyclopedia Britanmica yazarlarından William Benton'a bir konuşma sırasında Tass Ajansı Müdürü Palgunof, "7000 den fazla gazete arasında 500 kadarının günlük" olduğunu söylemiştir. Sovyet gazetelerinin bazılarının memleket dışında satılması yasak olduğu için daha teferruatlı bilgi edinmeğe imkan yoktur. Bu adetler müphem olmakla beraber, Sovyetler Birliğinde, gazetelerin büyük ölçüde dağılmadığını açıkça göstermektedir. Nüfus başına gazete satışında dünyada yedinci gelen ve Sovyetlere nazaran nüfusu daha az olan Amerikada 1760 günlük gazete Çıkmaktadır. Bunların günlük satışlarının toplamı 56.147.359 (1955 de 59.072,480) dur. Bundan başka geçen yıl Amerikada satışları toplamı 17.206.936 olan 8428 haftalık gazete ve dergi çıkmaktaydı.'

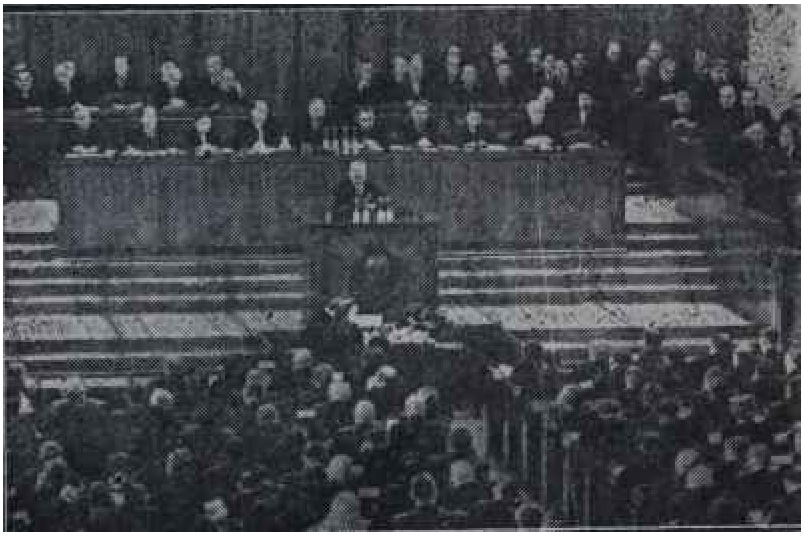

Molotof, Lenin ve Stalin Pravda'nın idarehanesinde

Mezbeleden Kremline

Tabiler kimlerdir?

Sovyetlerde bir gazetenin tirajım okuyucuların alâkası tayin etmez,. Kâğıt tahsisi bir gazete için tirajın en yüksek haddini tesbit etmektedir. Halihazırda kâğıt, ihtiyacı karşılamadığı için tirajın en yüksek haddi satışı ifade etmektedir. Gazetelerin kâğıt, mürekkep v.s. ihtiyaçları parti ve hükümet tarafından, gazeteyi çıkaran teşkilâtın derecesine ve parti programı bakımından gazetenin ehemmiyetine göre tayin edilir. Gazeteler, halkın yaşayışında tesirleri olan teşekküller tarafından yayınla-. nırlar. Bunlar, parti, mahalli hükümet organları (Sovyetler), sendikalar, Genç Komünistler Birliği, kara, hava, deniz kuvvetleri, ulaştırma, tarım, eğitim ve çeşitli sanayi bakanlıkları ve Yazarlar Sendikası gibi daha küçük çapta meslek ve ihtisas teşekkülleridir. Gazeteler yayınlarım neşreden teşekkülün menfaatleri ve hitap ettikleri bölgenin tayin ettiği özel saha içinde merkezleştirirler. Bu saha içinde rekabete müsaade edilmez. Günlük veya haftada üç günlük olan gazeteler arasında ziraat veya sanayi gibi ihtisas sahalarında neşriyat yapan gazeteler, gazete kâğıdının ihtiyaca yetmemesi sebebiyle umumi mahiyetteki haberleri de yayınlarlar. Gazetelerin tirajlarının artırılmasını veya düşürülmesini zamanın icaplarına göre, parti teşkilâtı kararlaştırır. Beş Yıllık Plân'ın tatbikatı sıralarında memleketin sınai kalkınması birinci planda tutulduğu için, şimdi unutulmuş olan Ekonomicheskaia Zhizn (İktisadî Hayat) ve Za industrializatsiu (Sanayileşmeye Doğru) gazetelerinin tirajları büyük ölçüde artırılmıştı. 1939 baharında köylülerin yeter derecede birleştirildiği kanaatine varılınca o zamana kadar 300.000 tirajı olan Köylü Gazetesi (Krestianskaia gazete) tatil edilmişti, II. Dünya Harbi başlar başlamaz Kızıl Yıldız (Krasnaia Zvezda) adlı ordu gazetesine büyük imkânlar sağlanarak tirajda en öne geçmesi sağlandı. Son zamanlarda ziraata yeniden önem verilmeğe başlandığı için, yeni bir gazete olan "Ziraat" (Selskoye khozyaistvo) gazetesine tirajını 1.000.000 a kadar yükseltebilecek kadar gazete kâğıdı verildi. Böylece gazetelerin önemlilik dereceleri, geniş ölçüde neşir sahalarının ehemmiyetine göre tayin edilmekle beraber, naşirleri arasında olduğu gibi gazeteler arasında pek az değişikliğe uğrayan bir temel biye-

Meşhur Yirminci Kongre toplantı halinde
Yumuşama basına de tesir etti

rarşi vardır. Parti, hükümet, sendi" kalar ve Genç Komünistler Birliği en başta gelirler. Zirai, asker! veya sınai idarelerin geçici bir devre için önem kazanmalarına bakılmaksızın yukarda isimleri verilen organizasyonların gazeteleri önemlerini muhafaza ederler.

Tek tip gazete

Sovyet gazetelerinin en çok dikkati çeken tarafları meşgul oldukları sahalar, değişik olmasına rağmen hepsinin birbirine benzemek zorunda oluşlarıdır. Stalin'in ölümünden sonra hissedilmeğe başlanan serbest hava içinde Strepukof, sebeplerine dokunmaksızın bu durumu tenkid etmektedir:

— Önümde aynı gün çıkan vilâyet ve taşra gazetelerinden bir kaçı duruyor. Herşeyden önce insanın dikkatini bu gazetelerin şaşılacak derecede birbirine benzeyişleri çekiyor, Bunlar ikiz kardeşler gibi birbirlerinden zor farkedilebilir. Başlıkları olmasa bu gazetelerden biri diğerinin yerine geçebilir. Bunu ne okuyucular ne de gazetenin mensupları anlıyabilirler."

Strepukof makalesinde bundan sonra, bütün gazetelerin aynı konudaki başyazılarından bahsediyor; *meselâ,* son zamanlarda umumiyetle tarım kampanyasından bahisle, bu kampanyanın ehemmiyetini hemen hemen aynı ifadelerle belirttiklerini, makalelerin sonunda da aynı hükme vardıklarım Örneklerle izah ediyor.

Gazeteler arasında esasta olmamakla beraber ifade şeklinde bazı farklara rastlanmaktadır. Gazetelerin teşkil ettikleri tayfın bir başında partinin başta gelen organı Pravda ağır başlı ve kudretli edası ile durmaktadır. Öte başta ise Vechernaia Moskva gibi memleketin ileri gelen dört beş akşam gazetesi yer alır. Bunlar bol haberli, canlı ve halkın hoşuna giden gazetelerdir. Pravdaya nazaran hafif telâkki olunurlar. Genç Komünistler Birliğinin organı Komsomolskaia Pravda genç bir okuyucu kütlesine hitap eder. Şekil bakımından en güzel gazete budur. Dili de öteki günlük gazetelerin kullandığı düden daha sadedir. Erkek ve kadın münasebetlerinden, öğrencilerin ahlâki durumlarından, gençlik hatalarından geniş ölçüde bahseder. Yazarlar Sendikası tarafından haftada üç defa neşredilen Literaturnaia Gazeta da seçkin bir gazetedir. Aydınları ilgilendiren kültür konuları ve edebiyattan başka konulara da geniş ölçüde yer verir.

Bu gazete 1950-54 yılları arasında büyük şehirlerde kız, erkek öğrencilerin birbirlerinden ayrılmalarım tenkid etmek suretiyle geniş bir kampanya açmıştır. Bu kampanya neticesinde 1954 de öğrencilerin cinsiyetlerine göre birbirlerinden ayrılmalarına nihayet verilmiştir.

Birliği gibi Pravda partinin en üst kademelerinin görüşünü aksettirir. Bu sebeple bütün gazeteler onunla ağız birliği etmek zorundadırlar. Meselâ literaturnaia Gazeta Vera Panova'nın 1954 de basılan Mevsimler isimli, Sovyet cemiyetinin bazı hususiyetlerini tenkid eden romanım övmüştü. Fakat sonradan Pravda bu romanın değersiz olduğunu yazınca, Literaturnaia Gazeta da romanı ve roman hakkında bizzat yaptığı neşriyatı inkâr etmiştir. Bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür. Son yıllarda Pravda'ya cevap vermeğe cesaret edebilen tek gazete İzvestia olmuştur. Pravda memleket içinde haftada 7 gün çıkan yegâne gazetedir. Tirajı 4.900.000 olan Pravdanın en yakın rakibi hükümet organı olan 1.400.000 tir?vestiadır. Sovyet gazeteleri ?alımına yabancı memleketlerin muhbirleri olan bu ikisidir. Preva 25. izvesatiarun ise 8 Yabancı muhabiri vardır. Pravdanın başyazısı ile başlıca makaleleri bav gün radyoda okunur ve taşra. gazeteleri tarafından iktibas edilir.

Haber anlayışı

Sovyetlerde Pravda ile şümul bakımından mukayese edilebilecek tek basın teşekkülü Tasa Ajansıdır. Sovyetlerde bundan başka haber ajansı yoktur. Tass'ın haber servisinden başka, bir fotoğraf servisi, bir hazır klişe servisi, bir makale servisi ile partinin ve hükümetin üst makamlarına ve büyük şehirlerdeki baş yazarlara mühürlü olarak gönderilen bir hususi servisi vardır. Tass'ın haber anlayışı Lenin'in basın tarifine çok uymaktadır. 1920 de bazı Rus gazetecileri ve gazetecilik öğretmenleri haberleri "gerçeğe uygun haber" ve "propagandaya yarayan haber" diye ikiye ayırmışlardı. Moskova Üniversitesinde gazetecilik derslerinde Tass'ın Müdürü Palgunof haber mahiyetindeki havadislerin mevcudiyetini kati bir dille reddetti Ona göre haberin bir istikameti olmalıydı. Aksi halde olayların naklinden öteye geçemezdi. Bir haber şu veya bu hadiseyi yahut gerçeği aydınlatmakla kalmamalıydı. Haberin kesin bir maksadı olmalıydı. Haber toplumu gerçeklerle uyarmak demekti. Haberi yazan, konusunu seçerken her şeyden önce her havadisin, her hadisenin basına aksettirilmiyeceğini nazarı dikkate almalıydı. Haberler yol gösterici ve öğretici olmalıydı. Tass ajansı, Palgunof'un Üniversitede verdiği öğütleri takip ediyor ve "bütün gerçekleri" umumi efkâra bildirmiyordu. Gazetelere gönderilen günlük servisin yanında, partinin ve hükümetin ileri gelenlerine ve parti organı gazetelerin başyazarlarına "özel haber bültenleri" gidiyordu. Yayınlanması doğru görülmeyen haberler bu bültene giriyordu. Meselâ, Sovyet liderlerinden biri mühim bir beyanat verince, Tass ajansı dünyada bu beyanat hakkında yapılan tefsirleri yayınlıyordu. Tefsirler arasında lehte olmıyanlardan ise sadece "bütün Londra gazeteleri Sovyet deklârasyonunu birinci sahifelerinde büyük başlıklarla vermektedirler" diye bahsediyor, tefsirin metnim de sözü geçen "özel bülten" e koyuyordu. Yahut da şöyle bir haber yayınlanıyordu: "Fransız gazetelerinin çoğu Sovyetlerin beyanatım büyük ölçüde tahrif ederek ve iftiralar katarak neşretmektedirler." Fransız gazetelerinin neşriyatı ise olduğu gibi gizli bültene giriyordu. Bu usul bilhassa Birleşmiş Milletler müzakerelerinde çok kullanılıyordu. Sovyet delegelerinin demeçleri tam metin olarak neşrediliyor, yabancı delegelerin konuşmaları ise, "bir kaç yabancı delege Sovyetlere kabaca hücumlarda bulunmuşlardır" diye bildiriliyor, delegelerin neler söyledikleri sükûtla geçiştiriliyordu. Yabancı delegelerin ne dedik'lerini, hükümet ve parti ileri gelenleri ancak gizli bültenden öğrenebiliyorlardı.

H İ T A B E T

Siyasi Nutuklar

Meclisten bir gece

Geçen haftanın ortasında bir akşam üstü, Türkiye Büyük Millet Meclisinin azaları son aylana en güzel nutuklarından birini dinlemek fırsatını boldular. Kocaeli Milletvekili Taran Güneş Hür. P. Meclis Grubu adına Basın Kanunlarında yapılacak tadilâtla alâkalı tasan hakkında görüşüyordu. Turan Güneş ortada iki tasarı bulunduğundan iki konuşma hazırlamıştı. Fakat tasarıların tümü üzerindeki müzakerenin tevhidi yolunda bir karar alınınca, bunları arka arkaya okumak zorunda kaldı.

Gerçi o akşam Meclisin dinleyici sıralan kalabalıktı, çok sayıda milletvekili de müzakereleri takip ediyordu. Fakat bütün okuyucularımızın son derece derin bir tetkikin neticesi olan konuşmaları öğrenmek istiyeceklerinden zerrece şüphe etmiyoruz. Bu bakımdan mevzua tamamiyle hâkim olan ve en ince teferruatına kadar her şeyi izah eden Taran Güneşin bu konuşmasını aşağıda aynen bulacaksınız.

Bilindiği gibi o gece sabaha karşı Türkiye Büyük Millet Meclisinde hükümet tarafından getirilen ve basınla ilgili kanunlarda tadilât yapan tasarılar D.P. ekseriyetinin reyiyle kabul edilmiştir.

Nutuk başlıyor

Muhterem arkadaşlar,

Yüksek Meclisin iki kanun tasarısını beraberce müzakere edeceğini, sayın Adliye Vekili gibi evvelden keşfetmek imkanına sahip olmadığımız için mütalâalarımızı ayrı ayrı hazırladık. Sırasiyle arzediyoruz:

Gerek Hükümet lâyihasının, gerekse onun ikinci bir nüshası olan Encümen mazbatasının mucip sebeplerinde 6334 sayılı kanunun, adının ve rolünün, tevsian ve teşdiden ne için değiştirilmek istendiği bir takım umumi kelimeler ve mefhumlar yanyana getirmek suretiyle anlatılmıştır.

Bunlardan, hürriyetin suiistimalinin önlenmesi, şeref, haysiyet ve itibarın korunması, resmi makam ve mercilere karşı saygı (hissinin vikayesi gibi; âmme ahlâkı, aile nizamı, halkın iaşesi gibi sözlere her satır başında rastlanmakta ve sanki bu memleket bugüne kadar cemiyet zabıtasından mahrummuş gibi, içtimai ve ferdî, resmi ve hususî sahalarda kıymet hükümlerimiz' ve bunların müeyyideleri yokmuş gibi, bu Devlet Menderes Kabineleriyle yeni kuruluyormuş ve bu memleketin ahlâkiyatı bir hercümerç içindeymiş gibi, basın bu devletin hak, menfaat ve şereflerine tesahüp hissini paylaşmaktan uzak kalas yıkıcı ve mukaddesatsız bir yolun yolcusuymus gibi ve neşir hayatımız her okunuşta insanın yüreğini oynatan şiddetteki 6334 sayılı kanuna rağmen suçsuz, ahlâklı, iffetti, masum insanları ve fiilleri töhmetler, yalan yanlış haberlerle baskı altında tutuyormuş gibi, insaf ve iz'an sahiplerinin asla kabul edemiyecekleri bahanelerle neşir hayatımız ve vatandaş ve siyasi partilerin toplanma ve fikir hürriyetleri emsali görülmeyen bir baskının, bir maksadı mahsusun tehdidi altına konulmak istenmektedir.

İngiltere'de

Esbabı mucibe lâyihası, ihtiva ettiği, hukuka ve Anayasanın teminatı altında bulunan matbuat hürriyetine külliyen aykırı bir takım hükümleri İsviçre, Fransa, İngiltere gibi memleketlerin mevzuatı ve tatbikatiyle mukayeseye çalışmakta, fakat bu memleketlerdeki hükümleri zikretmekten katiyen hazer etmektedir.

Turan Güneş kürsüde

Başarılı bir hatip

Zikredilen memleketlerin mevzuatım burada teker teker gözden geçirmek hakikaten faydalı olacaktır. Bunlardan birincisi daha yüz sene evvel İngilterede kabul edildiği söylenen kanundur. Esbabı mucibe herhalde 1843 tarihli Lord Campbell Act'dan bahsetmek istiyor. 1992 tarihli Defamation Act kanuniyle beraber mütalâası gereken bu kanun, Hükümetin görüşünü ve getirdiği hükümleri desteklemekten tamamiyle uzak ve demokratik bir memlekette basından beklenen faydalar üzerinde nasıl bir titizlikle durulduğunu mükemmel bir şekilde gösteren bir metindir.

İngiliz hukukunda Libel bir sahsa, onu halkın nazarında şerefsiz bir duruma düşürecek hususları yazılı olarak isnat etmektir. Campbell kanunu hakaret sebebiyle takibata başlanılabilmesi için birçok şartlar koyduktan sonra bakınız 6 ncı maddesinde ne diyor:

"Hakareti mutazammın bir haber veyahut isnat davasında mağdura atfedilen ithamların doğruluğu iddiası bunda âmme menfaati olduğu takdirde kabul edilir."

7 nci maddede gazeteciye, yazının kendi rızası veya bilgisi hilafına gazeteye girdiğini, yahut bu yazının dercedilmesinin kendi dikkatsizlik ve tedbirsizliğinden ileri gelmediğini dermeyan imkânım bahsetmektedir. Ayrıca gazeteci beraat ettiği takdirde mahkeme masraflarım istiyebilmektedir.

Bu hükümlerin kısaca ifade ettiği mâna şudur: İngilterede hakaret davalarında Menderesin şiddetle kaçındığı ispat hakla mevzuunda hususi hayat dahi ispatın dışında bırakılmış değildir. Herhangi bir keyfiyetin açıklanmasında âmme menfaati bulunması kafidir.

Lâyihanın mesuliyet ve suçluluk. hudutlarım genişlettiği iddia olunan memleketlerden İngilterede bununla da iktifa edilmemiştir. 1962 tarihli Defamation Act maznunu isnat ettiği fiillerin bütün unsurlarım ispat külfetinden de kurtarmıştır. 5 inci madde ispat edilemiyen hususların neticeyi değiştirmiyeceği hallerde, yani hasıl olan umumî intibaın isnadın doğruluğunu meydana koyduğu hallerde beraati derpiş etmiştir.

Hakaret suçları hakkında, bu mevzuu inceliyen Kıraliyet Heyetinin âzası Prof. Wade "Hakaret mevzuatı siyasi hürriyetlerin en mühimini İlgilendirmektedir." diyor. Bunun tabii 'bir neticesi olarak İngilterede bu dâvalar jürili mahkemeler tarafından görülmektedir.

Fransa'da

Şimdi gene esbabı mucibenin kendi görüsünü desteklemek için ileriye sürdüğü Fransız mevzuatının hükümetin tabiriyle dikkâte şayan hükümlerine bir göz atalım:

Bu hükümler hakikaten dikkate şayandır. Fakat ne çare ki, esbabı mucibeyi tamamiyle reddedici mahiyettedir.

Fransız Basın Kanununun 29 uncu maddesindeki hakaret suçu Ceza Kanunumuzdaki hakaret suçunun unsurlarım ihtiva etmektedir. Daha 1881 tarihli Basın Kanunu bu mevzuda âmme vazifesi görenlere yapılan isnatlar hakkında ispat iddiasını kabul ediyordu.

Fransada bu mevzudaki tekamül esbabı mucibenin gösterdiğinin tam aksine olmuştur. 6 Mayıs 1944 tarihli Ordonans ispat hakkım şahısların hususi hayatları dışında bütün hallere ve fertlere teşmil etmiştir. Lâyihada, bu mevzuatın önliyemediği bazı mahzurlar ve noksanları bertaraf ettiği iddia edilen içtihatlar da bakınız hangileridir:

Fransız mahkemeleri siyasi faaliyetleri; Hükümetin ve idarenin icraatını daima husussî hayatın dışında

addetmektedirler. Bir mahkeme kararına göre bir mebusun çok içki içtiğini iddia eden gazeteci bunu ispat edebilecektir. Son tadilâttan evvel bir mebusun kumar borçlarını ödemek için karşılıksız çek çekmesi ispatı caiz olmayan bir husus sayılırken bugün mahkemeler aksi içtihatta bulunmaktadırlar.

Bütün bunlarla da iktifa edilmemektedir. Ayrıca suiniyetin mevcudiyeti de aranmaktadır. Yani gazetecinin yazının haysiyeti sarsıcı mahiyetini bilmesi kâfi değildir. Bu yazıyı haysiyeti rencide kastiyle yazması icap etmektedir. Tekamül burada da durmamıştır. Halen Fransız Meclisinde bulunan ve ilk müzakeresi yapılmış olan Basın Kanunu Tasarısına göre seçimle âmme vazifelerine gelmiş veya gelmeye namzet şahıslar hakkında yapılacak isnatlarda isnat edilen fiilin on seneden yeni olması kaydı da kaldırılmıştır. Müellifler "nüfuz ticareti yapmış bir şahsın bu fiillerini eski de olsa efkârı umumiyeye bildirmekte fayda vardır" demektedirler.

İsviçre'de

Gene esbabı mucibede zikredilen İsviçreye geliyoruz. İsviçre Ceza Kanununun 178 üncü maddesindeki hakaret sucu tarifleri ve unsurları bakımından ceza kanunumuzun maddelerinden ayrılmamaktadır.

1937 tarihli metin, isbat mevzuunda şu hükmü koymuştu. İspat umumun menfaati olduğu ve aile hayatına yahut hususi hayata taallûk etmediği ve maznunun esas itibariyle başkası hakkında kötü söylemek maksadiyle hareket eylemedigi hallerde caizdir.

Esbabı mucibenin söylediğinin aksine bir temayülle bu hüküm de kâfi görülmemiştir. 5 Ekim 1960 tadilâtı ile şu şekle sokulmuştur:

"Maznun eğer isnatlarının doğruluğunu veya bu isnatları hüsnüniyetle doğru sayması için ciddi sebeplerin mevcudiyetim ispat ederse ceza görmez." Cezanın da azami altı ay hapis olduğuna işaret edelim.

Alman ceza kanununun 186 ve müteakip maddelerinde de hemen hemen aynı hükümlere rastlamak kabildir. Belçika ceza kanunu da 443 ve müteakip maddelerinde müşabih hükümleri ihtiva etmektedir. Huzurunuzu fazla işgal etmemek için tafsil etmiyoruz.

Bütün bu hükümler, görüldüğü gibi, âmme vazifesi görenlere karşı yapılan isnatları ispat hakkı mihveri etrafında toplanmıştır. Bütün isnat mevzuatının temeli olan bu hakkın memleketimizde ne kabil mülâhazalarla red yolunda bulunduğu nazara alınınca hükümetin hakiki maksadına nüfuz etmek pek kolaylaşmaktadır.

Birleşmiş Milletler

Zikretmiş olduğumuz garp memleketlerine ait bütün kanunlarda ceza hukuku prensiplerine ve Birleşmiş Milletler teşekküllerinin matbuatta ilgili kararlarına uygun olarak hakaretin vs sövmenin unsurları payet sarih, vazıh ve kat'i olarak belirtilmiştir. Huzurunuza getirilen tasarıdaki suçların bu unsur ve tariflerle uzaktan yakından hiçbir alâkası mevcut değildir.

Esbabı mucibenin gayet geniş vs ağır olduğunu iddia ettiği, fakat izahatımızın apaçık ortaya koyduğu gibi bunun tamamiyle aksi olan mevzuatın, gene esbabı mucibenin bahsettiği tatbikat ve 'içtihatlarla ne şekilde tamamlandığına da biraz temas etmek yerinde olacaktır.

Bakınız bu mevzuda Birleşmiş Milletler Unesco Teşkilatının neşriyatında neler deniyor:

"Sayısı gittikçe artan memleketlerde vs bilhassa hakaret mevzuunda ağır ve teferruatlı hükümler koymuş memleketlerde mahkemeler daha ziyade sembolik cezalar ve sembolik tazminatlara hükmetmeğe meylediyorlar. Bunun sebebi bir hakarete maruz kalan şahsın zararım tazmin gayesiyle umumî olarak insan hürriyetlerinin ana temelim teşkil eden matbuat ve söz hürriyetim tehlikeye sokmamak endişesidir. İngilterede de hakarete taalluk eden kanunlarda daha liberal bir durum ortaya çıkmıştır."

Büyük Millet Meclisi

Milletin kalbi

Sırası gelmişken lâyihada boşlukları doldurduğu iddia edilen mahkeme kararlarından misaller de verelim. İsviçre Federal Mahkemesinin bir kararı:

"Şahsım âmme hizmetine arzla siyasi bir faaliyete girişen şahıs sebebiyet-verdiği vakalardan mütevellit kendisine yapılan mânevi hücumlara ve dürüst olmayan hareketlere tahammül etmek, siyasi hayatta bir rol ifa edebilmek kabiliyetinde olup olmadığını ortaya koyarak efkârı umumiyenin bu hususta vereceği kararı kabul eylemek mecburiyetindedir."

Bir karar daha zikredelim:

"Siyasî hayatta rol oynayan şahıslar hakkında efkârı umumiyeyi tenvir etmek gazetecilerin sn meşru hakkıdır. Bu hak bilhassa Federal Meclis azaları hakkında hususi bir genişlik kazanır. Zira Meclisin üzerinde onu murakabe edecek hiç bir resmi organ yoktur."

Gene bir karar:

"Aynı zamanda siyasî rakibine bir darbe indirmek için bir siyaset adamının kusurlarım haber veren şahıs Anayasanın 55 inci maddesindeki matbuat hürriyetinin himayesi altındadır."

Yine İsviçreden bir karar:

"Amme menfaatini yahut cemiyeti pek yakından ilgilendiren bir meseleyi bir şahsın şu veya bu şekilde hareketinden ayırmak mümkün değilse, demokratik bir devlette matbuatın bu mesele üzerine dikkati çekmesine o şahsa zarar dahi verse mani olunamaz."

Fransız mahkemesinin iki kararım ve umumi prensibi de daha evvel zikretmiştik. Daha başka kararlar zikretmek de mümkündür. Bu bahsi tamamlamak için gene Unesco'nun neşriyatından bir ufak parçayı zikredelim:

"Devletin organları ve memurları ancak, sövmeye ve iftiraya karşı korunmuşlardır. Ammenin menfaati için gazetecinin, kulağına gelen ve bu müessesenin veya âzalarının şerefine halel getirebilecek ağır vak'aları bunların doğruluğunu isbat etmek şartiyle neşre hakkı vardır."

Ceza hukuku

Bu durum muvacehesinde huzurunuzda bulunan tasarıya bir *güz* atacak olursak şu hakikati görürüz. Bütün bunlar medenî dünyada, hukuk ve hürriyet âleminde mevcut değilmiş, 6334 sayılı kanunun, ceza hukuku esaslarına aykırılığı ve vuzuhsuzluğu yetişmiyormuş gibi bu son kanunla insan zihninde ve dilinde mevcut ne kadar fikir ve kelime varsa suç haline getirilmek istenmiştir. Hemen hemen kanunun her maddesi ve her kelimesi birbirinden daha beter iphamlar ve kasıtlarla dolu olduğu için heyeti umumiyesi üzerindeki maruzatımızda sadece eski metinde bulunmayan bir iki noktaya temasla iktifa edeceğiz.

Layiha 6334 sayılı kanunun 1 inci maddesine resmi sıfatı haiz olanları her türlü tenkidi görüşün dışına çıkaran yem bir hüküm koymaktadır. Bu hüküm, şahısların küçük düşürülmesini suç saymış bulunuyor.

Suçun tarifi

Eğer, bu (sözde suç), oeza kanunumuzdaki hakaret ve sövme suçlarından ve hattâ birinci bendin İtibardan düşürme suçundan ayrı bir

mâna ifade «diyorsa, buradaki saye muhterem iktidar mensuplarım vatandaşların üstünde hususî mevki ve imtiyazlar sahibi insanlar haline getirmekten başka bir şey olamaz.

Demin bu kanundaki maddelerin dünyanın hiç bir yerinde olmadığım söylemiştim. Bu ifadeyi bir noktada tasrih etmek lazım gelecektir. Hakikaten buna benzer bir hükmü Peron Arjantininin 1944 te tadil edilen ceza kanununda biraz daha hafif olarak bulmak mümkündür: Desacato yahut resmi makamlara hürmetsizlik suçu... La Prenza gazetesinin mahkûmiyeti bu maddeye göre olmuştur. Peron düştükten sonra bu hükümler Arjantinin ispat hakkım kabul etmiyen yegâne memleket vasfı ile beraber ortadan kalkmıştır.

Bu kabil bir hükmün cenubi Amerikada mevcudiyetine şaşmamak icap eder. Zira ekseriya orada da siyaset adamları bir defa iktidara geldiler mi, her ne suretle olursa olsun bir daha ayrılmamanın yollarım ararlar.

Tasarının garip hükümlerinden biri de 3 üncü maddedeki "suiniyetle veya maksadı mahsusla neşriyat" suçudur. Telif veya tercüme bir çok eserlerin sahibi olan Adliye Vekili Profesör Göktürk'ten bu suçun ilmi tarifini yapmasını ve unsurlarım göstermesini bilhassa rica etmek isteriz. Bu izahatı şüphesiz ilim âlemine yeni ve kendi malı olduğu gayrı kabili inkâr fikirler ve mefhumlar getirmiş olacaktır. Çünkü bizim bildiğimiz kadar ne felsefede ne de hukukta hiçbir fiil ve tasarruf maksatsız olamaz. Hattâ arkadaşlar, bu sözde suçun- maddeye sıkıştırılmış olmasının dahi bir maksadı vardır. O da fıkrada bundan evvel sayılmış bir alay suçu suiniyet şartından kurtarmaktır.

Yalan haberler

Tasarının şeref ve haysiyete vaki tecavüzler hakkındaki hükümlerinin teferruatını maddelere bırakarak, derpiş ettiği ikinci kısım suçlara geçiyoruz.

Talan haberlerin methü senasını yapmak, hattâ bunları caiz görmek tabiatiyle mümkün değildir. Bu mevzuda esbabı mucibe lâyihası ecnebi memleketlerden bahsederek işe bir ilim çeşnisi katmak istediğinden biz de kısa bir mukayeseli hukuk tetkiki yapmayı muvafık gürdük.

Bazı memleketler, yalan haberlerin suç sayılabilmesi için bunları gazetecinin suiniyetle, yalan olduğunu bilerek nesrini şart koymuşlar ve muayyen mahiyetteki haberler için kabul etmişlerdir. Bu sistem Fransız sistemidir.

Fransız Matbuat Kanunu *27* nci maddesinde "Ammenin huzurunu ihlal edebilecek veya milletin harp gücünü köstekliyecek, yahut orduların kuvvei maneviyesini veya disiplinini bozabilecek mahiyette süiniyetle neşredilen yalan haberleri" cezalandırmıştır.

Gazetecilere ait bir mesele

Zamanımızda haberleri süratle halka iletmek mecburiyeti ve bir neşriyat müdürünün masasına her gün yığılan yüzlerce hattâ binlerce haberin mevsukiyetinin tesbitindeki imkânsızlıklar medeni memleketleri yalan haberler mevzuunda daha liberal olmağa şevketmiştir. Roger Pinto'-nun dediği gibi yalan haber hakkındaki müeyyideler muhaliflerin yaydığı yalan haberleri önliyebilir, fakat hükümetlerin müsamaha ettikleri veya bizzat yaydıkları yalan havadislere hiç tesir etmez.

Bu mevzuda İngiliz Hükümeti Birleşmiş Milletlere verdiği raporda söyle demektedir: "Majestenin Hükümeti bu hususu ilk evvelâ gazetecilerin bizzat kendilerinin uğraşması lâzım gelen bir mesele telâkki etmektedir."

Nitekim İngiltere dahi bu sebeplerle Belçika, Amerika, Danimarka gibi yalan haberleri, isnat suçunu teşkil etmemek şartiyle, suç saymayan devletler arasındadır. Birleşmiş Milletler de, beynelmilel bir mahkemeye haberin yalan veya doğruluğunu tesbit ettirmenin güçlüğü karşısında beynelmilel bir cevap hakkının tesisiyle iktifa etmiştir.

Bu metnin müzakeresinde iki noktai nazar çarpışıyordu. Anglosakson grubu, yalan haberle mücadelede en emin silahın doğru haberlerin yayılması olduğu kanaatinde idi. Rusya ise her halûkârda yalan haberin cezalandırılmasını istiyordu.

1946 senesinde bu Meclis kürsüsünden konuşan Demokrat Parti Lideri Menderes, bu bahsettiğimiz sistemlerden yalan haberlerin panzehrini doğru haberde gören fikre taraftar olmalıydı ki şöyle söylüyordu:

"Dünyanın her tarafında resmi makamların hakikate uymayan beyanlar yaptıkları her gün görülmekte olan hadiselerdendir. Matbuatta yalan haberlerin çıkmasına karşı bunların büyük tehlike olduğu ileri sürülüyor, tedbirler alınmaktan bahsediliyor. Hatırdan çıkarılmaması lâzım gelen bir taraf daha vardır arkadaşlar.. Gazeteler yalan havadis neşrediyorlar. Yalan havadis neşreden gazeteler hep muhalif gazeteler midir? Bunlardan başka memlekette yalan havadis neşreden gazete yok mudur? İşini doğru dürüst ve açık görmek davasında olan hükümetlerin matbuat hürriyetinden korkacakları hiçbir şey yoktur. Menderes de* vam ediyor.. Çünkü hükümetler yalan, isnat vs iftiralara karşı kendilerini müdafaa edecek silâhlarla esasen kâfi derecede mücehhezdirler. Hükümetlerin ellerinde en Kuvvetli silâh hakikat silâhıdır. Gazeteleri vardır, radyolar ellerindedir. Bütün bûnları kullanarak fikirlerini, kanaatlerini emellerini memleketin bir başından öbür başına sabahtan akşama yaymak imkânına sahiptirler.

Arkadaşlar, bu sözler bahsettiğimiz sistemin en veciz bir izahından başka bîr şey değildir.

Okuyucu mektupları

Köprülüler hakkında

Eğer Türkiyede asalet mevzuubahis olsa idi, muhakkak ki Köprülüler en mümtaz sırayı işgal edeceklerdi. Tarih basımızın her sıkıştığı an, bu aileden bir ferde . mühim ve asil vazifeler tahmil eylemektedir.

Zaman çarkı dönmüş ve bu talih yıldızı Köprülü ailesinin basında yeniden parlamaya başlamıştır, şimdi, bugün bu ailenin hayattaki fertlerine cedleri ile aynı kanda, aynı kabiliyette ve kalpleri aynı vatan sevgisi ile çarp-. makta olduğunu ispat etmek vazifesi düşmektedir.

Lütuf Allahtan, dirayet Köprülülerden.

Bülent Kâhyaoğlu - İstanbul

*

Mecmua hakkında

AKİS'in 108. sayısında bir okuyucu "Mandalinci'ye niye durmadan çatıyorsunuz" diye yazıyor. "Size zarar mı yaptı, babanızı mı öldürdü?" diye sözlerini bitiriyor. Bu zata söyle demek istiyorum:

Akis'in tenkidlerinin maddi menfaata dayandığını zannediyorsanız, onu hiç okumayın. Akis zatıâliniz için çıkmıyor. Eğer Akis'in tenkidleri hoşunuza gitmiyorsa Zafer okuyun.

Mandalinci'ye gelene kadar başkalarını Akis daha sertçe tenkid etti de niye ağzınızı açmadınız? Yoksa Mandal inci, sizin babanız mı?

Mehmet Duygu Ataman • Trabzon

Bir okuyucunuz Zeyyad Mandalinci hakkındaki neşriyatınızı tasvib etmedikten başka bu neşriyat için "tecavüzkârane" sıfatını kollanıyor.. Tecavüzden kasıt nedir, neye tecavüz edilmiştir, belli değil.

Mevzuatımız arasında gayrimeşru bir fiilin icraına müsamaha göstermiyecek maddelerin mevcut olduğu aşikârdır. O halde sayın okuyucunuzun telâş etmesine, tahkir ve istihza karşılığı heyecanlı sualler sormasına lüzum yoktur.

Taşkın bir asabiyetle karalanan satırları dahi mütekâmil bir gazetecilik zihniyeti ile sütunlarına alan mecmuanızı kalpten tebrik ederken böyle bir mecmuaya gönderilen tenkid mektuplarında, sert isnatların sağlam bir temele dayanması, kullanılan kelimelerin daha ağırbaşlı ve ölçülü olması zaruretini bizzat o okuyucunuzun takdir buyuracağından eminim.

Ergün Yener • Ankara

Hususi hayat hakkında

Bir yazınızda "Hattâ hiç âdeti olmadığı halde bizzat İsmet İnönü, iktidar partisinin organını birkaç gün için takip etmişti" diyorsunuz. Bu, sayın İnönü'nün hususi hayatına karışmak değil midir? Vedat Şerbetcioğlu • Ankara

Totaliter devletlerde

Yalan haberlerin cezalandırılmasında suiniyet veya bilerek neşir unsurunu aramıyan memleketler Nikaragua. İspanya ve Yugoslavyadır.

Yugoslav Basın Kanununun 11 inci maddesinde şöyle diyor: "Milli ve umumi menfaatlere zararlı ve halkı tehyiç edici yalan haberlerin yayılması suçtur."

İspanyada Devletin Emniyeti hakkındaki kanun: "Milli sınırlar içinde veya dışında devletin emniyetine zararlı, yalan veya tarafgirane veya tahrif edilmiş haberleri" cezalandırmaktadır.

- Yalan haberler mevzuunda bunların bilerek neşrinden katiyen bahsetmiyen tasarı, Yugoslavya ve İspanya gibi herhalde demokratik sayılmayan devletlerin kanunlarındaki hudutları da aşarak hemen hemen gazetecinin neşredeceği her yanlış haberi suç saymaktadır. Bu maddenin ihtiva ettiği suçlar hakkında da maddelerin müzakeresinde teferruatiyle durulacaktır.

Burada şu kadarına işaret edalim ki Menderes yalan haberi mücerret cezalandıran memleketler sistemine, bugün takip ettiği yolun zaruri bir neticesi olarak girmektedir. Medeni memleketler mevzuatından dem vurduktan sonra Hükümetin, totaliter memleketlerdeki hükümleri daha da genişleterek ye ağırlaştırarak huzurunuza getirmesi hazin bir keyfiyettir.

Tenkit hürriyeti

Her türlü vuzuhtan mahrum; ve '- bütün hukukçular tarafından şiddetle tenkid edilen 6334 sayılı kânunun toplantılara da teşmil edilmesinin manasım anlıyoruz. Hükümet matbuat kanaliyle vatandaşların ha' kikatleri duymasına mani olmak istediği kadar, söz hürriyetini de tamamen kaldırmak kasdındadır. Mukayeseli hukuktan dem vuran Hükümetin burada meselâ Norveç Anayasasının, "Hükümeti tenkid etmek serbesttir" diyen 100 üncü maddesinden yahut Amerikan Anayasasının, "Kongre, vatandaşların hükümete tenkid edilen hususların düzeltilmesi için istidalar vermesi gayesiyle sükûnetle toplanmasına mani olamaz" diyen hükmünden bahsetmemesi, demokratik düzende tenkid hürriyetinin, vatandaş ve muhalefet haklarının en tabiî ve en zaruri derecelerine, hattâ alfabesine dahi itibar etmek niyetinden çok uzaklarda bulunduğunun delilidir.

Haberleşme hürriyeti

Tasarıda bununla da iktifa edilmemekte, Türkiyenin medeni dünyada işgal etmekte' bulunduğu mevkii sarsacak hükümler dahi getirilmekten çekinilmemektedir. Vuzuhtan ve hukuktan uzak bu hükümler, yabancı memleketlerde neşredilecek haberlere de teşmil edilmek istenmektedir Birleşmiş Milletlerin haberleşme hürriyeti hakkında topladı**ğı konferansta kabul edilmiş bulunan konvansiyon projesi 2 nci maddesinde hangi haberlerin müeyyideye tabi tutulacağını göstermiştir. Getirilen kanun tasarısındaki hükümlere orada rastlamak kabil değildir. Bu hükümler bizi medeni aleniden tecrit edecektir.**

Bir rapor

6336 sayılı kanun hakkında mütehassıs üç profesör, üç doçent ve bir çok ihtisas adamımızın verdiği hüküm meydandadır. Bu mütehassıs heyetin verdiği rapordan yüksek müsaadenizle bir pasajı okumak isteriz.

"Komisyonumuz 6334 sayılı kanunu matbuat hürriyeti balonundan uygun görmemekte ve esasen umumi mevzuat sistemimizle de ahenksiz telakki etmektedir. Bu kanunun ihdas eylemiş bulunduğu devletin malî ve siyasî itibarını bozacak yalan haber neşri suçları müphem ve tenkid serbestisini zedeleyen, fikir ve tenkid etrafında tehlikeli sahalar yaratan suçlardır. Dünyanın diğer memleketlerinde tesadüf edilmeyen bu suçlan Türkiyede ihdası gerektirecek memleketimize ait hususi »ir durum yoktur.

Kanunun ihtiva ettiği suçlardan dolayı mevkute sahibinin mesuliyetini tesis eden hükmü matbuat hürriyeti konusunda modern temayüllere taban tabana zıttır ve mevzuat sistemimize aykırıdır. Bu kanunun ihdas eylemiş bulunduğu ve diğer dünya. memleketlerinde emsaline tesadüf edilmeyen takibatta muvafakat müessesesi içtimaî huzur halamından sadece zararlı olmaktadır. Tatbikatta bu suretle girişilen ceza tezyidi hiçbir fiilî önleme tesiri yap-, mamış. bilâkis birer fikir adamı olan gazetecilerin bazen pek basit hakaret suçlarından dolayı senelerce napis cezalarına mahkûm edilmelerine sebebiyet verdiği için Türkiyenin münevver muhitlerinde ve dünyada namüsait tesirlerin husule gelmesine sebebiyet vermiştir.'

Tasarının manası

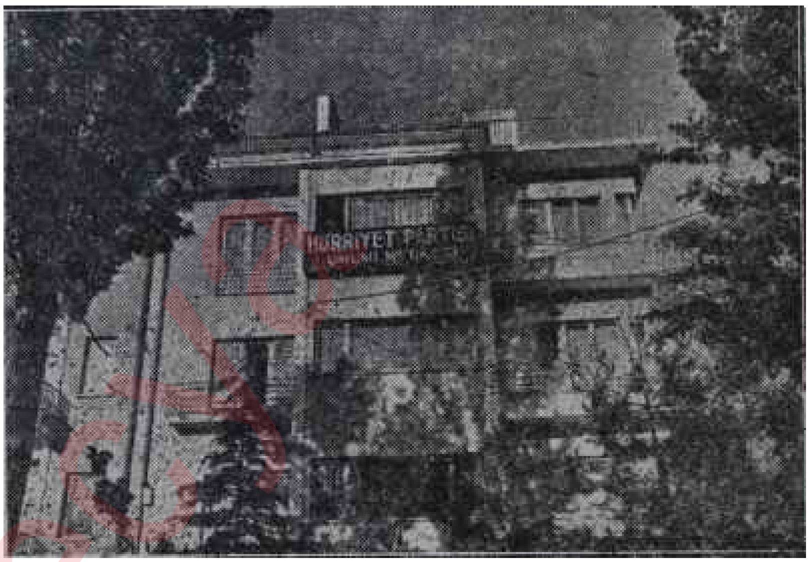
Mütehassısların ve efkârı umumiyenin verdiği hüküm bu iken dünyada eşi, menendi bulunmayan tabir ve mefhumların mevzuatımız arasına sokulması, yirminci asrın yarısında, medeni insanların diyarı Türkiyeyi şahsî ihtiraslara, keyfi idareye ve suiistimallere teslim etmekten başka bir mâna taşıyamaz.

Siyasî mücadele imkânı

Bu lâyiha, iktidar ve muhalefet olarak, halk efkârı karşısında demokrasi kaidelerine riayet edilerek müsavi şartlarla siyasî mücadele imkânını ortadan kaldıran çok vahim bir adımdır. Bu hareket hürriyet. rejimine indirilen pek ağır bir darbedir. Çünkü sözle, ikna yoluyla bu memlekette iktidar için siyasi mücadelede galebe temin etmek imkânsız hale geldiğinin bir ifadesidir.

Demokrasinin tabii ne zaruri kaidelerine riayet halinde iktidarda kalamıyacaklarını hissedenlerin, zor ve şiddet yoluna sapması, iç politikamızda karanlık bir devrin başlangıcında okluğumuzu gösterir. Bunun mesuliyetinin muhasebesini herkesin vicdanında yapması zamanı artık gelmiştir.

"Biz ekseriyetteyiz bunu böyle istedik binaenaleyh attığımız her adım meşrudur, haklıdır" demek mümkün olamaz. Çünkü ekseriyetin yapamıyacağı şey kanun değildir. Ancak kanun yapmak usullerini murakabe eden, siyasi mücadele sahnesinde ekseriyet ve ekalliyete kendini kabul ettiren, kamımın da üstünde ah lak. hukuk ve insan haklan ve kal-

Hürriyet Partisi Genel Merkezi

İlimle siyaset bağdaşıyor

deleri mevcuttur. Bir demokraside ekalliyet re ekseriyetin değiştiremiyeceği bu kaideler kanunların da üstündedir. Hükümetin getirdiği bu tasarı. Anayasamızın, insan haklarının özünü teşkil edan adalet ve insafla hareket etme prensiplerini ihlal etinektedir. Basını yalnız hükümetin dediğini yapan; yalnız onun hoşlanacağı tarzda kalem kullanan, sahte ve müraî bir propaganda aleti haline getirmek hür münakaşa rejimi olan demokratik hayat tarzına tam bir ihanettir.

Günün kısa vadeli mülahazalarından nefislerimizi kurtarmış olarak mütalaa edelim. Hakikatte böyle tasarılar hiç bir şey halletmiyecektir. Tarihi, ağır ve muttarit adımlarla ilerlediği istikametten geri çevirmek kabil değildir. İnsanlara zulmederek, kendini emniyet altına almak isteyen diktatörleri hatırlıyalım. Bunlar da kendilerine yetkili organlardan, ekseriyet usûllerine riayet ederek, insan haklarına aykırı, antidemokratik kaideler çıkarmışlardır. Fakat neticede bu kanunları çıkarmanın insanlığa karşı işlenmiş suçlar olduğu meydana çıkmıştır.

İdealistler mevcuttur

Bu vesile ile de tekrar edelim ki, memlekette şiddet yolunu haklı gösterecek ne uzak ne yakın bir tehlike yoktur. "Hürriyetinizi kısıyorum fakat size maddi refah temin edeceğim' diyen diktatörlük rejimleri kadar bile, ortada atılan adımı müdahale edecek bir sebep mevcut değildir. Mütehassıslar ve bütün müşahitler memleket iktisadının sürüklendiği çıkmazdan kolay kolay kurtarılamıyacağını müttefikan tekrar ediyorlar. Devam edecek bu sıkıntılar, şiddet yoluna sapanların tahayyül ettikleri emniyet havasım gün geçtikçe ortadan kaldıracaktır. Kaldı ki, polis rejimi ile, en şiddetli baskılarla insan iz'anının kontrol edilemiyeceği tesbit edilmiş bir hakikattir. Bir buçuk asra yakın hürriyet mücadelesi yapan bu memlekette saati tersine götürmek bir hayaldir. Azası bulunduğumuz batı âlemi önünde Türk cemiyeti hakkında yanlış fikir verebilecek günlük iktidar hesaplarından ari olmamız lazımdır.

Bu memlekette idealist bulunmadığını sananlar daima haksız çıkmışlardır.

Bir vatan borcu

Son söz olarak, tarihimizin bu mühim anında, Anayasamızın ve insan haklarının gösterdiği yoldan, ne bahasına olursa olsun, inhiraf etmemek hususunda azami derecede hassasiyet göstermek mecburiyetinde bulunduğumuzu hatırlatmağı vatani bir borç sayıyoruz.

İkinci nutuk

Muhterem arkadaşlar,

Yürürlükte bulunan Basın Kanunumuz. Demokrat Parti iktidarının muhalefette iken Türk Milletine yapmış olduğu vaadleri tutmak heyecanı ile meydana getirilmiş hayırlı bir hizmetti.

1960 yılının bir gece yarısı, tehalük ve iftiharla bu çatının altında ifa edilen bu hizmet, hür matbuatı demokratik idarenin ayrılmaz bir parçası saymak ve amme işlerini, âmmenin daimi mütalâa ve murakabesine açık tutmaktaki fayda ve zaruretin bir ifadesiydi.

Basın kanununun müzakere edildiği gece; matbuat hürriyetinin fazileti, umumi efkâr murakabesini teminde hür matbuatın oynıyacağı rolün ehemmiyeti, üzerinde yapılan konuşmaları unutabilmek kabil değildir.

Ve gene mazide matbuat hürriyetinin ağır tahditler altına sokulmasından milletin neler kaybettiğinin, yürekler yanarak, o gün nasıl takbih edildiği, ekseriyeti bugün de Mebus olan, arkadaşlarımız tarafından ve bütün millet tarafından unutulmuş olamaz.

Bu çok yakın mazinin ardından. Onuncu Büyük Millet Meclisinin müzakeresine arzedilen bu tadil tasarısını ve bu tasarıya hâkim olan geri leme zihniyetini ibretle ve elemle karşılamamak mümkün değildir.

Hür matbuat yolunda göze alınan bu geri dönüş, hattâ süratli kaçışın doğurduğu elemlerin yanında insanı sevindiren değil, müsterih kılan tek nokta Türk Milletinin bu münasebetle de kendisine verilmiş sözlerle, rey ve imzalarla tesbit edilmiş fikirlere kimlerin sadık kaldığını, kimlerin de artık aşikâr olan tasmimlerle ricat haline geldiğini bir kere daha kat'i delilleriyle görmek imkânım bulmasıdır.

Tarih terazisinin işlemeğe başladığında şüphe yoktur.

Matbuat hürriyeti

Matbuat hürriyetinin ve bu hürriyet nizamım tesbit eden kaidelerin mahiyet ve ehemmiyetini 1956 senesinde millet kürsüsünde tekrardan içtinap edeceğiz. Zira, hürriyetin tadım bilen ve her sahada, her gün hürriyet nizamına yeni bir parça ilâve edilme iştiyakım içinde yaşattığına inandığımız Türk Milletinin huzurunda bulunduğumuzu müdrikiz.

Bu sebeple de, maruzatımız daha ziyade bu tadil tasarısının sevkine âmil olan zihniyetin ve bu zihniyeti dile getirmiş bulunan hükümlerin matbuat hürriyetini tarümar ettiğini anlatmaktan ibaret kalacaktır.

Tasarının esbabı mucibesini dikkatle okuduk. Kifayetli bir hükümetin lâyihalarını dayandırması lâzım gelen sebeplerden ve araştırmalardan hiç birine rastlıyamadık. Bir çok maddelerin tadil sebepleri bile zikredilmemiştir. Bazılarının mucip sebeplerini ise Türkiyenin totaliter rejime felsefesiyle ve bütün açıklığı ile girdiği 1938 senesinde kabul olunan basın kanununun maddelerinde ve gerekçesinde bulmak mümkündür.

Huzurunuza getirilen lâyiha, bir mesuliyet vs seza sağnağı altında basında teminat vs cesaret 'namına bir iz dahi bırakmamaktadır. Hele bu kanunu neşir yoliyle veya radyo ile işlenecek bazı cürümler hakkındaki 6334 saydı kanunda arzu edilen tadillerle beraber mütalâa edecek olursak, Türkiyede bana hürriyetinin değil basının bile kalmıyacagına hükmetmemiz icap eder.

Bu lâyiha, 1950 yılında çıkardan Basın Kanununun kabul ettiği; sıra ile mesuliyet esasını bırakmakta vs müteselsil mesuliyet asasına dönmektedir. Bir kere bu yeni sistem başlı başına bir ricatta*. Filhakika mevcut Basın Kanunumuzun kabul etmiş olduğu Belçika sistemi yani "responsabilite par cascade" adı verilen sıra ile mesuliyet esası, müelliflerce ileri bir sistem olarak kabul edilmekte iken tadil tasarısı bu sistemi reddetmektedir. Mesuliyet hudutlarım o kadar genişletiyor ki mevkute ile ilgi derecesi ne olursa olsun herkes içlerinden birinin herhangi bir suç islemesi halinde suçlu duruma düşebiliyor. Tasan gazetecileri korkutmak için neşriyat müdürünün hüsnüniyetle aldanmasına, yanılmasına bile cevaz vermemektedir. 16 ncı maddenin 3 üncü bendi bunun için kaldırılmıştır. Bu suretle elde edilmek istenen hedef, neşriyat müdürünü ağır ceza tehditleri altında daimi tereddütlere sevketmek ve netice itibariyle resmi merciler tarafından verilen haberler dışında muhabirlerin kendi istihbaratiyle elde edebileceklerí Havadisleri, şahsi anlayışının teorim edilebileceği endişesiyle gazetesinde neşrettirmemek olacaktır: Sahipleri ise, belki de gazeteci olmadıkları ve yekinen gazete ile meşgul bulunmadıkları halde, daimi ceza tehdidi ve muazzam meblâğlar ödemek tehlikesi karşısında, neşriyat müdürlerine hususi kaynaklardan elde edilen haberleri koymağı ya men edecekler yahut da gazete çıkarmaktan vazgeçeceklerdir.

Lâyiha önüne geleni sindirmek ve çökertmek kasdinde o kadar ileri gidiyor ki ne gibi suçlar olacağım tasrih etmeden herhangi bir kanuna muhalefetten dolayı gazete sahiplerinin alâka derecesini aramaksızın onların da tayin olunacak para cezasının on misline mahkûm olmasına imkân hazırlamaktadır.

Bütün bunlardan sonra gazetelerin Napolyon'un "Moniteur" üne dönmemesi ve tek elden ancak hükümetin istediğini halka duyuran bir 'Takvimi Vekayi" haline gelmemesi mümkün değildir.

Zaten hükümetin de istediği budur. Bunu 16 ncı maddenin 2 nci bendinde bütün açıklığı ve vehametiyle görmekteyiz. Bu bend, hükümete gazetelerin bütün haber ve fikir kaynaklarına icabında baskı yapmak imkânını verebilecektir. Filhakika suç olsun veya olmasın Müddeiumumiler, yani Adliye Vekili yoliyle hükümet, her yazıma kimin tarafından yazıldığını, her haber ve vesikanın kimin tarafından verildiğini öğrenebilecektir, İçinde suç unsuru bulun-

mayan bir yazı veya haber veya vesika sahibinin Savcı tarafından bilinmesinde ne fayda olacağını düşünmek, hükümetin pek sevdiği bir tabirle, maksadı mahsusu anlamak için kafidir.

Böylece anonimlik hakkı denen ve matbuat ve haber alma hürriyetinin temel taşlarından biri olan bir müessese ortadan kaldırılmaktadır.

Dikkate şayan olan cihet şudur ki, 1981 senesinde, bundan yirmi beş sene evvel, hükümet böyle bir selahiyeti istediği zaman Encümen bu hükmü kabul etmemişti. O zamanki encümen hükümetin teklifini reddederken diyordu ki: 'Teşkilatı Esasiye Kanuniyle müeyyet olan bu hürriyet tahrir esrarının kabulünü bir neticei mantıkiye olarak iktiza ettirir."

Teşkilâtı Esasiye Kanununa riayette 1931 senesine nazaran hangi durumda bulunduğumuzun ve maziden hüsnü misal bulmağa mecbur kalmamızdaki acılığın takdirini sizlere ve Türk Milletine bırakıyoruz.

İsveç mevzuatını tetkik ettiği anlaşılan hükümetin bu memleketteki anonimlik hakkına dair hükümleri meskût geçmesi pek manalıdır. Çünkü İsveç anonimlik hakkım en geniş şekilde kabul etmiş bir memlekettir.

Anonimlik hakkına dair batı memleketlerinden misaller vermeğe devam edelim:

İsviçre Ceza Kanununun 27 nci maddesinde anonimlik hakkı aynı esaslar dahilimle zikredilmektedir.

Fransız Basın Kanunu ise imzasız veya remizle yazılmış yazılarda suc bulunması halinde dahi neşriyat müdürünü, mesleki sır telâkki ettiği hususu yani yazanların ismini, açıklamaktan men etmiştir. Bu gibi yazılardan dolayı maznun olarak mahkemeye sevki halinde dahi kendisini kurtarmak için neşriyat müdürünün yapabileceği hareket; müdafaa sadedinde ifşa etmek üzere müddeiumumiden müsaade istemek, ancak bu (müsaade verildiği takdirde suc mevzuu olan imzasız yazı muharririnin adım mahkemeye bildirmektir.

Cevap ve tekzip hakkı

Bütün Türk matbuatı sadece büyük kalkınma hamleleri ve vatan şantiyesi edebiyatı dışında, Anadolu Ajansı bültenleriyle iktifaya mecbur edilmek isteniyor. Lâyihadaki bu hükümler yanında hukukçuları hayretlere düşüren daha bîr çok hükümler de vardır. Bunları maddelerde tafsilâtiyle göstereceğiz.

Bir misal olmak üzere cevap hakkı üzerinde kısaca durmamıza müsaade ediniz.

Cevap ve tekziplerden bahseden, tasarının 19 uncu maddesiyle cevap ve tekziplerin neşrinden evvel müddeiumumi kontrolünden geçirilerek gazetelere o vasıta ile gönderilmesi usulü ihdas edilmiştir.

Müddeiumumiler, bu cevap ve tekziplerin suc mahiyetinde olun olmadığım, kanunda yaralı şekil ve şartlara uygun bulunup bulunmadığını da tetkik ederek bir karara varacak ve bu karar gereğince cevap veya tekziplerde münasip göreceği değişiklikleri yaparak gazetelere gönderecektir.

Bu hal, hükümete bağlı bir memur olmak vasfı - hele böyle bir rolde büsbütün galip olan müddeiumumiler yoliyle yalnız iktidar lehine nerelere kadar gidilebileceğini açıkça gösterir.

Ayrıca bu madde ile müddeiumumiler cevap ve tekzibin suç mahiyetinin tayininde kat'i ve lâzimülinfaz bir karar mercii haline getirilmiştir. Buna rağmen maddenin son fıkrası cevap ve tekzipte suç teşkil eden bir mahiyet bulunduğu takdirde alakalılar için bir masuniyet tesis etmek mantıkiliğine dahi yer vermemiştir.

Cevap ve tekziplerin kazaî bir merci olmayan ve sadece adil bir sıfatı bulunan müddeiumumiler tarafından, neşirden evvel tetkik ve kontrole tabi tutulmasının Anayasamızın matbuatın neşirden evvel teftiş ve muayeneye tabi tutulmasını, yani sansürü, katiyetle meneden 77 nci maddesine mugayir olabileceği dahi tasarıda nazara alınmamıştır.

Turan Güneş çalışıyor
İlim adamı

Bu lâyihanın 30 uncu maddesindeki gazete kapatma hükmü, 6334 sayılı kanunun, yeni tadilleriyle büsbütün yaygın, büsbütün gayrivazıh, büsbütün tahrip edici duruma gelecek elan suç ve suçluluk halleriyle beraber mütalâa edilince, bilhassa muhalefet gafında gazetecilik yapmanın, fikri ve şahsi hürriyetler için de, servetler için de korkunç bir macera haline getirilmek istendiği anlaşılacaktır. İlâveten şunu arz edelim ki, . muhalefete meyyal basım maddî imkânsızlıklar cephesinden yıldırmak kasdiyle iktidar, politikasını e şekilde tertip ve tanzim etmiştir ki, kağıt ve matbaa levamızı tahsisleri ve resmî ilân tevziatında büyük payları kendini tutan gazetelerin almakta bulunduğunu ve diğer gazetelerin neşre devam imkânlarım daimî bir emniyetsizlik içinde tutmak gayretini güttüğünü bu memlekette bilmeyen yoktur.

Gazete kapatma mevzuunda batı âleminden misaller vermek gerekirse derhal söyliyelim ki; meselâ ne İşviçrede, ne de İngilterede böyle (bir ceza mevcut değildir. Fransaya. gelince ancak çok ağır suçlar neticesi bir gazete kapatılabilir ve bu suçların da hudutları bellidir. Bunlar (cinayet ve cürümlere teşvik, askerleri itaatsizliğe tahrik, milletin harp gücünü kösteklemek ve orduların kuvvet maneviyelerini veya disiplinlerini bozucu veya amme huzurunu bozacak mahiyette haberleri suiniyetle neşretmek) gibi devletin tamamiyetini alâkadar eden mevzulara münhasırdır. Derhal ilâve edelim ki 1944 yılında kabul olunan bu kanun hükümleri tatbik edilerek hiçbir gazete kapatılmamıştır. .

Kanunumuza yemden sokulmak istenen tahsil şartına gelince, bu hüküm, matbuatta fikirlerin ve kabiliyetlerin serbest münakaşa ve rekabetle kıymetlendirilmesi esasını bir tarafa bırakarak idari mekanizmama şartlarım aynı hiyerarşi zihniyetiyle gazeteciliğe de sokmaktan daha başka bir manaya gelemez. Halbuki modern idare ilminde dahi bu kabil şekli kriterler bugün terkedilmeğe başlanmıştır..'

Amme hürriyetlerinin ayrılmaz bir parçası olan fikirlerim neşir hakkım tahsil şartına bağlamağa çalışmak hükümetin ricate ve geriliğe temayülünün, fikir hürriyeti hakkında bilgi sahibi olmadığının delillerinden birini teşkil etmektedir.

Matbuat hürriyetinim düşmanları

Daha 1822 senesinde" bir Fransız mebusu, (Dupont de 1'Eure), mec liste şöyle diyordu:

"Matbuat hürriyetinin başlıca düşmanları, kabiliyetsiz nazırlar, selâhiyetlerini kötüye kullanan memurlar, iktidarın millet hazinesinden beslediği sayısız ajanlar, eski ve yeni suiistimallerin taraftarlarıdır. Hep et efkârı umumiyenin mürakebesinden kaçmak mecburiyetinde oldukları için matbuatı susturmak isterler."

Gene bir mütefekkirin dediği gibi ehliyetsin hükümetler, büyük içtimai meseleler karşısında onları anlamak ve çözmek kudretim gösteremedikleri için matbuatı mahkûm etmeli suretiyle kendilerim haklı göstermeğe calışmışlardır.

Bugünkü hükümetin durumu bundan zerreee farklı değildir.

Tarihin gösterdiği sonsuz misallere ve beşeriyetin bütün tecrübelerine rağmen her devirde bazı insanların veya zümrelerin kendilerinde beşerde bulunması mümkün olmayan bara hususiyetler ve kabiliyetler vehmettikleri görülmemiş bir şey değil-

dir. Bütün bunları, tarihin seyri içinde, pek kısa süren arızî devirler olarak kabul etmek lâzımdır.

Serbest düşünce, hür tefekkür ve demokratik: nizamın inkişafı bütün engellere rağmen daima kuvvetle ve emin adımlarla yürümüştür. Türkiyede de muhakkak yürüyecektir.

Demokrat Partinin mesul lideri, 1046 yılında, bu tadiller yanında hiç mesabesinde kalan Basın Kanunu tadili tasarısı dolayısiyle bu kürsüden şunları söylemişti:

"Muhalefete rey verilmesi şüphe yok ki demokrasiye olan derin" iştiyakın ifadesiydi. Demokrat Partinin başlıca vazifesi, beliren bu inkişafı kuvvetlendirmek ve hızlandırmak olmak icabederdi. Halkın hepimizden ve bilhassa demokratlardan beklediği de bu idi. Halbuki Matbuat Kanunu tasarısiyle geri bir adım atılıyor. Bu geri adımın daha başka geri adunların destekliğini yapacağından haklı olarak endişeliyiz. Demokrat Parti milletvekilleri Meclise herhalde geri adımlara şahitlik etmek için gelmemiş olduklarını en kuvvetli bir iman halinde biliyorlar. Elemle söyliyelim ki Demokrat Parti bu geri adım karsısında vazifesinin ne olabileceğini düşünmektedir." diyordu.

Milletin azmi

Demokrat Parti liderinin, muhalefette söylediklerini biz Hürriyet Partisi şimdi elemle tekrar etmek zorundayız.

Türk Milleti bu geri adım karşısında nazarlarım mümessillerine çevirmiş bulunmaktadır. Demokratik düzeni, bütün müesseseleriyle tahakkuk' ettirmek azmine, mümessillerinin de katılıp katılmıyacağını merakla beklemektedir. Her halükarda son hükmü vermenin kendi selâhiyetinde olduğu şuuru ile bu aziz millet, on seneden beri bütün güciyle tahakkukuna çalıştığı demokratik rejime doğru azimle, cesaretle yürümesine devam edecektir. Kendisine ayak uyduramıyanların hüsranlariyle başbaşa kalmaları mukadderdir.

KİTAPLAR

İŞ İŞTEN GEÇTİ

(Jean-Paul Sartre'in romanı. Çeviren: Zübeyir Bensan, Varlık Yayınları Cep Kitapları Serisi No. W. İstanbul Yeni Matbaa. 128 sayfa, 100 kuruş).

Jean-Paul Sartre'in adı memleketimizde edebî eserlerinden çok öncülüğünü yaptığı bir felsefi cereyan - ekzistansiyalizm - dolayısiyle duyulmuştur. Eserleri dilimize çevrilmediğinden, yabancı dil bilmeyen okuyucular için Sartre'in sanatçı şahsiyeti tamamen meçhuldür. Doğrusu istenirse, ekzistansiyalizm de memleketimizde Jean-Paul Sartre'in eserleri kadar az tanınmaktadır. Geçen ay umumi efkârı bir hayli meşgul eden "Maçka âlemleri", ekzistansiyalizmin bazı gençler tarafından pejmürdelik, başıboşluk ve ayyaşlık şeklinde anlaşıldığını ortaya koydu ve "ekzistansiyalizm" den bahse vesile teşkil etti.

İkinci Dünya Harbinin Batı Avrupa memleketleri gençliği üzerindeki tesirleriyle ortaya çıkan ruhi yıkılışın, bu felsefî cereyanın yayılmasına hız verdiği bilinmektedir. Jean-Paul Sartre, bu düşünce sisteminin ışığı altında yazan, bir muharrirdir. "İş İşten Geçti - Les Jeux Sont Faits" Sartre'in dilimize çevrilen üçüncü eseridir. Daha önce Orhan Veli Kanık, muharririn bir piyesini "Saygılı Yosma" adıyla tercüme etmişti. Diğer eser de "Açık Oturum" adında bir perdelik bir piyestir.

"İş İşten.Geçti" şekli ve muhtevası bakımından yadırgıyacağımız bir roman. Bir defa,öyle tahlildi, tasvirdi gibi şeyler yok.. Roman âdeta bir senaryo gibi yazılmış. Şahıslar hep hareket halinde. Roman kısa kısa pasajlara bölünmüş. Kitabı okurken insan âdeta bir -film seyreder gibi oluyor. Daima hareket ve sahneden sahneye cüretli atlayışlar, Amerikalı romancı Steinbeck'i hatırlatıyor. Fakat Sartre, daha hareketli, daha cesur..

"İş işten Geçti", koyu bir diktatörlük, altında yaşayan bir ülkede hazırlanan bir ihtilâli hikâye etmektedir. İhtilalin elebaşısıyla, diktatörlüğün ileri gelenlerinden birinin karısı arasındaki aşk, romanın iskeletini teşkil ediyor. Bu aşkın ölümden sonra devamı, ölüler dünyasının insanlariyle canlılar arasındaki münasebetler okuyucunun alâkasını körüklüyor,

-Zübeyir Bensan'ın tercümesi bu süratli temponun içinde çok zaman aksıyor, yaya kalıyor. Mütercim eserin kelimelerine sadık kalmak endişesiyle, en mühim unsurdan, akıcı ve süratli tempodan, fedakârlık yapmak zorunda kalmış. Fakat, Sartre gibi ünlü bir yazarın dilimize çevrilen ilk romanını, kitaplarımızın arasına katmak küçümsenecek bir hizmet değildir.

BİR DÜNYA Kİ..

(Yazan: Suat Taşer. "Üç Duvarlı Dünya" eserisinin dördüncü kitabı. Seçilmiş Hikâyeler Dergim' Kitapları 24. Ankara Son Havadis Matbaası. 130 sayfa, 100 kuruş).

Ulrich Damrau tarafından hazırlanmış güzel bir kapak içinde satışa arzedilen "Bir Dünya Ki.." ile Suat Taşer, tiyatro mevzuundaki dördüncü eserini yayınlamış oluyor.

Suat Taşer, şair olarak, yazar olarak, aktör olarak muhtelif sanat kollarında gayret sarfeden biridir. "Üç Duvarlı Dünya" adını verdiği tiyatroya candan bağlıdır. Bir tiyatro oyuncusu olarak sahneye senelerden beri emek verir. Memleketimizde tiyatronun neden diğer sanat kolları gibi zaman zaman da olsa bir ilerleme, bir parlama göstermediğini araştırmayı kendine dert edinen Suat Taşer bu kitabında muhtelif konferanslarım ve makalelerini bir araya toplamış. "Derken" başlıklı önsözde yazar, 'Tiyatroyu bir millî kültür davası, uygarlık ölçülerinin en sağlamlarından biri olarak benimsediğimiz için bu uğurda gücümüz yetesiye çalışmayı, karınca kararınca faydalı olmayı ilke edindik" diyor.

"Bir Dünya Ki..", tiyatro mevzuunda hissedilen bir boşluğu, kısmen de olsa, dolduruyor. "Tiyatroyu nasıl kurtarabiliriz?", "Teknik arkadan gelsin". "Aktörün Çilesi", "Piyes yazarının çilesi", "Tiyatro ve ahlâk" başlıklı makaleler tiyatromuzun içinde bulunduğu meselelere ışık tutacak yazılardır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Saar

Conrad Adenauer
Usta politikacı

Ortadan kaldırılan diken

Geçen hafta içinde Luxemburg'da buluşan Fransız ve Alman. Başbakanları, Avrupanın dikenli meselelerinden birisi daha hallettiler. Saar meselesinde Fransa ve Almanyanın bir anlaşma zemini bulmaları ve Guy Mollet ile Adenauer'in dünya meseleleri hakkında fikir teati etmeleri, görüş birliğine varmaları şüphe yok ki, dünya sulhu için ferahlatıcı bir işarettir.

Saar meselesinin bugüne kadar çözülmemesi, Avrupada hakiki manada bir birlik kurulmasına mani olmaktaydı. Almanya ile Fransa arasına sıkışmış, zengin yeraltı kaynaklarına sahip bu küçük endüstri bölgesinde yaşayan ahalinin yüzde 90 ı Alman aslındandır. Bölgenin sahip olduğu, zenginlikler öteden beri Fransanın iştahım uyandırmakta ve bu bölgeyi Fransaya bağlamak arzusunu kuvvetlendirmektedir. Saar'ın Alman ahalisi böyle bir yakınlaşmayı arzu etmemektedir. Bunu, yapılan iki plebisitte de açıkça ifade etmiştir.

Birinci Dünya Harbinin muzaffer İdevletlerinden biri olan Fransa, harbin sonunda hem Saar'ı işgal etmiş, hem de Almanların harp borçlarına karşılık bu bölgedeki madenlerin işletme imtiyazım almıştı. Fransanın Alsace ve. Lorraine'de kurulmuş bulunan endüstri bölgesinin en hayatî ihtiyacı olan kömürün Saar'da bol miktarda mevcudiyeti Fransız'ları bu harekete sevketmişti. Sulh anlaşmasına, Saar halkının 15 yıl sonra yapılacak bir plebisitle Saarın müstakbel statüsünü tayine hakkı **olacağı** hükmü de konmuştu. Bu hükme göre 1935 de yapılan plebisitte halk, Almanya ile birleşme arzusunu izhar etmiş ve Saar, Fransız hakimiyetinden çıkmıştı.

İkinci Dünya Harbinden sonra da Fransızlar ayni saiklerle Saar'ı ele geçirmeye teşebbüs etmişlerdi. Harbi müteakip kurulan, Fransızlara mütemayil, kukla Hoffman hükümeti, her fırsattan istifade ederek Saar'ı Fransaya bağlamaya çalışıyordu. Fransa ile Saar arasındaki gümrük anlaşmaları kaldırılıyor, Saar parası Fransız frangına bağlanıyor, Fransızlara her türlü kolaylık sağlanıyordu. Harpten yeni çıkmış, mağlûp ve zayıf Almanya bu duruma itiraz edemiyordu. Fakat Almanlar yavaş yavaş kuvvetlenip Avrupa meselelerinde söz sahibi olmaya başlar başlamaz seslerini yükselttiler. Saar'ın hali hazır statüsünün hiç de kabule şayan olmadığını ileri sürdüler. Almanlara göre, Fransa ve Almanyanın bu mesele hakkında bir anlaşmaya varmaları kaçınılmaz bir zarurettı. Aslen Alman olan Saar halkı da bu gelişen duruma ayak uydurarak Fransız makamlarım tazyike başlamıştı. Almanyanın NATO'ya girmesinin mevzuubahis edilmesi Saar meselesinin hallini daha süratlendirdi. Geçen yıl Pariste karşılaşan Alman ve Fransız başbakanları bir uyuşma zemini hazırladılar: Saar Avrupalılaştırılacaktı.. Kurulacak Saar hükümeti savunma ye dış münasebetlerden gayrı bütün meselelerde serbestçe söz sahibi olabilecek, bu iki mevzu ile de Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi tarafından seçilmiş bir komiser ilgilenecekti. Fakat her şeyden evvel Saar halkının reyini almak icabediyordu. Tapılan referandumla Saar'lılar bu projeyi tasvip etmediklerini bildirdiler. Bu durum karşısında Fransaya mütemayil Hoffman istifa etti. Alman taraftarı Dr. Ney hükümeti- iş başına geçti. Dr. Ney hükümeti Saar'ı Almanyaya bağlamak istiyordu. Bu arazi Alman çevrelerinde de vardı. Fakat Fransanın buna muhalefet edeceği biliniyordu. Zira Fransa, ihtiyaç duyduğu kömür ve demiri bu bölgeden ucuzca elde ediyordu. Saar Almanyaya geçtiği takdirde kömür hususunda çekeceği müşkülât Fransanın meçhulü değildi. Bunun için Fransızlar ağzı kendi topraklarında olan, fakat Saar **ara**zisinin altına tesadüf eden Warmdt ocaklarından 1980 yılına kadar 90 milyon ton kömür çıkarmak selahiyetinin kendilerine tanınmasını ısrarla istiyorlardı. Bundan başka Lorraine bölgesinde istihsal' edilen malların ucuza naklini temin için de Moselle nehrine bir kanal açmak istiyorlar ve bu işe Almanların da **para** yatırmasını arzu ediyorlardı. Fransa **ancak** bu şartlar tahakkuk ettikten sonra Saar'ın Almanya ile birleşmesine *göz* yumacaktı.

Almanya şansölyesi Adenauer, Fransızların bu arzularım makul buluyordu. Fakat işe bazı tazyik gruplarının karışması anlaşmayı güçleştiriyordu, Saar'lılar kendi topraklarında bulunan bir madenin Fransızlar tarafından işletilmesini hoş karşılamıyorlardı. Demiryolu şirketleri de bu bölgedeki nakliyat inhisarcılığının kanal projesiyle ellerinden çıkacağım düşünerek buna yanaşmaması için Başbakana tazyiklerde bulunuyorlardı, İnce ve akıllı bir diplomat olan Adenauer, Fransa ile iyi münasebetler idame ettirmekteki menfaatini hiçbir zaman göz önünden uzaklaştırmıyordu. Bu sebeple demiryolcuları ikna etmiş ve Wrandt madeni meselesinde de bir hal çaresi bulmuştu.

Luxemburg'da imzalanan son anlaşmaya göre Fransızlar, **Wrandt** madeninden 1980 yılına kadar 60 milyon ton kömür çıkarabilecektir. Fransanın ihtiyacı olan diğer 24 milyon ton Almanya tarafından temin edilecektir. Bu suretle Saar halkı da madenden istifade imkânına kavuşmuş olacaktır. Moselle kanalının açılmasım Almanya kabul etmekte ve 300 milyon markla masraflara katılmaktadır. Buna mukabil 1 Ocak 1957 de Saar Almanyaya ilhak olunacak ve Saar ile Fransa arasındaki gümrük ve para anlaşmaları 1960 **da** yürürlükten kaldırılacaktır.

Şimdiye kadar Fransız - Alman münasebetlerini daima çıkmaza sürükleyen Saar problemi halledildikten sonra bu iki memleket müşterek tehlike karşısında birbirlerine daha

Saar referanduma
Fransa'ya "Hayır !."

Guy Monet
iyi niyet

sıkı bağlarla bağlanmış olacaktır. Bu anlaşma Rusyanın, Batı Almanyayı da komünist bloka çekmek gayretlerine büyük bir darbe teşkil etmiştir. Almanyanın Fransa ile anlaşma gayretlerinin boşa çıkması neticesinde kendi blokuna kayacağım ümid eden Ruslar, böylelikle büyük bir hayal kırıklığına uğramışlardır.

Bunda hiç şüphesiz tecrübeli bir diplomat olan Başbakan Adenauer, büyük rol oynamıştır. Fransanın yanı başında komünistleşmiş bir Almanyanın mevcudiyetinin Avrupa için nasıl bir tehlike teşkil edeceğini tahmin eden Fransız Başbakanı Guy Mollet'nin de iyi niyetli davranışı meselenin tatlıya bağlanmasında elbette müessir olmuştur.

Luxemburg mülakatında iki başbakan yalnız Saar meselesini görüşmemişlerdir. Mollet, Moskova seyahati intibalarını Adenauer'e nakletmiş ve Rusların Almanyanın birleştirilmesine taraftar olmadıklarım açıklamıştır.

Luxemburg anlaşmasını müteakip Amerika seyahatine çıkan ve bu satırların yazıldığı sırada yolda bulunan Başbakan Adenauer'in Washingtonda yapacağı müzakerelere Saar meselesini halletmiş olarak girişmesi şüphe yok ki kendisi için mühim bir koz teşkil edecektir. Amerika, Avrupada Fransa ile anlaşmış, kuvvetli bir Almanyayı daima destekliyecek ve birleşmesini temin için elinden gelen her şeyi yapacaktır.

Birleşmiş Milletler

Arap saçı

Geçen hafta, Güvenlik Konseyi Orta Doğu meselelerinin halli için İngiltere tarafından teklif edilen bir tasarıyı, uzun müzakerelerden sonra kabul etmiştir. Orta Doğu meselelerinde bu suretle anlaşmaya doğru bir adım atılmasında. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarakjoeld'un bu bölgedeki uzlaştırma seyahati müsait bir zemin teşkil etmiştir. Hammarskjoeld'un Arap ve İsrail devlet adamlariyle yaptığı müsbet temaslara, Sovyet Rusyanın bu anlaşmazlığın Birleşmiş Milletler kanaliyle halledilmesine matuf görüşe iltihakı da eklenince meselenin hal yoluna girmesi ümidi büsbütün kuvvet bulmuştur.

Güvenlik Konseyinde kabul edilen İngiliz tasarısıyla meselenin Birleşmiş Milletler Teşkilâtı tarafından halledilmesi. Arap devletlerin de mu-

Bir Diktatör Aranıyor!

Dr. Erdoğan METO

Paris,

Fransalılar bir diktatör arıyor: İşgalinden kurtulduktan sonra, hemen on seneden beri sürüp giden sağ sol çalkantısı, yalnız birçok hükümet adamını yıpratmakla kalmamış, ayni zamanda rejimin temellerini kemirmeğe başlamıştı. O kadar ki, parti kongrelerinde "Cezayir harbini her ne pahasına olursa olsun durduracağız!" diyen sosyalist başbakan Guy Mollet, hâdiselerin zoruyla tamamen harpçi bir politikaya sürüklenirken; ona en geniş selâhiyeti Meclisteki itimad reyleriyle vermiş olan Fransız komünistleri, askere çağrılan gençlerin maneviyatını yıkmak için ne lazımsa yapmaktan çekinmiyorlardı. Bu karışıklık içerisinde, birçok tanınmış şahsiyet Anayasanın değiştirilmesini, iktidarın merkezileştirilerek bir ele tevdi edilmesini istiyor; hattâ ortaya, "mutedil diktatör" namzedi olarak De Gaulle veya Mendes - France gibi isimler atılıyordu. Yalnız bu "zümrüd-ü anka" ya terkedilecek selâhiyetler meselesine gelince işler çatallaşıyor, bunlar pek büyük bir kıskançlıkla, nerdeyse miskalle, veriliyordu.

Londrada işçi muhitlerinden gelmiş bir İngilize, Kral Ailesi hakkında fikrini sormuş olan genç bir hariciyecimiz hiç beklemediği bir cevapla karşılaşmıştı: "Kral Ailesi mi, bizim alın terimizden faydalanan tufeyli bir nesil!". Yalnız biraz sonra ayni İngilizin lâf arasında, Kraliçenin geçişini seyretmek için Hyde Fark Corner'de yağmur altında nasıl saatlerce beklediğini söylemesi, hâdiseleri bambaşka bir ışıkla aydınlatıvermişti.

Sovyet Komünist Partisinin meşhur XX. Kongresinin gizli bir oturumunda, Stalin'in elinden çektiklerini bazı gazetelere göre gözyaşları içerisinde anlatan Kruçef, sözlerini daha da tesirli hale sokmak için bazı misaller vermişti: Bu arada 30 senelik mutlak ve kanlı bir istibdadın Stalin'i tamamen delirtmiş olduğunu anlatmak için, sarayın bahçesine diktirdiği kendi heykelleri arasında saatlerce nasıl dolaştığını söylemesi en dikkate lâyık noktalardan biri addedilebilir: Zira, "şahsiyete tapınılması" nın insanları ve onların şahsına bağla totaliter rejimleri nerelere kadar sürükliyebileceği bundan daha aşikâr surette gösterilemez.

*

Son 25 senenin siyasi tarihi, bir memlekette diktatörlüğün nasıl doğup geliştiğini ve nihayet, kaçınılmaz akıbetine nasıl yuvarlandığını, nerdeyse bir hastalığın klinik hikâyesi kadar katiyetle tarif etmiştir. İçtimaî müesseseleri hemen hiç gelişmemiş milletlerde birbirini takip eden askeri hükümet darbeleri, bu hastalığın sadece başka kalıplara giren şekilleridir.

Muayyen bir medeniyet seviyesine erişmiş cemiyetlerde, ekseriya diktatörü ortaya çıkaran hâdiseler, meselâ Fransada olduğu gibi bir istikrar ihtiyacı veya iktisadi bir hamle mecburiyetidir. Çok defa da, en geniş hürriyeti vâdederek iktidara gelen partilerin iplerini ellerinde tutan adamlar, bu hürriyetin pek kısa zamanda, pek rahatsız edici olduğu kanaatine varırlar. Zira "asırları senelere sığdırmak lâzımdır" veya "bir milletin kaderini tayin etmek" gerekmektedir. Bu gibi devâsâ işler de, ancak âni ve şahsî kararlara, kanun yollarının hiçe sayılmasına, bir takım acele tatbiklere, "her ne pahasına olursa olsun iktidarda tutunmak" zihniyetine mütevakkıf zannedilir. Çünkü, bugünün karanlığı içinde, yarının ne getireceği belli değildir: Muhakkak addedilen bir şey de yarının bugünden karanlık olamıyacağıdır!..

Artık bu dönülmez noktaya erişen diktatör namzedi, fildişi kalesinden tâ bu kulenin duvarları çöküp devrilinceye, tavanı başına yıkılıncaya kadar çıkamaz: Cezbe halinde memleket idare etmeğe kal kısanların en korkunç nümunesi Hitler, kararlarını yıldızlara soracak kadar ileri gitmişti. Bu kararların akıbetini Alman nesilleri işgal altında ödemektedir. İktisadî esaret ise bundan daha sinsi, daha uzun vadeli; diktatör taslaklarının boynuna bundan da ağır bir vebaldir.

Dimitri Şepilof
Arapların hâmisi

vafık reyleriyle, imkân dahiline girmiştir.

Vasıl olunan bu netice Hammarskjoeld'un Nasır ile yaptığı görüşmelerden eli boş çıkmadığını göstermektedir. Genel Sekreter Nasır ve yardımcılarını İsrail hakkında 1947 de Birleşmiş Milletler tarafından ittihaz edilen kararın tatbikini istemekten vazgeçirmiştir.

Bilindiği gibi 19,47 kararı, İsrail ve Araplar arasında bir sınır tayin ediyor ve bu sınırın iki tarafında kalan yahudi ve arapların tehcirini derpiş ediyordu.

Esasen bu karar nüfusunun üçte ikisi Filistin aslından gelen Ürdün'ün hiç hoşuna gitmemişti. Suriyenin de Ürdünü desteklemesi üzerine Şam'da toplanan Arap Birliği Konseyinde, Arap devletlerinin bu meselede en ufak bir tâvizde bulunmamaları kararlaştırılmıştı. Nitekim son İngiliz teklifinin müzakeresinde bu karar gözönünden uzak tutulmamış ve teklifte bulunan "-Birleşmiş Milletler her iki tarafın da kabul edebileceği bir anlaşma projesi hazırlıyacaktır' cümlesi Arap temsilcilerinin şiddetli itirazlarına hedef olmuştur. Bu itirazlar neticesinde metinden bu cümle çıkarılmıştır. Bu suretle Arapların bu anlaşmazlığın giderilmesi sırasında en ufak tâvizde bulunmaya yanaşmıyacakları bir defa daha ortaya çıkmıştır. Bu mevzu üzerindeki münakaşalar sırasında dikkati en fazla çeken husus, Sovyet delegasyonunun Arapları desteklemeleri olmuştur. "B ve K" nın Londrayı ziyaretleri sırasında neşredilen tebliğde, Güvenlik Konseyinde arapların itirazına yol açan cümlenin bîr benzeri de zikredilmişti. Bunu takip eden Rus-Fransız görüşmelerinde de Sovyetler aynı mealde bir cümlenin tebliğde yer almasına ses çıkarmamışlardı. Güvenlik Konseyinde bu iki tebliğdeki esasların tam zıddı bir görüşü savunmaları, Sovyetlerin sözlerine sadakatte ne derece kaypak oldukları bilinmeseydi daha fazla hayret uyandırabilirdi. Bu hareket Sovyet Rusyanın bütün sulhçu görünme gayretlerine rağmen Arap devletleriyle alâkayı kesmeye niyeti olmadığım da ortaya koymuştur. Nitekim Rusya halen Arap devletlerine yaptığı silâh sevkiyatını da kesmemiştir. Halbuki Orta Doğu'da silâhlı bir çatışmayı önlemenin ilk şartı bu bölgedeki devletlerin silâhtan mahrum bırakılmasıdır.

Rusyanın Güvenlik Konseyindeki hareket tarzı ancak Dışişleri Bakanının değişmesiyle izah edilebilir.

Titonun Moskova seyahati arifesinde, istifa eden Molotof'un yerini işgal eden Pravda'nın eski başyazarı Şepilof, uzun müddet Dışişleri Komisyonu başkanlığında bulunmuştu. Yeni bir görüşü ve yeni nesli temsil ettiği iddia olunuyordu. Daha Dışişleri Bakanlığına gelmeden önce Arap devletlerine silâh vermek hususunda başarı göstermişti. Bu sebeple "B ve K" nın yeni dış politikasına Molotof tan daha iyi ayak uydurması bekleniyordu.

Güvenlik Konseyindeki görüşmelerde Sovyetlerin tam bir çark yaparak Arap devletlerine omuz vermeleri, ancak yeni bakan Şepilof'un muvaffakiyetini temin eden ilk göz ağrılarını yalnız bırakmak istememesiyle izah edilebilir.

Şepilof, Arap âlemini yalnız Birleşmiş Milletlerde desteklemekle kalmıyacaktır. Önümüzdeki günlerde, İngilizlerin Süveyşi terki ve Nasırın Cumhurbaşkanlığına gelmesinin yıldönümü münasebetiyle yapılacak törenlerde hazır bulunmak üzere Mısır'a gidecek, buradan da Suriye'ye geçerek çok alâka duyduğu Arap âlemini daha yakından tanıyacaktır.

İtalya

Belediye seçimleri

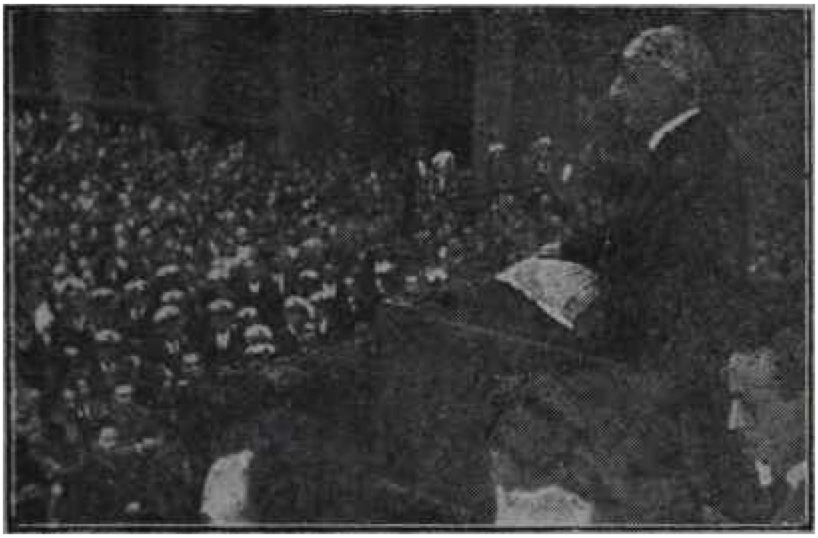
Mahallî seçimler bazan milletlerin, hükümetleri hakkındaki düşüncelerini ifadeye imkân vermesi bakımında ehemmiyet taşır. İki hafta evvel neticelenen İtalya Belediye seçimlerine bu bakımdan büyük alâka gösterildi.

İtalya halen, ancak üç kişilik bir ekseriyete sahip bulunan Hristiyan Demokrat Partinin lideri Segni'nin başkanlığındaki bir koalisyon hükümeti tarafından idare edilmektedir. Seçim kampanyası sırasındaki ve seçimlerden sonraki hadiseler bu koalisyonun uzun ömürlü olamıyacağı fikrini uyandırmıştır.

Belediye seçimlerinde Hristiyan Demokratlar kuvvetli bir manzara göstermişlerdir. Fakat koalisyonu teşkil eden Liberallerle Sosyal Demokratlar arasındaki görüş ayrılıkları seçim sırasında belirti bir şekilde ortaya çıkmıştır. Liberaller seçmenlere parti programlarının muhafazakâr karakterini överken Sosyal Demokratlar da halktan reform yaratacak olan yeni tezlerine rey vermesini istemişlerdir. Bu suretle bir koalisyona giren bu iki partinin ayrı iki kutup olduğu iyice anlaşılmıştır. Bu hadisenin bünyesinde belirli bir şekilde sağ ve sol kânadları ihtiva eden Hristiyan Demokratlara da tesir edeceği muhakkaktır. Bu durum karşısında koalisyon içindeki anlaşmazlığın başgöstermesi ve gelişmesi bir zaman meselesi haline gelmiştir. Esasen zayıf bir ekseriyete dayanan hükümet, her an düşme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Hükümeti tekrar kurmak icap ettiği takdirde, yeni hü-

General Burns - Dag Hammarskjoeld - Nâsır
O zaman ekilenler, şimdi biçiliyor

Başbakan Segni ve seçmenleri
"Cumhuriyetçi Cephe"ye doğru

kümete girecek partilerin başında Nenni'nin liderliğindeki Radikal *Sosyalist* partisi bulunmaktadır. Nenni taraftarları Belediye seçimlerinden kuvvetli çıkmışlardır. Sovyet Rusyadaki son değişiklikler Staline bağlı İtalyan komünistlerinin reylerini kendi partileri yerine Nenni'nin partisine vermelerine yol açmıştır.

Seçimlerde kuvvetini ortaya koyan Nenni, hemen taarruza geçerek bazı şehirlerde Hristiyan Demokratlarla beraber çalışacaklarım bildirmiş ve müşterek çalışmaların müstakbel bir "Cumhuriyetçi Cephe" için zemin hazırlıyacağını söylemiştir. Bu beyanına rağmen Nenni, komünistlerle olan ittifakını da bozmamıştır. Nenni bu suretle kabineye giremiyen komünistlerin müstakbel bir Hristiyan Demokrat - Sosyalist koalisyonu desteklemesini temin gayesi gütmektedir. Bu tahakkuk ettiği takdirde belediye seçimlerinden pek başarısız çıkan aşın sağcılar ve monarşistler ağır bir darbe daha yiyeceklerdir.

Hadiselerin gelişmesi, yakında İtalyada bir "Cumhuriyetçi Cephe" koalisyonunu iş başında görmenin sürpriz sayılmaması lazım geldiğini ortaya koymaktadır.

Kore

Tek taraflı kontrole paydos

Geçen hafta,- Kore'deki Birleşmiş Milletler Kumandanlığı, Güney Korede anlaşmanın tatbikini kontrol eden Bitaraf Komisyonun vazifesine bilâ müddet son verildiğini açıklamıştır. Amerikan generali Guard, bunun sebebini şöyle izah etmiştir:

"Güney Korede komisyona her türlü kolaylık ve hareket serbestisi sağlandığı halde, Korede azami suiniyetle hareket edilmektedir. Bunu Çin hükümeti de 9 Nisanda İngilterenin Pekindeki maslahatgüzarına verdiği bir notada teyid etmiş ve vazife lerinin ifasında bir çok güçlüklerle karşı karşıya kalan İsveç ve İsviçre temsilcilerinin şikayet etmekte haklı olduklarım bildirmiştir."

Bu kötü niyetli hareketler ekseriya komisyonun içinden gelmekteydi. Kontrollar esnasında Çekoslovakya ve Polonya delegeleri bitarafane hareket edecekleri yerde, davranışlarını daima Kuzey Kore'nin menfaatlerine göre tâyin etmişlerdi. Uzun tecrübeler sonunda komünistler i ç i n bitaraflık kelimesinin bir mâna ifade etmediği anlaşılmıştı. Kuzey Korede Çekoslovakya ve Polonya temsilcileri İsveç ve İsviçrelilerin, işlerini zorlaştırmaktan bir an bile geri kalmamışlar ve daima mahalli idarecilerin tarafım tutmuşlardı. Meselâ Mançuryadan gelen trenlerin kontrolune mani olmuşlar, Yalu nehri boyunca yapılan silâh kaçakçılığına **ete** çıkarmamışlar ve silâhların tayin edilen limanlardan başka limanlardan Kuzey Koreye girmesine göz yummuşlardı.

Bu şerait altında kontrolün devamı fayda yerine zarar verecek hale geliyordu. Zira kontrol yalnız bir tarafta - Güney Korede - tam mânasiyle ifa ediliyordu. Bu yüzden Amerikalılar aylarca evvel vazifesini yapamıyan bu müessesinin ilgasını istemişlerdi. Bu görüşe Kore harbine katılan diğer 15 devlet de iştirak edince komisyonun vazifesine son verildi.

Maamafih bu komisyon esas vazifesini lâyıkiyle başaramamış olmasına rağmen, mevcudiyeti ile Kore harbini takip eden tehlikeli aylarda bazı hizmetler görmekten de geri kalmamıştı.

itki bitaraf, iki komünist devletin temsilcilerinden teşekkül eden bu komisyon, sanki harbin bittiğinin ve tarafların buna razı olduğunun bir sembolü idi. Şimdi ismi var cismi yok olan bu kontrolün da kalkmasiyle statükonun bozulabileceğini beklemek yersiz olur. Her ne kadar Güney Kore Cumhurbaşkanı Sygman-Ree ara sıra harp tehditlerinde bulunuyorsa da bunu tatbik mevkiine geçirecek kudrette değildir. Zira Güney Kore ordusu Amerikan vesayeti altındadır ve Amerikalılar harbi istemedikleri için mütareke şartlarına riayet edeceklerdir. Ruslar ise Asyada bugün için silâhlı bir çatışmaya taraftar değillerdir. Ekonomik alanda kalkınma hareketlerine girişmiş Kızıl Çin de böyle bir arzu beslememektedir.

Şimdilik durumda bir değişiklik olması beklenemez. Kore halkı tek bir devlet halinde yaşamayı ne kadar isterse istesin, *gene* de tıpkı Almanya gibi ikiye bölünmüş bir halde yaşamaya devam edecektir. Zira Doğu ve Batının bu meselede bir anlaşmaya varmaları bugün için imkânsızdır.

Syngman - Ree
Keskin sirke

KADIN

Ankara

Bir ihtiyaca cevap

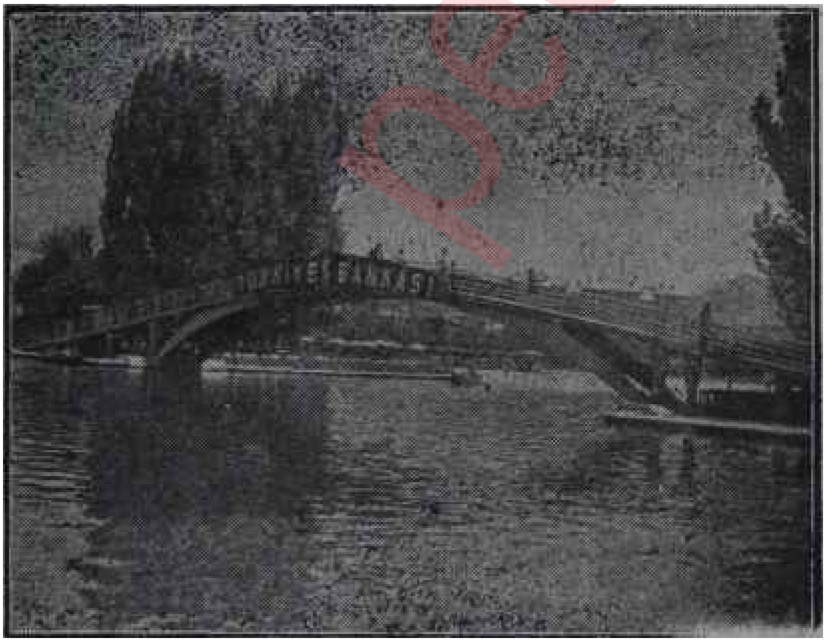
Ankara günden güne güzelleşen. temiz ve rahat bir şehirdir. Ankaralılar, Ankarayı severler, yalnız sıcaklar basınca, Atatürk Bulvarına dökülen Ankaralıların şaşkına dönmüş bir halleri vardır. Geniş bir yerde oturup, bir bardak buzlu bira veya dondurma ile ferahlamak imkanını bulamazlar. Caddenin üzerindeki kahveler hep hıncahınç doludur. Ama, şehrin göbeğinde otomobil ve insan gürültüsü içinde dinlenmek cidden imkansızdır. Baraj, Çiftlik, Gölbaşı, ancak hafta sonu tatillerinde gidilebilecek uzak yerlerdir. Ankaralı senelerden beri, şehrin içinde fakat gürültüden, tozdan mahfuz, ferah gazinoların, yaz bahçelerinin hasretini duymaktadır. Son günlerde Gençlik Parkında yapılan ufak tefek değişiklikler, halkın bu ihtiyacını kısmen olsun karşılaması bakımından gayet mühimdir.

Bugün parkın içinde havuzun ortasında küçük bir tepecikte ve Luna Park'a giden köprünün iki ucunda açılan gazinolar, günün birçok saatlerinde, halkı cezbedecek bir hoşluk arzetmektedir. Havuz "deniz hasreti" duyan Ankaralıları avutmakta, çoluk çocuğa sandala binip kürek çekmek imkanları vermektedir. Vakıa bu havuz kaç senedir mevcuttur ama bu yaz, kenarlarda açılan gazinolar, kaliteyi derhal yükseltmiş ve herkesin çoluk çocuğu ile, Gençlik Parkına gidip ferahlamasını mümkün kılmıştır.

Emirgân bahçesi mi?

Pırıl pırıl semaverler içinde masalara gelen demli çaylar, havuzdan kıyıya esen hafif bir rüzgâr, kenardaki ağaçların hışırtısı Ankarayı âdeta İstanbulun Emirgânına götürmektedir. Hele gece, ışıklar içinde pırıl pırıl yanan park, bir tarafta caz ve biraz ötede, Luna Parkın eğlenceleriyle, âdeta renkli bir filmi hatırlatmaktadır. Ankara kalesinden aşağıya doğru inerken bu manzara cidden görülmeğe değer.

Ev kadını sıcak bir yaz günü çocuklarını alıp kenardaki gazinolardan birinde sabah kahvesi içmeğe gidebilir. Elindeki işi işlerken, çocuklar sandalda dolaşır veya dönme dolaplarda eğlenebilirler. Parkın giriş kapısının iki yanına açılan dükkânlar da parka bir canlılık vermektedir. İnsanın en çok hoşuna giden şey denizden ve tabiatın bazı iltifatlarından mahrum addedilen Ankarada insan gücünün başardığı güzel şeylerdir.

Gençlik **Parkından** bir görünüş
Ankaralıların Emirgânı

Eğitim

Tembelliğin tedavisi

Şayet çocuğunuzun iştihası yoksa onu, yemeğini yemesi için dövmek aklınıza gelmez. İşte tembellik de, hayat karşısında duyulan bir iştihasızlıktan başka bir şey değildir. Tembel çocuğu, dolu tabağının karşısına geçip bekleyen iştihasız çocuğa benzetebiliriz.

Meme emmeyen çocuk

Bütün anneler bilirler ki alâkasızlık bazan kundaktaki bebeklerin bile istinasını kapamaktadır. **Son** günlerde Amerikada en modern bir kreşte vuku bulan bazı hadiseler psikologların ve ruh doktorlarının bu mevzuda tamamiyle gözünü açmıştır. Bu kreşte, en son hıfzıssıhha kaidelerine riayet edilmekte ve çocuklara dakikası dakikasına en son metodlarla bakılmakta idi. Bir hemşire geliyor, onların altını değiştiriyor, derken birisi gelip bahçeye çıkarıyordu, bir diğeri vitaminlerini veriyor, bir başkası banyolarını yapıyordu. Buna rağmen çocuklar, günden güne sararmaya, zayıflamaya ve biberonlarını almamaya başladılar. Adeta yaşama arzularını kaybetmişlerdi.. Çünkü annesizlik, alâkasızlık onların büyüme arzularına set çekmiş, onları sessiz bir bedbinliğe sürüklemişti. Çocukların bakıcıları değişti, hepsine ayrı ayrı hemşireler tahsis edildi. Bunlar çocuğu sabahtan alıyor, akşama kadar meşgul oluyorlardı. Çocuklar derhal canlandılar.

İki sevimli yavru
Oyun tembelliği yener

Tembel çocuklar her şeyden evvel, bedbaht çocuklardır. Her şeyden evvel, onları anlamaya çalışmak, onları sevmek, onlara yardım etmek lâzımdır.

Fizik sebepler

Tembelliğe sebebiyet verecek bazı vücut arızaları vardır ki göz ve kulak, burun arızalarını, bademcikleri bunların arasında saymak mümkündür. Tembel çocuk evvelâ bir doktora götürülüp dikkatli bir muayeneden geçirilmelidir.

Terbiye sebepleri

Çalışmak için zorla odaya kapatılan, hakaret gören, veya aksine, sözde modern terbiye sistemine uyularak tamamiyle serbest bırakılan başıboş çocuk, kolayca tembellik yoluna girer. Baba akşam eve gelince yalnız rahatını düşünüyor ve çocuğun çalışması **ile** hiçbir surette alakadar olmuyorsa, anne lakayt **ise,** çocuk muayyen bir **saatti** masa ba-

Çocuklarımız

Jale CANDAN

Henüz çocuk denilecek yaşta idim. Bize daima her hadiseden bir ibret dersi çıkararak nasihat eden bir hocamız vardı. Onun nasihatlerine canımız sıkılmazdı. Çünkü çok tatlı konuşurdu. Fakat nasihati sevecek yaşta değildik, söyledikleri bir kulağımızdan girer, bir kulağımızdan çıkardı. Zeki ve tecrübeli idi. Sözlerine ehemmiyet vermediğimizi hissederdi. Fakat kızmak adeti değildi. Güler ve:

"— Biliyorum çocuklar, derdi. Beni dinlemiyorsunuz. Fakat ne kadar dinlemezseniz, dinlemeyiniz gene de, söylediklerimin bir miktarı aklınızda kalacaktır ve bazan mühim bir hadise karşısında, hayatınızın bir dönüm noktasını teşkil edecek bir kararı verirken, belki birdenbire benim söylediğim bazı sözleri hatırlıyacaksınız. Çünkü ben kendi hocamı hep böyle hatırlarım."

Hocam şimdi çok uzak memleketlerdedir. Fakat gün geçmez ki onu, hatırlamayayım. O, talebelerine fazileti ve vazife aşkım, insanlık sevgisini gayet cazip bir şekilde anlatır, saadeti bu yolda aramayı onlarda bir itiyat haline getirmeye çalışırdı. Bu rahat yürünen, insanın ayağına batmayan, dümdüz güzel bir yoldu. İnsan, bu yolda yürürse kendinden emin olur, hiçbir şeyin sarsamıyacağı bir kuvvet kazanırdı.

*

Henüz iyice kavrıyamadığımız ve derinliklerine nüfuz edemeden işimize gelen bazı harici şekillerini kabullendiğimiz "modern çocuk terbiyesi" bu yarım mânası ile, bize yarın için kurmayı tahayyül ettiğimiz mükemmel cemiyeti veremiyecektir. Tazyiksiz bir disiplin ve serbest bir gelişme, başıboş, prensipsiz, inançsız, idealsiz bir terbiye demek değildir. Bugün çocuk, ayağında "blucin", ağzında ciklet, dilinde tuhaf espriler dolaşırsa ve bazen hareketleri hattâ sözleri ile bizi şaşırtırsa, onun bu harici şekillerinden, hallerinden lüzumundan fazla endişe duymıyalım. Düşünelim, ilk ıslığı çaldığımız, ilk deniz şortunu veya "karyoka" denilen ilk tahta takunyaları, paçaları bol pijamaları giydiğimiz zaman uyandırdığımız tepkileri düşünelim ve anlayalım. Fakat eğer bugünün çocuğu hiçbir prensibe bağlanmadan, hiçbir fazilet kaidesi tanımadan, idealsiz büyüyorsa, işte o zaman yarın için ne kadar endişe duysak yeridir. "Ne yapalım, zaman böyle!" demiyelim. Zaman böyle değildir ve bugünkü maddi dünya belki dünden de daha idealist bir dünya olmak azmindedir. Anne, baba ve öğretmen olarak derhal harekete geçelim, çocuklarımızda kuvvetli bir manevî taraf yaratmaya gayret edelim. Onlarda doğru muhakeme etmeyi, prensip yolundan yürümeyi, insan haklarına hürmeti birer itiyat haline sokmaya çalışalım. Pek canı' gönülden dinlemiyorlarsa gene de üzülmiyelim. Dinlemeseler de duyarlar. Duydukları her şey onların körpe hafızalarına yerleşir. Zamanında hatırlarlar ve yarının manevi cephesini kurarlar..

şına geçip çalışmayı adet edinmemişse tembellik doğrudan doğruya bir terbiye hatası, bir disiplin ve program eksikliği neticesidir.

Ruhi sebepler

Meşhur Diderot şu sözü boşu boşuna söylememiştir:

"Ona ne öğretmemi istiyorsunuz, o beni sevmiyor ki!"

Hakikaten meselenin düğüm noktası budur. Ekseri çocuklar okula başlar başlamaz, birdenbire tembel oluverirler. Bunlar yabancı muhite İntibak edemiyen ve muvaffakiyetsizlik kompleksine kapılan çocuklardır.

Bazı çocuklar da, kendi kendilerinden kurtulup etrafları ile alâkadar olamadıkları içindir ki, tembel olurlar. Bunların vaziyeti daha da vahimdir. İlk çocukluk hislerinden bir türlü kurtulamıyan ve kaybetmek üzere oldukları mesuliyetsiz, gayretsiz devreyi terketmemekte inad eden bu çocuklar muhakkak ki, ruhi bir buhran geçirmektedirler. Tapılacak şey, cezadan sakınmaktır. Ceza ve tehdit daima tabiata aykırıdır. Mütemadiyen tenkid edilen çocuk inkişafım yapamaz. Bu gibi vaziyetlerde yapılacak ilk şey, aile muhitim kontrol etmektir. Ailede huzurlu, rahat ve mesut bir hava var mıdır? Evine neş'e ile dönen çocuk, nasıl karşılanmaktadır?

Çareler

Tembelliğin sebebini anladıktan sonra tedaviye geçmek lâzımdır. Yapılacak birkaç şey vardır:

Tembel bir çocuk hayatta herhangi bir şeye alâka gösterir göstermez kurtuldu demektir. Onun alâka gösterdiği şey, oyun da olsa derhal bu hissinden istifade edip onu inkişaf ettirmek, meselâ onunla top oynıyarak arkadaşlık tesis etmek, ona yaklaşmak, ona harcettigi gayretler neticesi elde ettiği bir şeyin zevkini aşılamak lâzımdır. Bu arada meselâ çocuğun izzetinefsine dokunmak veya gururunu kırmak gayet tehlikelidir. Gururunu okşamak da aynı derecede menfi neticeler doğurabilir. Meselâ çocuğa bir vazife verirken: "Bunu sen yap, çünkü zekisin muhakkak yaparsın" demek tehlikelidir. Çocuk o vazifeyi yaparsa lüzumsuz bir gurur duyar, yapamazsa mahcup olur. Halbuki aynı iş için çocuğa şu şekilde hitab etmek doğru olur:

"— Bunu yapmaya gayret et, biraz güç fakat çalışırsan herhalde yapabilirsin."

Çalışmak çocuğa sıkıntılı bir vazife olarak gösterilmemelidir. Tembel çocuğa ceza olarak yeniden başka başka vazifeler vermek, çalışmayı ona bir ceza, bir sıkıntılı iş olarak takdim etmek demektir. Bu gibi cezalar çocuğu çalışmaktan büsbütün nefret ettirir.

Zaten tembel çocukların çabuk yoruldukları bir numara değil, bir hakikattir. İnsan sevmediği işleri yaparken cidden yorulur. Tembel çocuk çalışmanın verdiği zevki mükâfat şeklinde hissettiği zaman, çalışmaya ısınacaktır. Daima bu yoldan yürümek, ufak gayretleri teşvik etmek lâzımdır. Yoksa "Senin yasında iken ben sınıfımın birincisi idim!", "Sen adam olamıyacaksın!", "Komşunun çocuğuna baksana, nasıl çalışıyor!" gibi sözlerle çocuğun üstüne varmak iyi neticeler vermez. Bu menfi kıyaslamalar tembel çocuğa, zaten aradığı lâkaydiyi verecektir. Ümitsizlik içinde, kendisini tam bir tembelliğe terkedecektir.

Çocuğun kendisine ait rahat bir çalışma köşesi, masası, sandalyesi, lambası olmalıdır. O çalışırken evde sükûnet hüküm sürmeli, onun alâkasını başka tarafa çekecek şeyler yapılmamalıdır.

Bu arada çocuğa iyi bir çalışma metodu Öğretmek ve onu ufak tefek ezberlere alıştırmak lâzımdır. Çünkü bu ezberler hafıza için mükemmel

Mahzun çocuk
Alâkasızlık tembelleştirir

birer egzersizdir. Çocuğu çalışmaya alıştırmak bakımından da, gayet mühimdir.

Hocalariyle sık sık konuşarak çocuğun durumu gözden geçirilmelidir. Aile ve hoca bu hususta birbirinin yardımcısıdır. Halbuki bazı aileler çocuğun yanında hocayı tenkid etmekten çekinmezler. Çocuk sınıfta tembel ise, fena notlar alıyorsa, bütün gayretinize rağmen onun sınıftaki durumu düzelmiyorsa onu hiç olmazsa mektep dışında, bazı sahalara muvaffakiyet kazanmaya, komplekslerini silkip atmaya teşvik ediniz. Hem de unutmayınız ki bazan fena bir talebe mükemmel bir hayat adamı olabilir, mükemmel bir talebe de hayatta hiç muvaffak olmıya-

Çocuğun kabiliyet ve istidatlarım bulup o yolda yürümesine gayret ediniz. Çocuk yardıma ve anlayışa muhtaçtır. Ona kollarınızı açınız.!

Moda

Yazın her kadın şıktır

Muhakkak ki, yaz mevsimi kadınlara giyim hususunda bir çok kolaylıklar sağlıyan, onlara fantezi yapmak ve az para ile sık olmak imkanım veren bir mevsimdir.

Bir kaç gün evvel Ankarada, Atatürk Bulvarında şıklığı ile bütün bakışları üstüne çeken bir genç kız dolaşıyordu. Üzerinde yeşil beyaz çubuklu bir entari vardı: Bel dikişsizdi ve takriben bel hizasından 90 santim aşağıya kadar, elbise vücuda yapışık olarak, çubuklar uzunlamasına getirilerek hazırlanmıştı. Bundan sonra eteğe takılan gayet bol büzgülü parçada çizgiler enine kullanılmıştı. Herkesin alâkasını uyandıran bu elbise, Sümerbank satış mağazasından metresi 150 kuruşa alınan basmadan yapılmıştı. Hele insan biraz becerikliyse, biraz da geniş hayale sahipse, yazın, cidden bedavadan giyinebilirdi.

Bol etek modası
Fakat bluzlar dar

Çan eteklik

Muhtelif bluzlarla giyilen eteklikler yaz kış, kadının en çok işe yarıyan, en rahat giyilebilen kıyafetidir. Yaz etekliklerinin gayet bol ve zengin olması tabiî şarttır. Fakat daire kloşlar bu sene eskisi gibi moda değildir ve yeni eteklikler yaptıracak olan kadınların bu hususu göz önünde bulundurmaları lâzımdır. Eteklerin bolluğu bu sene, ya belden itibaren başlayan büzgülerle, ya da pli kaşelerle, ütüsüz plilerle verilmektedir. Dikkat edilecek nokta kumaşın verev olarak değil daima düz olarak kesilmesidir. Modellerde zenginlikleri ile nazarı dikkati celbeden ve aşağıya doğru açılarak giden bir çok eteklik doğrudan doğruya verev olarak değil, gene düz hat kumaş üzerine çan biçimi, eteğe doğru açılarak kesilen, yanyana getirilen birkaç parçadan yapılmıştır. Bele oturtmak için yapılan pensler gayet derindir ve belden bir hayli aşağıya indikten sonra, serbest bırakılarak etekliğe icap eden bolluğu vermektedir.

Kadife tasmalar

Zengin eteklikler üzerine giyilen çok açık yakalı bluzların sadeliği boyna takılan kadife kurdelelerle giderilmiştir. Bu kadife kurdeleler bazan ufak bir fiyonkla kapanmaktadır, bazan küçük bir çiçekle, bazan da kiraz gibi bir demet meyve ile. Fakat bu kadife tasmalar daha ziyade gene kızlar içindir ve boyun hattını kestiği için biraz şişman ve yaşlı olanlar tarafından katiyen kullanılmamalıdır.

Müstakbel annenin kıyafeti

Müstakbel anne bütün medeni memleketlerde, daima en çok saygı gören bir insandır. O yürürken herkes ona yol verir, bir taşıt vasıtasında o ayakta ise derhal herkes ona yerim terketmeğe hazırdır. Müstakbel anne daima, her yerde yardım görür, anlayış ve sempati ile karşılanır. Onun rahat etmesi ve hamilelik gibi güç bir devreyi mesut geçirebilmesi için tabib ve psikologlar elele çalışırlar, onun ıstıraplarım dindirmeğe uğraşır ve onun hayat arkadaşım aydınlatmak için konferanslar tertip eder, yazılar yazarlar.

Müstakbel anne vücudundaki değişiklikler neticesi birtakım kompleksler duyabilir, rahatsızlıklar hisseder, endişeli ve zayıftır. Her ne kadar itiraf etmese de, içinde daima

Boyna takılan süsler
Elbiseyi zenginleştiriyor

korku vardır. Bütün bu zaafları ve sinir bozukluklarım yenebilmek için onun maneviyatının kuvvetli olması, her an takviye edilmesi lazımdır. İşte bu noktaya gelince, şunu hatırlamak doğru olur: insan saçlarım taramadan ve taradıktan sonra, hayatı derhal değişik gözlerle görmeye başlamaktadır. Şu halde müstakbel annenin, her şeyden evvel, kendisine eskisi kadar ve eskisinden daha çok itina göstermesi, tuvaletini ve giyimini ihmal etmemesi, çirkinleşmek kompleksine karşı mücadele etmesi ve daha ilk günden, bu mücadeleye başlaması lâzımdır. Medeni memleketlerde piyasada nasıl yem doğacak çocuklar için takımlar mevcutsa, aynı şekilde müstakbel anneler için pratik, rahat ve aynı zamanda zarif, süslü hamilelik kıyafetleri mevcuttur. Hele yaz günü hususi kıyafetler temin etmedikçe, hamileliği rahat geçirmek adeta imkânsızdır.

Kanguru etek

Hamile bir kadının, her şeyden evvel "kanguru" ismim alan bir etekliğe sahip olması şarttır. Bu etekliği, müstakbel anne, ilk aylardan son aylara kadar kullanabilecektir; Çünkü ketenden veya çok ince yünlüden yapılacak olan bu etekliğin tam karin üstünde, karnı tamamiyle serbest bırakan bir "kanguru ceb." yani boşluğu vardır. Bu boşluğu, ihtiyaca göre kullanabilen, krep dö şin bir parça ile kapamak da mümkün-

dür. Bu parçayı büzerek lâstiğe **geçirmek** ve lastiğin **iki ucunu** belde kavuşturmak kafidir. Etekliğin umumi görünüşü dardır ve üzerine giyilen bol ceketler ve bluzlarla h**ami**lelik şişmanlığını en **güzel** şekilde **gizler.**

Bluzlar

Ucuz basmalardan, kareli zefirlerden açık yakalı, kolsuz, robalı çok şirin bol bluzlar yapıp, bunları değiştirerek çeşit çeşit giyinmek müstakbel anneye daima şık ve güzel, itinalı görünmek imkânını verecektir.

Sokak ***için***

Etekliğin kumaşından yapılacak bol ve hafif bir ceket, müstakbel anneye son aylarına kadar rahatça her yere gidebilmek imkânım verecektir. Bu takıma uygun bir "şapka, eldiven de kullanılırsa, hamile kadın aynı zamanda şık da olabilecektir.

Bir *manto şarttır*

Öğleden sonra veya gece giymek için, müstakbel anne tamamiyle modaya uygun olarak bol bir yazlık manto yaptırmalıdır. Bu manto, arka ortadan dikişli olursa, daha çok zenginlik ve bolluk kazanacaktır. Önden aşağı kadar düğmeli olup katın kısmım tamamiyle gizlemesi lâzımdır. Bu düğmeler, meselâ kenarı **plili** bir pat üzerine dikilebilir. "Trois-quarto" kolları da aynı şekilde sıkı bir band ve plili bir kenarla bitebilir.. Süslü bir teferruat, hamilelik mantosuna şık bir manto manzarası verecektir. Zaten bu mantoyu hamilelikten sonra da kullanmak pek **âlâ** mümkün olacaktır. Onu yıkanabilen beyaz pikeden, kalın poplinden veya fay ve grogren kumaşlardan yapmak mümkündür. Aynı kumaştan yapılmış küçük bir kanotye şapka ve yaka kısmına takılacak küçük bir zarif eşarp, müstakbel anneye, herzamanki kadar şık olabileceğini her an hatırlatacaktır.

Anne namzedinin kıyafeti
Daima zarif kalınabilir

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Ticaret

Bir basın toplantısı

Geçen haftanın sonunda, Ekonomi ve Ticaret Bakam Ankara Gazeteciler Cemiyetinde bir basın toplantısı yaptı. Yeni bakanın iktisadî meselelerimiz hakkındaki düşüncelerini açıklaması hiç şüphe yok ki, faydalı oldu. Esasen bazı memleket meselelerinin - ne kadar dikenli olurlarsa olsunlar - selâhiyetliler tarafından ifade edilmesi, ötedenberi duyulan bir ihtiyaçtı. İktisadî hayatın mesuliyet ve emeğinin tamamen bakanın omuzlarına yüklü bulunduğu ne kadar açık bir hakikatse, bu güçlüklerin ağırlığını gündelik hayatımızda hepimizin taşımakta olduğu da o kadar aşikârdır. Bu bakımdan bu çeşit konuşma ve açıklamaların faydaları daha da artmaktadır.

Ekmek fiyatları

Ekonomi ve Ticaret Bakam ekmek meselesini bütün açıklığiyle anlattı. Fırıncılar, maliyetin artması karşısında bugünkü fiatlarla imalâta devam edemiyeceklerini bildirmişlerdi. Fırıncıları bu taleplerinde haksız görmek imkânsızdı. Bu sebeple Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı bir tedbir alıyordu: Ekmek fiatları değiştirilmiyecek, fakat bir ekmeğin ağırlığı 900 gramdan 800 grama indirilecekti. Bu suretle fiat sabit tutulmakla beraber, ekmeğe % 11 nisbetinde - 3,37 kuruşluk - bir zam yapılmış olacaktı. Fırıncılar için lüzumlu zam, gramajın indirilmesi suretiyle tahakkuk ettiriliyordu. Fiat artırma zarureti kendini gösterdikten sonra bunun herhangi bir şekilde ifade edilmesi gayet tabiiydi. Şaşılacak olan nokta "zam" kelimesinin kullanılmasından kaçınılmasıydı. Zam, ekmek meselesinde olduğu gibi bir zaruret olarak karşımıza çıkabilirdi. Ekmeğin vezni azaltılarak fiilen tahakkuk ettirilen zamdan cesaretle bahsetmemek için ortada bir sebep yoktu.

Bu zam sadece fırıncılar meselesini halletmekteydi. Fakat hububat fiatlarının yüksekliği ve Toprak Mahsulleri Ofisinin zararlarıyla ilgili olan ekmek meselesi daha başka tedbirlere de lüzum göstermekteydi. Ticaret Bakam toplantıda bu ikinci kategori tedbirlere de temas etti:

filerde ekmek fiatları serbest bırakılacaktı. Bu suretle ekmeğin fiatı Ofisin maliyet altındaki satış fiatlarına göre değil, serbest piyasa fiatlarına göre ayarlanacaktı. Bu tedbir ekmek, fiatlarında hissedilir bir yükselmeyi ifade ettiğinden, dar gelirlilere, bu artışın neticelerini bir dereceye kadar hafifletmek maksadiyle nakden yardım edilecekti.

Toprak Mahsulleri Ofisinin ekmek fiatlarını bugünkü seviyede tutmak için katlandığı zararlar, bu tedbire başvurulmasını zaruri kılmış olmalıydı, Ofis, maliyet fiatları altında satış yapma yüzünden 1954 de 29 milyon lira zarar etmişti. Bu miktarın 1955 de biraz daha artmış olması da mümkündü. Buğday alım fiatlarının 35 kuruşa çıkarılması halinde, bugünkü üç şehir sisteminin daha büyük zararlara katlanmadan yürütülmesi mümkün olmıyacaktı. Fiatları serbest bırakmak, takip edilen ekmek politikasında külli bir değişikliği ifade ediyordu. Toprak Mahsulleri Ofisi, kurulduğu günden beri, "müstehliki koruma" fonksiyonunu bilhassa bu sahada tahakkuk ettirmişti. Emeklilerin, memurların ve işçilerin tekasüf ettiği üç büyük şehirde - Ankara, İstanbul, İzmir - ve hayat şartlarının çetin olduğu Karadeniz şehir ve kasabalarında ve diğer başlıca şehirlerde Ofis, buğdayı derece derece maliyetin aşağısındaki fiyatlarla satarak, ekmeğin mümkün mertebe ucuz olmasını sağlıyordu. Bu, mali zararları tereddütsüzce kabul edilen bir ekmek politikasıydı. Gittikçe kabaran fiat seviyesine zaruri olarak buğdayın da uyması, bu politikanın terkedilmesi lüzumunu ortaya çıkarmıştı.

Şimdiye kadar buğdayı koruma politikası Ofis kanaliyle, devlet bütçesinden finanse ediliyordu. Ekmek fiatlarının serbest bırakılması bilhassa bu noktada ehemmiyetli bir değişikliğin ifadesiydi. Fiatları serbest bırakma yoluna gidildiği takdir-, de 30 veya 40 kuruşluk himaye politikasının finansmanı doğrudan doğruya müstehlike terettüp edecekti.

Ekmek fiatları serbest bırakılınca, şüphe yok ki bugünkü fiatlarda esaslı yükselmeler olacaktır. Bugün 28-30 kuruşa satılan Ofis buğdayının ekmeği 30 kuruş olduğuna göre, İstanbul Borsasının 39-40 kuruşluk buğdayının ekmeği 40-45 kuruşa satılacaktır. Eğer buğday himaye fiatı 40 kuruşa yükseltilirse, ekmek fiatlarının daha da yükselmesi beklenebilir. Bu suretle Ofis zararları meselesi halledilirken geriye bazı iktisadî ve içtimai meseleler kalacaktır. Bakan bunların içtimai olanları hakkındaki düşüncesini ifade etmiştir: Ofis zararlarından yapılacak tasarrufa mukabil, dar gelirli vatandaşlara nakden yardım edilecektir. Dar gelirliler tabiri, belediye anlayışıyla yardıma muhtaç sayılan mahdut bir kategoriyi ifade etmektedir. Değişmez gelirliler tabakası, serbest fiatlı ekmek müşterileri arasında bırakılacaktır. Ucuz ekmek politikasının, şümulü içinde bulunan memur, emekli ve isçilerin de nakdi yardımlardan faydalanmalarına pratik İmkân yoktur. Bu sebeple serbest ekmek fiatları karşısında değişmez gelirlilerin durumu bir mesele olarak ortaya çıkacaktır.

Umumi fiat artışlarını bir noktada durdurmak mümkün olmadıkça ekmek fiatlarında olduğu gibi, fiatların birbirini kovalamasının nasıl önüne geçileceğini kestirmek mümkün değildir. Bu sebeple "1950 den beri

devam edegelen hummalı bir iktisadi kalkınma faaliyetinin normal nefes alma devresi isinde" bulunduğumuz hususunda. Ekonomi ve Ticaret Bakanıyla bir mutabakata varmak kolay değildir.

İhracat

Ekonomi ve Ticaret Bakanı, dış ticaret mevzuuna "ihracat" tan girmeyi tercin etti. Bu şekilde hareket etmekte cidden haklıydı. Zira bütün sıkıntılarımızın giderilmesi için tek ümit ve döviz kaynağı ihracattır, İhracatı artırmak, devamlı bir politika ve gayret mevzuu olmaya lâyıktır. İhracatımızı zorlaştıran manileri ortadan kaldırmak da elbette en acele işlerimizden biri olmalıdır.

İhracatımızı zorlaştıran sebeplerden biri ambalaj maddesi noksanlığıdır. Bakanın bu meseleye el koymuş, olması ancak memnuniyet uyandırır. Fakat şimdiki halde bakanın bu mevzudaki beyanatı tatmin edici olmaktan uzaktır. Bu ihtiyaçların karşılanması için "gereken dövizi vereceğim" demek dururken bakanın, "tahsis ve transfer muameleleri süratlendirilmiştir" formülünü tercih etmesi, bu maddelerin sıkıntısını çekenlere ferahlık verecek mani" yette bir beyan' sayılamaz. Bakanın bu şekilde konuşması vaad hususunda ölçülü davranma arzusundan ileri geliyorsa, kendisinden takdirlerimizi esirgemememiz icap eder.

Çuval, çelik çember, çivi ve saire gibi ambalaj maddelerinin ihracatımız için taşıdığı ehemmiyeti bilmeyen yoktur. Bunlar altın yumurtlayan tavuğun ihtiyaçlarıdır. Bunlar olmadan, ihracat da olmaz. Binaenaleyh er veya geç bu maddelere döviz ödemek zorundayız. Ambalaj maddeleri için de parayı zamanında ödemek - akaryakıtta olduğu gibi - ihracatımızı güçleştiren manialardan birisi bertaraf etmek imkânını yaratacaktır.

Fiat muvazenesi meselesi

Ekonomi ve Ticaret Bakanı yeni fiat muvazenesi ihtiyacından bahsederken ekonomik bir izah çerçevesi içinde lirik bir üslûbu tercih etti: "Üzerinde yaşadığımız memleketin mal sahibi olarak umranında bizlere düsen manevi mesuliyet, evlat ve ayalimize daha mamur bir şekilde intikalini temin hususundaki vazifelerimizi, nefislerimizin ufak tefek feragati pahasına da olsa, jenerasyonumun şerefle deruhte etmesi lâzım geldiğinde hiç bir memleket çocuğunun şüphesi olduğunu zannetmiyorum" derken bakanın herkesle ittifak halinde olduğu şüphe götürmez. Hakikaten "Türk cemiyeti inkişaf halindedir. Her geçen gün, bu cemiyeti yeni icaplarla karşı karşıya bırakmaktadır." Ancak bakanın sıkıntılarımızı "aşağı seviyede bir istikrarın bozulması" seklindeki izahı diğer sözleriyle aynı kıymeti taşımamaktadır. 30 senelik hayatımızın, son beş senesine de bir inkişaf payı isabet ettiği muhakkaktır.-Gene muhakkak olan bir başka husus da bu son beş seneye bazı iktisadi politika hatalarının da sığmış olmasıdır. Mamafih Ekonomi ve Ticaret Bakam alınan tasarruf tedbirlerinden bahsederken "eskisi kadar geniş çapta envestismanlara girmemek" kararım da açıklayarak realitelerden ayrılmak niyetinde olmadığını ifade etmiştir.

Dış ticaret

Beyanatta ithalât sıkıntıları için âcil bir devadan bahis yoktur. Esasen bugünkü durumda, bir Ekonomi ve Ticaret Bakanından mucize beklemeye de kimsenin hakkı olmasa gerektir. Ancak bugünkü durumdan hangi "tedbirler manzumesi" ile ve kaç yıl sürecek bir gayretle çıkabileceğimizi öğrenmek ihtiyacı haklı olarak tatmin beklemektedir.

Toplantıda açıklandığına göre maden cevheri ihracatçılarının tesis ve yedek ihtiyaçlarını karşılamak için ihracat bedellerinin yüzde bir miktarının bu ihtiyaçlarda kullanılmak üzere ihracatçı emrine terkedilmesi kararlaştırılmıştır. Aynı zamanda ihracatçı olmak imtiyazı madencileri bir nisbet dairesinde kurtarmış bulunuyor. Bütün bunların palyatiflerden ibaret olduğunu anlamak zor değildir. Yedek parça ve ham madde kıtlığı çeken sanayiimizin daha az alâka görmesi için ihracatçı olmadığı mı ileri sürülecektir? İhracatçı ile ithalatı azaltan arasında döviz tasarrufu temin bakımından fark var mıdır?

Bu ay içinde yeni dış ticaret rejiminin ilân edileceği Bakanın bildirdikleri arasındadır. Bu rejimin yeni olarak ne getireceği belli değildir. Bütün mesele döviz getirip getirmiyeceğindedir.

Hiç olmazsa herkese müsavi surette tatbik edilecek usullerin konması, bu usullere titizlikle riayet edilmesi bile büyük faydalar sağlıyacaktır.

T I B

Hastalıklar

Başkan Eisenhower
Herkes "İke"yi seviyor

İke'nin hastalığı

Eisenhower gecen yıl bir enfarktüs krizi geçirmişti. Derhal hastahaneye kaldırılmış, sıkı bir tedaviye alınmıştı. Hekimlerin gayretine bütün dünyanın iyi dilek ve duaları da eklenmiş, sağır kubbede bu yürekten temenniler akisler uyandırmaktan geri kalmamıştı. Hakikaten Başkan yavaş yavaş şifaya kavuşmuştu. Hastahaneyi terketmiş ve bir çiftlikte istirahate çekilmişti. Nihayet yeniden siyasi hayata dönmüş, milyonların arasına karışmıştı. Başkan için bu ağır hastalık artık bir hatıradan ibaretti. Şunu da öğrenmiş oluyordu: Memleket kendisim seviyordu. Düşmanı olmıyan adamdı. Muvafıkı, muhalifi, demirperde ilerisi, demirperde gerisi, sağlığı ile yakından ilgilenmiş, bütün dünya sanki onun göğsünde bir kalb gibi serpmişti. Enfarktüs hep birden geçiriliyor gibiydi Amerika ve bütün dünya saadette, ıztırapta, elemde onunla beraberdi. Dünyada bundan büyük bahtiyarlık olamazdı. Nekahatten sonra büyük Başkan bu mesud atmosfer içinde, kendimi hasta eden ağır yükü tekrar yüklenmek kudretini ve cesaretini kendinde bulabilmişti. Eisenhower, iş başında olduğu zaman da, hastalandığı sıralarda da sevilmiş, alkışlanmış, uğrunda göz yaşı dökülmüş bahtiyarlardandı.

Tekrar hastalanıyor

Yıldırım yüksek ağaçlara düşer. Meyvalı ağaç taşlanır. Eisenho-er bütün iyi dileklere, dualara, temennilere rağmen yine hastalandı. Geçen eylül ayında geçirdiği enfarktüsde heyecan, hiddet, şiddet, teessür, yorgunluk, sürmenaj rol oynamış olabilir. Bu yeni hastalıkta bunların . pek tesiri olacağım sanmıyoruz.

AP Ajansının 9.6.956 tarihli bülteninde şöyle bir haber vardı: "Birleşik Amerika Devlet Reisi Eisenho-er bu sabah müstacel bir ameliyat geçirmiştir. Mütehassıs hekimler cerrahî müdahaleyi icap ettiren rahatsızlığın kanserle bîr ilgisi olmadığım söylemektedirler. Bağırsak tıkanıklığının sebebi bir ince bağırsak hastalığıdır. Şafaktan az önce yapılan ameliyatı, müteakip yayınlanan tebliğde, bu tıkanıklığın habis olmayan ileitis adlı rahatsızlıktan mütevellid olduğu ve ameliyatla giderildiği kaydedilmiştir. Bir saat elli üç dakika süren ameliyat normal ve başarılı olmuştur. Geçen yıl eylülde bir kalb krizi geçiren 65 yaşındaki devlet reisinin kalbi halen memnunluk vericidir. Başkanın sıhhati gittikçe düzelmektedir." "Yine AP Ajansının 11. Haziran 1956 tarihli bülteninde de şunlar yanlıdır: "Başkan Eisenhower dün, ameliyattan 36 saat sonra ayağa kalkmış, etrafındakilerin yardımı ile biraz yürümüş, yatağından 4-5 metre ilerideki bir koltukta bir müddet dinlenmiş, 10 dakika sonra tekrar yatağına dönmüştür. Nekahat ihtilatsız ve normal geçmektedir. Walter Reed asker hastahanesinin yayınladığı bültene göre başkanın durumu fevkaladedir. Ameliyattan sonra herhangi bir arıza olmamıştır. Başkanın resmi işlerle meşgul olmasına henüz müsaade edilmemiştir. Ziyaret yasağı' da devam etmektedir. Yalnız oğlu ve gelini dün, dokuzuncu evlenme yılları olduğu için kısa bir ziyarette bulunmuşlardır. Hastahaneyi terkederken John Eisenho-er babasının durumunun iyi olduğunu söylemiştir."

İleitis ne demektir?

İnce bağırsağın son kısımlarında, kalın bağırsağa birleştiği hizalarda, lokalize olan, müzmin gidişli, nekroz yapan ve o kısım bağırsağı daraltan bir hastalığa ileitis terminalis, ileitis regionalis ismi verilmektedir. Hastalık önce Crohn tarafından tarif edildiğinden Crohn hastalığı diye de anılır. Hastalığın tüberküloz, sifiliz ve kanserle bir ilgisi yoktur. Çok sık raslanan bir hastalık değildir. Yahudilerde çok görüldüğü yazılmışsa da sonradan her ırkta kadınlarda olduğu kadar erkeklerde de rastlanmıştır. En çok 20-30 yaşlar arasındaki insanlar bu hastalığa tutulur. Hastalık apandisite çok ben*zer*. Ekseriya hekimleri yanıltır. Ameliyata gönderilen hastanın bu mü-

dahaleden sonra ileitise yakalanmış okluğu anlaşılır. Hastanın karnının sağ tarafında ağrı vardır. Hattâ tümöral bir kitle ele gelir. Bu yüzden kanser veya periton tüberkülozu sanılır. Ateş yükselmesi, ishal, şiddetli zayıflama, kusma, umumi durumda bozulma vardır. Kanın akyuvarları apandisitte olduğu gibi biraz artmıştır. Tümör şeklini aldığı zaman bu kitlenin içinde iltihaplı olan ince bağırsağın son kısımları, civardaki sağlam bağırsak büklümleri ve mezanter bulunur. Hastalığın dört klinik şekli vardır: 1) Apandisiti andıran şekil, 2) Diyarelerle sürüp giden anterit - bağırsak iltihabı şekli -, 3) Bağırsak tıkanması yapanlar. 4) Fistüllerle kendini gösteren ileitisler.. Bu sonuncu şekilde fistüller iç organlara, komşu bağırsak boğumlarına, kolonlara, sigmoid ve çekuma, kadınlarda rahme, mesaneye açılabildiği gibi dışarıya, meselâ karın duvarına. kasıklara, bele, böbrek civarına uzanan fistüller de vardır. Hatta fistüllerin anal, perianal, rektal ve rekto-vajinal olanları da vardır. Hastalarda zamanla kansızlık, baslar. İleri derecede zayıflarlar.

Teşhis için bağırsaklara yapılan röntgen muayenesinin önemi büyüktür, ince bağırsağın son kısımları daralmış olduğundan bu kısımlara kadar ulaşan kontrast madde ince bir ip gibi geçmeğe başlar. Hattâ bazan kesif madde buralarda tamamen takılır kalır, ileriye geçemez.

İleitis'in anatomo-patolojik görünüşü non spesifik bir granülom dokusundan ibarettir. Yani iltihaplı kısım bir tek hücre kümesinden müteşekkil değildir, içinde her çeşid hücre vardır. Fakat ekseriyeti lenfositler teşkil eder. Dev hücreler de bulunur. İnce bağırsağın son kısımlarındaki iltahap bölgesi, ince bağırsak boyunca 50-100 santimetreye kadar uzanır. Bu kısım bağırsağın kenarı çok kalınlaşmış, sertleşmiştir. Kalınlaşma içeriye doğru olduğundan bağırsağın lümiyeri daralmış bazı yerlerde de tıkanmıştır. Bağırsağın etrafındaki mezanter ve fibrin kitleleri o kısmı dışardan da boğmuştur. Civardaki lenfa bezeleri büyümüş ve iltahaplanmıştır. Bu iltahap kitlesinin içinde, eğer apandisit daha önceden çıkarılmamışsa o da mahpus kalmıştır. Bu civarda yukarda söylediğimiz çeşitli fistüller de teşekkül etmiştir. Böylelikle hasta bağırsak civarı; apseler, tümörler, fistüllerle tanınmaz ve anatomik durumu seçilemez bir hale gelmiştir.

İleitis terminalis'in neden, niçin, nasıl teşekkül ettiği henüz bilinmemektedir. Bu hususta ileri sürülen bir çok fikirler vardır. Bir kısmı hastalığı tüberküloza bağlamak istemiştir. Fakat anatomo-patolojik bakımdan tüberküloza ait hususiyetler görülemediği gibi, basil de bulunamamış, hayvan tecrübeleri dalma menfi kalmıştır. İleitis'in, apandisitten sonra meydana çıktığını söyleyenler varsa da bu, kabul edilebilecek bir kanaat değildir. Çünkü hastalık apandisiti çıkarılmış olan kimselerde de ortaya çıkmaktadır. Travmaları, lenfa sistemi hastalıklarını, basilli dizanteriyi, bünye ve ailevi istidadı sebep gösterenler de vardır. Bütün bu fikirlere hastalığın teşekkülünde bir pay ayırmakla beraber gerçek etiyolojinin henüz karanlık olduğunu kabul etmek lâzımdır.

Tedavi

Hastalığın özel bir tedavisi yoktur.

Had safhada ameliyat yapılmam mahzurludur. Bu dönemi antibiyotiklerle geçiştirmeğe çalışmak lâzımdır. Hangi antibiyotiğin daha faydalı olduğuna dair de bir bilgimiz mevcut değildir. Sülfamidler, penicillin, streptomicin ve bunların karması preparatlar, aureomycin, terramycin, chloromycetin ve benzerleri kullanılabilir. Hastada ishaller bulunduğundan bunu kesmeğe ve özel bir rejim tatbik etmeğe çalışmalıdır. Vitaminlerden de şüphesiz faydalanılacaktır. Bunların bazılarının bağırsaklardaki tahribatı söndürücü ve geçiştirici özellikleri vardır. Bağırsaklardaki leziyonlar geniş olduğu zaman da konservatif tedavi şarttır.

Müzmin safhada en iyi çare ameliyattır. Bu suretle hasta olan bağırsak parçası çıkarılır. İnce bağırsağın sağlam ucu kalın bağırsağa dikilir, İltahaplı kısımlar dolayısiyle hasta bağırsak kısmı çıkarılamaz veya leziyonlar geniş olduğundan buna imkân bulunamazsa, o zaman sadece ince bağırsakla kalın bağırsağın transvers kısmı arasında yeni bir birleşme ve yol yapılarak ince bağırsağın çıkarılmasından vaz geçilir.

Ameliyata rağmen de hastanın iyi olmadığı, hastalığın tekrarladığı görülmüştür. O hakle hastayı tamamen şifalandırmak için bugün tatbik edilen ameliyatlar da kâfi değildir.

Dr. E.E.

Z A B I T A

Fransa

Cinayet

1954 de bir sonbahar günü Rennes'de bir apartmanda oturan güzel Denise Labbe, altı aylık kızı Catherine'i aşağı atmak üzere pencereden dışarı uzattı. Komşular sokaktan Denise'i gözetliyorlardı. Denise çocuğunu atmaktan vazgeçti. Aradan beş gün geçmişti. Denise, kızını yakındaki kanallardan birine attı. Bu defa da bir balıkçı çocuğun imdadına yetişmişti. Bir ay sonra Orge nehri kenarından geçen bir yolcu boğulmak üzere olan küçük bir çocuğu ölümden kurtardı. Bu da Denise Labbe'nin kızı Catherine'den başkası değildi. Nihayet 8 kasım 1954 günü Denise kız kardeşinin Vendome'deki evinde Catherine'le yalnız kalmıştı. Ana çocuğunun başım bir çamaşır kovasına soktu ve boğuluncaya kadar öylece tuttu.

Duruşma

Geçen hafta Fransa'da Blois ağır ceza mahkemesi salonu hıncahınç doluydu. Gök gürlüyor, şimşekler çakıyor, salonun ışıkları yanıp sönüyordu. Salonda bulunan batıl itikatlı kimseler, bu olayları Allahın gazaba gelmesine atfediyorlardı. Burada 30 yaşındaki Denise Labbe ile sevgilisi 28 yaşında Jacques Algarron cinayet suçu ile muhakeme ediliyorlardı. Denise ağlıyordu. Çocuğunu sevgilisi Algarronun ısrarı ile aşkım ispat için öldürdüğünü itiraf etmişti. Halk, onları bir yıl önce tevkif edildiklerinden beri "büyülü" insanlar diye tanıyordu. Algarron siyahlar giymiş suçlu sandalyesinde gayet sakin oturuyordu. Denise, fakir bir postacının kızıydı. 13 yaşında yetim kalmış, kendi kendine okumuştu. Bir dairede katibeydi. Algarron ise evlilik dışında doğmuş, annesi ile babası sonradan evlenmişlerdi. Saint Cyr'i bitirerek topçu teğmeni çıkan Algarron, felsefeye çok meraklıydı. İkisi de, Marquis de Sade'dan Jean Paul Sartre'a kadar, Fransız entellektüalizmine kendilerini vermişlerdi. Hele Denise, hepsini mükemmel biliyordu. Talebelerle hiç çekinmeden düşüp kalkıyordu. Günün birinde babasını tanımadığı bir çocuğa sahip oluverdi. Jacques ise Denise'le tanıştığı zaman iki gayrı meşru çocuğun babasıydı. Kadınlara karşı davranışında daima bayram olduğu yazarların tavrım takınırdı. Meselâ mahcup bir genç kıza, Gide'in kitaplarında okudukların hatırlıyarak "ateşli bir aşk" teklif ederdi. Denise'le mektuplaşmaya başlayınca, ona inandığı ekzistansiyalist üstadların tavsiyesine uyarak "düşüncelerin hareket haline gelmesi" prensibine göre hareket etmesini telkin ediyordu. Denise'in sadece "seni seviyorum" demesi kâfi değildi. Bunu ispat etmeliydi. Jacques, "benim aşkıma lâyık olabilmek için ıstırap çekmelisin" diyordu. Bir mektubunda da D'Annunzio'dan bir parça yazmıştı. Kıskanç bir kocanın karısının başka bir erkekten olan çocuğunu öldürüşünü ve sonra "şimdi daha güzel olmadı mı" deyişini anlatıyordu. Denise kabul etmişti. Fakat "böyle bir şey yapmağa hakkım yok" diyordu. Jacques ise "yerden göğe kadar hakkın var" diye aksini iddia ediyordu. Nihayet Denise Jacques'ın sözlerine kanmıştı.

Jacques, Denise'den telgrafı aldığı zaman bir yakın dostuna hayranlıkla "bir ananın çocuğunu öldürebilmesi için çok cesur olması lâzım geldiğini" izaha çalışıyordu.

Denise Labbe

Filozof katil

Fransızlar böyle aşk cinayetleriyle çok ilgilenirlerdi. Hele bu davada Fransanın en meşhur iki avukatının karşı karşıya gelmesi halkın alâkasını bir kat daha arttırıyordu. Tatlı sesli, müstehzi Maurice Garçon Fransız Akademisi üyesiydi. Bir davada karşı tarafın avukatı jüri ile münakaşa ederken o gayet sakin sulu boya ile resim yapmıştı. Bu defa *Denise'i* müdafaa edecekti. Müthiş bir hatip ve kuvvetli bir aktör olan Rene Floriot da Algarron'u kurtarmaya çalışacaktı. Algarron'un hiç bir suçu olmadığını, bütün iddiaların Denise'in muhayyilesinden çıktığını söylüyordu. Bunu ispat için Algarron'un eski metreslerinden birini şahit olarak dinletmeğe getirmişti. Şahit, Algarron'un kimseyi büyüliyemiyeceğini, bununla beraber kuvvetli bir erkek olduğunu söyledi.

Fakat Algarron'un karışık ruhlu bir *genç* olduğu anlaşılmıştı. Nietzsche'nin bir hayranı olarak, "doğru ve yanlış mefhumlarının ötesinde üstün bir hayata" inandığını itiraf etmişti. Sevgilisinin çocuğunu öldürmesinden bir hayranlık duyduğunu gizlememişti. "Bu hayranlık, muazzam bir olay karşısında duyulan bir hayranlık" tı.

Mahkeme, Denise'i müebbet hapse, Algarron'u yirmi seneye mahkûm etmişti. Jacques'ın dudaklarında hâlâ gururlu bir tebessüm vardı. "Gerçek canavarlar mukaddestirler" - diyordu. "Çünkü onlarda ekseriya bir evliyanın vasıflarım bulmak mümkündür." Jacques, salondan çıkarılırken bu fikri kendisine Georges Bernanos'un ilham ettiğini söylüyordu.

Avukat R. Floriot ve M. Garçon

Belagat yarışı

Okuyucu mektupları

Olaylar hakkında

Milletvekillerini . seçen ve bu mevkie getiren halk. istediklerini yapmayan milletvekillerini dâva edecek olurlarsa kime şikayette bulunacaklardır?.

Böylelerine "yapmayın, etmeyin" dense bile arkaları halka çevrik olduğu, kulakları bir seste bulunduğu için bir fayda sağlanmıyacaktır kanaatindeyim..

Kimi kime şikâyet edelim?

Orhan Kükrekel - Ankara

*

Mecmua hakkında

Sizin de bildiğiniz gibi, ... mecmuası çıktığında 60 kuruştu. Fazla dayanamıyarak 75 kuruş oldu. Yeni çıkan - - - - da 75 kuru?. Üstelik bunların hiç biri AKİS ayarında değil. O halde neden AKİSin fiyatı 60 kuruş? Siz de bir ayarlama yapıp fiatı 75 e çıkarmalısınız. Bundan başka Kadın, Spo-, Tıb v.s. sayfalarına fazla yer veriyorsunuz. Bunları kısaltıp ic politikaya daha geniş yer ayıramaz mısınız?'Bir de AKİS'i his almazsa haftada iki defa çıkarmayı hiç düğündünüz mü?

Hasan Kabil - İstanbul

Türkiyede çıkan mecmualar umumiyetle uzun ömürlü olmuyor. Bunun sebebi, her halde ciddiyetlerini muhafaza edememeleridir. AKİS'in son sayılarında ilânlara fazla yer verildiğini re klişelerin iyi çıkmadığım görerek üzülüyorum. Hânların çokluğunu ticarî bir zaruret olarak kabul etsek bile, o klişeler doğrusu AKİS'e hiç yakışmıyor. M. Taban - Cönek

Okuyucu mektupları ' sütununda zaman zaman, AKİS'in '"sistemli şahsî neşriyat yaptığı" iddiasına rastlıyorum. Kanaatimce, bu iddialar yersizdir. AKİS, bir aktüalite mecmuası olmak vasfına uygun neşriyat yapmaktadır. Bu sebeple kapağınıza De Sica, Gina ve Sophianın resmini koymanızı da, bunu tenkid eden bir okuyucunuzun düşüncesi hilâfına, doğru buldum. Hele günlük gazetelerdeki modern pin-up'lara gına getirdiğimiz do düşünülürse,.

Feridun Mentes - İzmir

*

Din hakkında

Mecmüanızda Orgeneral Aknozun resmi altına "Kaderi 7 haziranda" yazmışsınız. Daha evvelki bir yazınızda "kader" in imanın şartlarından biri olarak öğretilmesine takılmıştınız. Bu iki yazı arasında tenakuz yok mu? Münevverlere hitap ettiği şüphesiz olan mecmuanızda, dinin temel şartlarını dahi bilmeyen ve öğrenmek zahmetline, katlanmayan birine bu mevzuda yazı yazdırılmasını "kötü kader" e mi yoksa, bu mevzudaki kifayetsizliğe mi atfedeceksiniz?

A. Özgül - Ankara

M U S İ K İ

Opera

Televizyonda opera

Vasat Amerikalı, çok çalışan, çok yorulan bir insandır. Yıpratıcı bir iş gününden sonra evine döndüğünde soluğu televizyonun başında alır. Bu e kadar rahat, o derece eğlenceli - hem de ucuz v bir vakit geçirme vasıtasıdır ki biraz gayret isteyen meşguliyetler - meselâ kitap okumak mesela plâk dinlemek - hiç rağbet görmez. Başlangıçta televizyonun sinemaya, hattâ "eğlence" endüstrisinin diğer dallarına, tiyatroya, konsere, operaya, öldürücü darbeler indireceği sanılmış, ortalığı bir telâş almıştı. Çok şükür bu tahakkuk etmedi. Fakat gene de Amerikalıların çoğu - belki biraz mübalâğa ile - işleri ve televizyonları arasında ömür geçiren fânilerdir. Neyse ki televizyon kumpanyaları, çeşitli, canlı ve eğlendirici programları arasında kültür yayınlarına da geniş yer vermekte, böyleee medeni bir insanın manevi ihtiyaçlarım karşılamakta, bu gibi bir ihtiyacı olmayanlara da onu hissettirmektedirler. Televizyon perdesinin kargısına oturana kadar operaya, konsere, tiyatroya canlı bir ilgi duymamış olanlar, evinin içine kadar, gelen hayallerin hakikisini görmek arzusuna kapılmakta, böylece operaların ve konser salonlarının müşterisi artmaktadır.

Amerikanın, musiki âleminin dev isimleri sık sık televizyon perdesinde halkın huzuruna çıkmaktadırlar. Geçenlerde NBC'nin tertiplediği ve meşhur emprezaryo S. Hurok tarafından desteklenen "Prodüktörler Gösterisi" adlı musiki programlarına on üç büyük sanatkârın iştirak etmesi, iyi musikinin yayılması bakımından müsbet bir iş olmuştur. Bir bucuk saat süren bir programda piyanist Artur Rubinstein. viyolonist Isaze Stern, cellist Piatigorsky, soprano Renata Tebaldi, kontralto Marian Anderson gibi ünlü sanatkârlar, itina ile seçilmiş eserleri ve opera sahnelerim halka sunmuşlardır.

Bale sanatı da sık sık televizyonda kendine yer bulmaktadır, Amerikan bale teşekküllerinden başka, ziyaretçi gruplar da televizyon idareleri tarafından, angaje edilmektedirler. Bu ara İngiliz Sadler's Wells topluluğunun Çaykovski'nin "Uyuyan Güzel" ini renkli televizyonda temeli etmesi, bir taraftan Margot Fonteyn, Frederick Ashton, Michael Somes gibi ünlü dansçıların sanatını milyonlarca insana tanıtmış, diğer taraftan da hitap ettiği saha, zaruri olarak bir temsil salonunun dar hudutlarına münhasır kalan bir sanatı geniş halk kütlelerine bütün gerçeğiyle takdim etmek gibi mutlu bir netice hasıl etmiştir.

Amerikada televizyon idarelerinin bilhassa programlı ve sistemli olarak üstünde durduğu sanat dalı operadır. Bundan yedi yıl kadar önce kurulan NBC-TV opera kumpanyası, o zamandan beri, opera tarihinde en çok sayıda dinleyiciye bitap etme durumuna gelen bir teşekkül olmuştur. Burada "dinleyici" kelimesiyle ifade edilmek istenen, bir operayı hem gören ve hem de dinleyenlerdir. Halkın, televizyon perdesinde seyrettiği operalardan hoşlandığı, NBC nin bunca yıldır teşebbüsünü devam ettirebilmesinden, bütçesini genişletmesinden ve faaliyetini şümullendirmesinden anlaşılmaktadır. Operanın televizyon vasıtasiyle halka yakınlaştırılması neticesinde canlı opera temsillerine ilginin artacağı iddiası da, NBC-TV opera grubunun şimdi canlı temsiller vermek üzere Amerika içi bir. turneye çıkmayı kararlaştırmasından anlaşılmaktadır. Geçen Kasım ayında verilen bir "Madame Butterfly" temsili sırasında bu karar halka ilân edilmiş ve gazetelerin birinci

'Sihirli Flüt" televizyon programlarında

TV Amerikalıları operaya alıştırıyor

sayfasında yer alabilecek mahiyette bir haber değeri kazanmıştı. Tasavvura göre NBC Operası ismini taşıyan ve malt bakımdan RCA kumpanyasınca da desteklenen trup, önümüzdeki sonbaharda en az sekiz hafta sürecek seyahatine başlıyacaktır. Repertuarda şimdilik iki opera vardır: Puccini'nin ünlü operası "Madame Butterfly" ve Mozart'ın "Figaro'nun Düğünü".. Gelecek yıl turne repertuarına iki opera daha eklenecek ve her yıl bu sayı artacaktır.

Tercüme opera meselesi

Televizyon operasının gördüğü rağbeti, eserlerin İngilizce olarak temsil edilmesinde arayanlar çoktur. Amerikanın başlıca kumpanyaları, operaları çok defa asıl dillerinde oynarlar. Meselâ Wagner Almanca, Verdi İtalyanca, Debussy Fransızca temsil edilir. Operanın, oynandığı memleketin dilinde mi, yoksa yazıldığı dilde mi temsil edilmesinin daha doğru olacağı hususu henüz bir münakaşa mevzuudur. İki tarafın da kuvvetli taraftarları vardır ve tatbi-, katta her iki fikir de tatbik sahası bulabilmektedirler. Mamafih televizyon, tercümesi itina ile, halk. diline uyarak yapılmış operaların çok büyük rağbet gördüğünü isbat etmiştir. Milyonlarca Amerikalı, her memleket halkı için olduğu gibi, anlayacakları bir ifade tarzı ile, açıkça seçilen kelimelerle teganni edilen, kendi kültür istikametlerine uygun bir şekilde sunulan operaları büyük bir zevkle dinlemektedirler. NBC-TV'nin yedi yıllık çalışması, bu gerçeği ortaya koymuştur. Televizyonun, opera yayınlarım idare edenler, tabiî ve rahat bir konuşma diliyle hazırlanmış tercümelerin ve müzikal icra güzelliğinin yanında, göze hitap eden ve gerçeklik duygusu veren mizansenleri, bugünün seyircileri tarafından yadırganmıyacak çağdaş oyun tarzını, bundan başka televizyon kamerasının imkân verdiği hareketten ve efektlerden faydalanmayı ihmal etmemektedirler.

NBC-TV nin repertuar politikası, hele birçok opera kumpanyasının kurtulamadığı kuru gelenekçiliğe kıyasla, son derece canlı ve tazedir. Diğer kumpanyalar, rağbet görmez zannıyla alışılanların dışında opera oynamakta büyük cesaretsizlik gösterdikleri halde televizyon, modern operayı bile hem de sık sık - halka sunmakta tereddüt göstermemiş, hattâ birçok bestekâra opera siparişleri yapmıştır. Şüphesiz ki, herkesin bildiği ve sevdiği operalar ihmal edilmemiştir. Fakat bunların yânında Verdi'nin "Macbeth", Çaykovski'nin "Maça Kızı", Puccini'nin üçüz operaları gibi nisbeten gölgede kalmış eserler, Lukas Foss'un "Griffelkin", Menotti'nin'" Amahl ve Gece Ziyaretçileri", Martinu'nun "Evlenme" si gibi çağdaş, operalar da repertuara alınmıştır. İlerde, gittikçe artan sayıda yeni veya tanınmamış operanın televizyon perdesine çıkarılması tasavvur dahilindedir.

Mozart Televizyonda

Mozart'ın "Sihirli Flüt" ünü temsil etmekle, Salzburg'lu üstadı 200 üncü doğum' yılında televizyon da andı: Hem renkli ve hem de siyah-beyaz olarak yapılan iki saatlik yayında, Mozart'ın son şaheserlerinden biri olan bu nefis opera, yüzbinlerce kişi tarafından seyredildi. NBC kumpanyası, bu temsil için muazzam para harcamış, en yetkili sayılan şahısları angaje etmiş, yani İngilizce metnin hazırlanmasını iki ünlü yazara, W. H. Auden ile Chester Kallman'a vermiş, mizansen ve koregrafi işleri için de büyük dans üstadı George Balanchine'i vazifelendirmişti. Netice gerçi, harcanan gayret, zaman ve para ile mütenasip değildi. Bununla beraber eseri çok yakından tanımayanlar, NBC-TV nin "Sihirli Flüt" ünü zevkle seyrettiler. Diğerleri, Schikaneder'in livresi umumiyetle pek saçma sayılmakla beraber, Auden ve Kallman'ın yaptığı değişiklikleri uygunsuz buldular. Çünkü eninde sonunda Mozart'ın, musiki yapısı bozulmuş oluyordu. İkinci perdede aryaların ve toplulukların sırasının değiştirilmiş olması Mozart'a hürmetsizlikti. Hele uvertürün bitişte temsilde rol alanların isimleri perdede gösterilirken - çalınması herkesi hayrette bıraktı. Orkestra şefi Peter Herman Adler'in idaresi, gerçi muntazam, fakat çok hareketsizdi. Başrollerde Leontyne Price (Pamina), William Lewis (Tamino), Yi-Kwei-Sze (Sarastro), Laurel Hurley (Gece Kraliçesi) ve John Reardon (Papagena) gibi usta ses sanatkârları, kendilerinden beklenen teganninin acak asgarisini verdiler. Fakat bu gibi kifayetsizlikler gene de Mozart hayranlarının sayısını arttırmaktan geri kalmadı. Televizyonun daha iyi Mozart temsillerine zemin hazırlandı.

S P O R

Güreş

Kırkpınar

Geçen hafta yapılan Kırkpınar güreşleri, geçen senelere nazaran daha az alaka gördü. Bunda şüphe yok ki, geçenlerde İstanbulda yapılan serbest ve grekoromen stildeki dünya güreş şampiyonasının tesiri olmuştu. Kırkpınar güreşlerinin hemen Dünya Kupası karşılaşmalarını takip etmesi cidden talihsizlikti.

Bir hafta geceli gündüzlü devam eden Kırkpınar güreşleri, bu yıl da ananesine uygun bir şekilde geçti ve meraklılara zevkli, heyecanlı anlar yaşattı.

Ananeye, başpehlivan güreşlerine başlanırken bir anlaşmazlığın çıkarılması hususunda da riayet edildi. Adil ve İrfan Atan kardeşler, ilk turda İbrahim Karabacakla güreşmek arzusunu gösterdiler. Hakem heyeti bu talebi uygun görmiyerek Atan kardeşleri 'başka pehlivanlarla eş tutturunca, bu iki pehlivan Kırkpınarı terkettiler. Hadise üzüntü yarattı. Hakem heyeti kendisine karşı gelen bu iki pehlivanı üç sene müddetle Kırkpınar güreşlerine katılmaktan menederek cezalandırmıştır.

Üç gün süren başpehlivanlık karşılaşmalarında İbrahim Karabacak bütün rakiplerini yenerek bu senenin başpehlivanı ünvanını kazanmıştır.

Futbol

Lig maçları

İstanbul gecen cumartesi günü sıcaktan cayır cayır yanıyordu. Hararet gölgede 33 dereceye kadar yükselmişti. Halk sıcağın tesirinden kurtulmak için akın akın plajların, mesire yerlerinin yolunu tutmuştu. Fakat gene de Mithatpaşa Stadının tribünleri boş kalmadı. Futbolde heyecan arayanlar, mevsim sonunda bir şeyler görebilmek ümidiyle Galatasaray - Kasımpaşa karşılaşmasını kaçırmamışlardı. Sahada 64 üncü dakikaya kadar futbol oynandı. Bu dakikadan sonrası dokunaklı bir dramdı. Sahada bir köşeye çekilip ağlayanlar, başım yerden yere vuranlar ve hakemin etrafım saranlar tribündekilere üzücü bir temsil seyrettirdiler. Hadise oyun 2-2 berabere devam ederken Güngörün soldan yaptığı bir ortayı Metinin bir voleyle K. Paşa ağlarına yollaması üzerine çıkmıştı. Top daha ağları bulmadan önce yan hakem uzun uzun bayrak sallayarak hakemin dikkatini çekmek istemişti. Bu yüzden Kasımpaşa müdafileri Metinin sütuna müdahale etmemişlerdi. Hakem düdüğünü öttürüp gol kararı verince birden ortalık karıştı. Sahada hiç de hoşa gitmiyecek el şakaları başladı.

Çıkan karışıklıkta kimseye BOZ geçirmeye muvaffak olamayan hakem, nihayet sahayı terketti. Herkes birbirine "Şimdi ne olacak?" diye soruyordu. Talimatnameye vâkıf olanların söylediklerine göre, yan hakemin, orta hakemin kararlarına müdahale etmeye, ona müessir olmaya hakkı yoktu. Orta hakemin kararları nihai ve kat'i idi. Hele müsabaka talimatnamesinin 31 inci maddesi çok açıktı: Bir takıma mensup oyuncuların hakemin kararına, toplu olarak beş dakikadan fazla bir müddetle itirazlarda bulunmaları takımlarının hükmen mağlûp sayılmasına yol açardı. Kasımpaşalıların hareketi talimatnamenin bu maddesine uyuyordu. Bu görüşte olanlar, fikirlerini büsbütün kuvvetlendirmek için İngiltereden misaller de veriyorlardı: 1036 senesinde Kral Kupası maçlarında bir takım, avuta çıkan bir topun rakip oyuncu tarafından tekrar sahaya sokulması neticesinde bir gol yiyerek şampiyonluktan olmuştu. Durum filmle do tesbit edildiği halde hakemin verdiği karar değiştirilmemişti. Bu vak'ayı hikâye edenler, hadiseye sebep olan hakemin derhal istifa ederek hayatında bir daha maç idare etmediğini de ilâve etmeyi unutmuyorlardı.

Kırkpınar güreşleri
Er meydanı

Maçın hakemi Osman Yeşeren verdiği raporda golün nizami olduğunu, Kasımpaşalı futbolcular tarafından tartaklandığım, oyundan çıkardığı Seracettinin sahayı terketmemekte ısrar ederek kendisine itaatsizlik ettiğini belirtiyordu. Tertip komitesi de, hakemin raporuna istinat ederek, Galatasarayın hükmen galibiyetine karar vermişti.

Kasımpaşalı idareciler de hakemden şikâyetçiydiler. Merkez hakem komitesi, Önümüzdeki günlerde federasyon tarafından kendisine havale edilecek olan dosyayı tetkik edecek ve beynelmilel hakem Osman Yeşeren hakkında bir karara varacaktır.

Diğer karşılaşmalar

Adalet, hafta içinde İstanbulsporlulara 7-2 gibi bir neticeyle mağlûp olduktan sonra, pazar günü lig dördüncülüğünü tayin edecek olan Beykoz maçında daha derli toplu bir oyun çıkararak 2-2 berabere kalmağa muvaffak oldu. Adaletin, Beykoz maçına kadrosuna B. Erol, Cahit ve Selâhattin gibi şöhretli futbolcuları almadan çıkması bu futbolcuların idarecilerle anlaşmazlık halinde ve yakında başka kulüplere geçmek tasavvurunda olduklarına dair söylentilere kuvvet verdi. İdarecilerin bu haberlerin bir esasa istinad etmediğini söylemelerine rağmen, çıkan dumandan bir yerlerde ateş yandığı anlaşılmaktadır.

Galatasaray şampiyon

Muhtelif sebeplerle tehir üzerine tehir edilen lig maçları bir türlü sona erememektedir. Buna rağmen, halkın liglere alâkam bir nebze olsun sönmemekte, maç günleri Mithatpaşa Stadı ağzına kadar dolmaktadır. Yalnız çarşamba günü oynanan Galatasaray - İstanbulspor maçından sonra ligler cazibesinden çok şey kaybetti: Galatasaray, bir hafta evvel Adalet gibi kuvvetli bir takımı 7-2 mağlûp eden bu kuvvetli rakiple 2-2 berabere kalarak sahadan şampiyonluğunu garantileyip çıktı. İstanbulspor karşısında bir mağlûbiyete uğramak sarı-kırmızılılara şampiyonluk yolunun kapısını tamamen kapamıyacaktı, fakat ne de olsa limitleri zayıflatacaktı. Bu mühim maniyi sadece bir puvan kaybı ile atlatmak Galatasaraylılara rahat bir nefes aldırdı.

Fenerbahçe Rusyada

Yetmiş beş bini aşan bir meraklı kütlesi maçın başlama saatinden çok evvel Moskovadaki Dinamo stadının tribünlerini doldurmuştu. Yirmi seneden beri ilk defa bir Türk takımı Moskovayı ziyaret ediyordu. Son günlerde Sovyetlerin Batıya karşı güler yüzlü davranmaları ve şirin görünme gayretlerine rağmen halk gene de hayretim gizliyemedi. Biraz Moskova sokaklarına asılan "Fenerbahçe geliyor" yazılı cazip afişler ve biraz da tecessüs saikiyle Sarı-Lâcivertliler daima halkın alâkasını gördüler. Doğrusunu söylemek icap ederse saha ve seyirci avantajları ile birlikte Dinamo takımının kuvvetini bilenler, Fenerbahçenin çok farklı bir şekilde mağlûp olacağını düşünüyorlardı. Fakat hadiseler biç de umulduğu gibi olmadı. Fenerbahçe güzel bir oyun çıkardı. Sahadan 3-1 mağlûp ayrılması bile Fenerbahçenin başarısını gölgeliyemedi. Çarşamba günü Leningrad'da Zenith takımı karşısında kısa paslı ve bol deplasmanlı bir oyun çıkaran sarı-lacivertliler Rusyadaki ikinci maçlarını 2-1 galip olarak bitirdiler.

Super
BALE
PERLON

Cocktail
PERLON

Butterfly
PERLON

Her üçü de
PERLON
ipliği ile imâl edilen

BU -nefes kadar ince- ÇORAPLAR

Bacaklarınıza

BAMBAŞKA bir güzellik katar

MODERN

Kapak Baskısı: GÜNEY Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O. Ardıç Sokak — Ankara